

**НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ ПУБЛІЧНОГО ПРАВА
ЦЕНТРАЛЬНОУКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ВИННИЧЕНКА**

*Кваліфікаційна наукова
праця на правах рукопису*

БЛИЗНЮК СЕРГІЙ ВІТАЛІЙОВИЧ

УДК 342.9 (477)

ДИСЕРТАЦІЯ

**АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ МЕХАНІЗМ ЦИФРОВОЇ
ТРАНСФОРМАЦІЇ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ**

12.00.07 – адміністративне право і процес;
фінансове право; інформаційне право

Подається на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук

Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело _____

Науковий керівник

Кропивницький – 2025

АНОТАЦІЯ

Близнюк С.В. Адміністративно-правовий механізм цифрової трансформації публічного адміністрування – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право». – Науково-дослідний інститут публічного права, Центральноукраїнський державний університет імені Володимира Винниченка, Кропивницький, 2025.

У дисертації наведено теоретичне узагальнення та нове розв’язання наукового завдання, яке полягає у тому, щоб розкрити сутність та особливості адміністративно-правового механізму цифрової трансформації публічного адміністрування, на основі чого надати науково-обґрунтовані пропозиції та рекомендації, спрямовані на вдосконалення адміністративного законодавства у цій сфері.

Акцентовано увагу на тому, що у найбільш загальному розумінні державна політика – це визначений положеннями чинного законодавства організований, систематизований напрямок діяльності органів державної влади всіх рівнів, що спрямовано на вирішення окремих проблем держави та підвищення національного добробуту, ефективність якого підкріплена інструментами державно-владного примусу.

Аргументовано, що цифрова трансформація є багатовекторним процесом, який передбачає формування культури тотального використання суспільством цифрових технологій, а такою імплементацію та забезпечення активного і ефективного їх використання в різних сферах суспільного життя, зокрема: підприємництві, освіті, публічному адмініструванні тощо. В межах останньої, цифрова трансформація набуває особливої форми та значення, адже слугує своєрідним важелем для переосмислення старих та створення

нових моделей діяльності органів державної влади і місцевого самоврядування у процесі виконання ними своїх повноважень.

Встановлено, що державна політика у сфері цифрової трансформації представляє собою організований, систематизований та визначений нормами чинного законодавства напрямок (вектор) діяльності органів державної влади всіх рівнів (в особі їх посадових осіб) щодо забезпечення реалізації заходів цифрової трансформації, яка полягає у формуванні культури та тотальній імплементації цифрових технологій та рішень у всі можливі сфери суспільно-правових відносин, у тому числі за рахунок використання державного примусу.

Відзначено, що цифрова трансформація економіки в Україні має надзвичайно важливе значення, оскільки вона відкриває нові можливості для зростання, запровадження інновацій та підвищення конкурентоспроможності країни на світовому ринку, а відтак, у сучасному світі, де інформаційні технології стають рушієм економічного розвитку, цифрова інтеграція у всі сфери економіки дозволяє не лише оптимізувати бізнес-процеси, а й забезпечити більш ефективну взаємодію між державою, бізнесом і громадянами.

Зроблено висновок про те, що широке коло напрямів впровадження державної політики у сфері цифрової трансформації є яскравим свідченням прагнення українського законодавця до подальшої європейської інтеграції, модернізації системи державного управління, посилення інноваційного потенціалу, а також якісного покращення економічної, соціальної, безпекової сфер, тощо. Зазначене, як вбачається, сприяє досягненню єдиної мети, яка полягає у побудові України, як сучасної, цифрової держави, орієнтованої на потреби громадян та бізнесу.

Встановлено, що принципи цифрової трансформації публічного адміністрування – це базові, фундаментальні ідеї, з огляду, та в межах яких, правом врегульовано суспільно-правові відносини, які виникають в процесі

імплементатії та забезпечення використання цифрових технологій та рішень в діяльності суб'єктів публічної влади при виконанні ними своїх повноважень.

Констатовано, що мета цифрової трансформації публічного адміністрування полягає у тому, щоб удосконалити процес функціонування суб'єктів сектору публічного адміністрування за рахунок імплементатії в їх діяльність цифрових технологій та інноваційних цифрових рішень, які підвищують оперативність, ефективність та результативність виконання публічних повноважень. Відповідно до мети сформульовано перелік завдань цифрової трансформації.

Обґрунтовано, що у системі правових засад впровадження цифрової трансформації в публічне адміністрування ключове місце відводиться нормам адміністративного права, що обумовлено: по-перше, публічно-владним характером суспільних відносин, що виникають у досліджуваній сфері суспільного життя; по-друге, норми цієї галузі права визначають ключові аспекти здійснення державної політики у досліджуваній сфері суспільного життя; по-третє, закріплюють правовий статус суб'єктів, що відповідають за безпосереднє впровадження заходів цифрової трансформації у життя; по-четверте, встановлюють ключові нормативні, організаційні, економічні, тощо, засади здійснення взаємодії у досліджуваній сфері суспільного життя.

Доведено, що під адміністративно-правовим механізмом цифрової трансформації публічного адміністрування найбільш доцільно розуміти сукупність взаємопов'язаних, взаємодоповнюючих та, водночас, незалежних один від одного елементів, які в своїй єдності спрямовані на забезпечення належного регулювання, організації, управління та реалізації процесів та процедур, пов'язаних із цифровізацією системи публічного управління. Ключовими елементами даного механізму є: адміністративно-правові норми;

адміністративні правовідносини; юридичні факти; суб'єкти реалізації заходів цифрової трансформації; реалізація норм права; адміністративні процедури.

Встановлено, що адміністративні процедури, як елемент адміністративно-правового механізму цифрової трансформації публічного адміністрування, визначають порядок реалізації владних повноважень спеціально уповноважених суб'єктів у досліджуваній сфері суспільного життя. Вони забезпечують формалізовану взаємодію між органами влади та громадянами та/або юридичними особами, встановлюючи чіткі правила прийняття рішень, обробки запитів та надання адміністративних послуг із використанням інформаційно-комунікаційних технологій.

Під адміністративно-правовим статусом Міністерства цифрової трансформації пропонується розуміти сукупність визначних нормами чинного законодавства елементів, які в своїй єдності: по-перше, характеризують практичне призначення та вектори діяльності Мінцифри в контексті здійснення цифрової трансформації; по-друге, визначають місце даного міністерства в системі органів державної влади, які відповідають за формування та реалізацію державної політики у цій сфері, а також реалізацію практичних заходів; по-третє, встановлюють порядок взаємодії з іншими органами влади, тощо.

Здійснено систематизацію функцій Міністерства цифрової трансформації, до яких віднесено: правотворчу; організаційно-управлінську; освітню функція; захисну; інформаційно-аналітичну функція; просвітницьку; координаційну; та науково-методичну функцію.

З'ясовано, що адміністративні інструменти цифрової трансформації публічного адміністрування - це комплекс засобів, за допомогою яких уповноважні суб'єкти здійснюють регулятивний вплив на відносини публічного адміністрування з метою максимально повного та ефективного впровадження цифрових технологій у механізм зазначеного адміністрування задля зміцнення забезпечення його оптимізації, високо рівня якості,

прозорості, дієвості та доступності. До переліку відповідних інструментів віднесено наступні: нормативно-правовий акт; адміністративний акт; адміністративний договір; планування та фактичні дії.

Аргументовано, що правовий захист інформації у сферах електронних комунікацій та радіочастотного спектра в публічному адмініструванні являє собою сукупність правових норм, інструментів, засобів та процедур, які спрямовані на забезпечення безпеки, цілісності, конфіденційності та доступності інформації, яка передається або зберігається за допомогою вказаних електронних засобів.

Зазначено, що основне призначення системи кіберзахисту полягає у запобіганні несанкціонованому доступу, кібератакам, порушенням цілісності чи доступності інформації, яка циркулює в електронних мережах або передається за допомогою радіочастотного спектра. Кіберзахист охоплює встановлення стандартів безпеки для інформаційно-комунікаційних систем, обов'язкову сертифікацію критичної інфраструктури, створення спеціалізованих органів реагування на кіберінциденти, а також визначення юридичної відповідальності за порушення кібербезпеки.

Відмічено, що цифровізація на сучасному етапі розвитку українського суспільства і держави є невідворотним та необхідним явищем, яке суттєво впливає на усі основні сфери суспільного життя, і в першу чергу на публічне адміністрування.

Наголошено, що сьогодні вкрай необхідно сформулювати чіткі концептуальні засади цифрової трансформації публічного адміністрування. Йдеться про конкретизацію та офіційне оформлення ключових ідей, принципів та пріоритетів цифрової трансформації зазначеного адміністрування, про визначення найбільш важливих завдань та очікуваних результатів трансформації.

Обґрунтовано, що важливо створити умови та гарантії подолання можливих проявів цифрової нерівності, що виникатимуть під час

впровадження заходів цифрової трансформації. Необхідно розуміти, що процес цифровізації не має бути знеособленим, тобто зорієнтованим виключно на втілення комп'ютерних та цифрових технологій, адже його мета не проста демонстрація прогресу, а постановлення досягнень останнього на службу широкому загалу, задля покращення якості відповідних сторін суспільного життя.

Ключові слова: державна політика, цифрова трансформація, публічне адміністрування, мета, завдання, принципи, правове регулювання, адміністративно-правовий статус, Міністерство цифрової трансформації, адміністративно-правові інструменти, правовий захист, електронні комунікації, радіочастотний спектр, удосконалення адміністративне законодавство.

SUMMARY

Blyzniuk S.V. Administrative and legal mechanism of digital transformation of public administration. – *Professional scientific paper as manuscript.*

Dissertation for the degree of Candidate of Law in the specialty 12.00.07 “Administrative law and process; financial law; information law”. – Scientific Research Institute of Public Law, Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State University. Kropyvnytskyi, 2025.

The Thesis provides theoretical generalization and a new solution to the scientific task of revealing the essence and features of the administrative and legal mechanism of digital transformation of public administration, and on the basis of this, to provide scientifically based proposals and recommendations aimed at improving administrative legislation in this area.

It is emphasized that, in the most general sense, public policy is an organized, systematized direction of public authorities' activities at all levels

determined by the provisions of current legislation, which is aimed at solving certain problems of the State and improving national welfare, and which is supported by the instruments of State coercion.

It is argued that digital transformation is a multi-vector process which involves the formation of a culture of total use of digital technologies by society, and thus the implementation and ensuring of their active and effective use in various spheres of public life, in particular, entrepreneurship, education, public administration, etc. Within the latter, digital transformation takes on a special form and significance, as it serves as a kind of lever for re-thinking old and creating new models of public authorities' and local self-government bodies' activities in the course of exercising their powers.

It is established that the State policy in the field of digital transformation is an organized, systematized and determined by the current legislation direction (vector) of public authorities' activities at all levels (represented by their officials) to ensure the implementation of digital transformation measures, which lies in forming the culture and total implementation of digital technologies and solutions in all possible areas of social and legal relations, including through the use of State coercion.

It is noted that the digital transformation of the economy in Ukraine is extremely important as it reveals new opportunities for growth, innovation and increase of the country's competitiveness in the global market, and therefore, in the modern world, where information technology is becoming the driver of economic development, digital integration into all sectors of the economy allows not only to optimize business processes but also to ensure more effective interaction between the State, business and citizens.

It is concluded that the wide range of areas of implementation of the State policy in the field of digital transformation is a clear indication of the Ukrainian legislator's desire for further European integration, modernization of the public administration system, strengthening innovation potential, and qualitative

improvement of the economic, social, and security spheres, etc. This, as the author sees it, contributes to the achievement of a single goal, which is to build Ukraine as a modern, digital state focused on the needs of citizens and business.

It is established that the principles of digital transformation of public administration are the basic, fundamental ideas, with regard to which and within which the law regulates social and legal relations arising in the process of implementation and ensuring the use of digital technologies and solutions in the public authorities' activities when exercising their powers.

It is stated that the purpose of the digital transformation of public administration is to improve the functioning of public administration entities by implementing digital technologies and innovative digital solutions in their activities which increase the efficiency and effectiveness and efficiency of public authorities. In accordance with the goal, a list of digital transformation tasks is formulated.

It is substantiated that administrative law provisions occupy a key role in the system of legal framework for implementing digital transformation in public administration, which is due to: firstly, the public-power nature of social relations arising in the studied area of public life; secondly, the provisions of this branch of law define the key aspects of the implementation of public policy in the studied area of public life; thirdly, they consolidate the legal status of entities responsible for direct implementation of digital transformation measures in public administration.

It is proved that administrative and legal mechanism for the digital transformation of public administration is best understood as a set of interrelated, complementary and, at the same time, independent elements which, in their unity, are aimed at ensuring proper regulation, organization, management and implementation of processes and procedures related to the digitalization of the public administration system. The key elements of this mechanism are: administrative and legal norms; administrative legal relations; legal facts; actors of

digital transformation measures; rules of law implementation; administrative procedures.

It is established that administrative procedures, as an element of the administrative and legal mechanism for the digital transformation of public administration, determine the procedure for exercising the powers of specially authorized entities in the area of public life under study. They ensure formalized interaction between public authorities and citizens and/or legal entities by establishing clear rules for decision-making, processing requests, and providing administrative services using information and communication technologies.

The administrative and legal status of the Ministry of Digital Transformation is proposed to be understood as a set of elements defined by the current legislation, which in their unity: firstly, characterize the practical purpose and vectors of the Ministry of Digital Transformation in the context of digital transformation; secondly, determine the place of the Ministry in the system of public authorities responsible for establishing and implementing the State policy in this area, as well as incorporating practical measures; thirdly, establish the procedure for interaction with other public authorities.

The systematization of the Ministry of Digital Transformation functions, which are: law-making; organizational and managerial; educational; protective; information and analytical; educational; coordination; scientific and methodological, is provided.

It is found that administrative instruments for the digital transformation of public administration are a set of tools by which authorized entities exercise regulatory influence on the relations of public administration with a view to the most complete and efficient introduction of digital technologies into the mechanism of said administration to strengthen its optimization, high quality, transparency, efficiency and accessibility. The list of relevant instruments includes the following: a legal act; an administrative act; an administrative contract; planning and actual actions.

It is argued that legal protection of information in the areas of electronic communications and radio frequency spectrum in public administration is a set of legal provisions, tools, means and procedures aimed at ensuring security, integrity, confidentiality and availability of information transmitted or stored by these electronic means.

It is noted that the main purpose of the cyber defense system is to prevent unauthorized access, cyber-attacks, violations of the integrity or availability of information circulating in electronic networks or transmitted via the radio frequency spectrum. Cybersecurity includes the establishment of security standards for information and communication systems, mandatory certification of critical infrastructure, creation of specialized cyber incident response bodies, and determination of legal liability for cybersecurity violations.

It is noted that digitalization is an inevitable and necessary phenomenon at the present stage of development of Ukrainian society and the state significantly affecting all major spheres of public life, and primarily public administration.

It is emphasized that today it is imperative to formulate clear conceptual foundations for the digital transformation of public administration. This means specifying and formalizing the key ideas, principles and priorities of the digital transformation of this administration, identifying the most important tasks and expected results of the transformation.

It is substantiated that it is important to create conditions and guarantees for overcoming possible manifestations of digital inequality that will arise during the implementation of digital transformation measures. It should be understood that the process of digitalization should not be impersonal, i.e., focused exclusively on the implementation of computer and digital technologies, because its purpose is not a simple demonstration of progress, but rather bringing the achievements of the latter to the service of the general public to improve the quality of the relevant aspects of public life.

Keywords: State policy, digital transformation, public administration, goal, objectives, principles, legal regulation, administrative and legal status, Ministry of Digital Transformation, administrative and legal instruments, legal protection, electronic communications, radio frequency spectrum, improvement of administrative legislation.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Близнюк С.В. Поняття та значення принципів цифрової трансформації публічного адміністрування. *Юридична наука*. 2020. №3. Том 2. С. 107-111.
2. Близнюк С.В. Адміністративно-правовий статус міністерства цифрової трансформації. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. № 12. С. 551-554.
3. Близнюк С.В. Місце норм адміністративного права в системі нормативно-правових засад впровадження цифрової трансформації в публічне адміністрування. *Право і суспільство*. 2023. № 3. С. 575-579.
4. Близнюк С.В. До проблеми визначення поняття державної політики у сфері цифрової трансформації. *KELM (Knowledge, Education, Law, Management)*. 2024. № 7(67). С. 237-240.
5. Близнюк С.В. Поняття та елементи адміністративно-правового механізму цифрової трансформації публічного адміністрування. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2025. Випуск 1. С. 78-82.

які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

6. Близнюк С.В. Норми адміністративного права, як важливий елемент адміністративно-правового механізму цифрової трансформації публічного адміністрування. Виклики сучасності та наукові підходи до їх вирішення: матеріали міжнародної науково-практичної конференції, м. Київ, 12–13 серпня 2020 р. – Київ: Науково-дослідний інститут публічного права, 2020. С. 32–34.

7. Близнюк С.В. До характеристики цифрової трансформації економіки, як важливого напрямку державної політики. Науково-практичні засади розвитку юридичної науки на сучасному етапі державотворення: матеріали міжнародної науково-практичної конференції, м. Київ, 15–16 лютого 2023 р. – Київ: Науково-дослідний інститут публічного права, 2023. С. 57–60.

8. Близнюк С.В. Електронне урядування як важливий напрямок державної політики у сфері цифрової трансформації. Проблемні питання юридичної науки в контексті реформування правової системи України: матеріали міжнародної науково-практичної конференції, м. Київ, 19–20 жовтня 2022 р. – Київ: Науково-дослідний інститут публічного права, 2022. С. 71–73.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	166
РОЗДІЛ 1. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРНИКА ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ.....	255
1.1. Поняття державної політики у сфері цифрової трансформації як об’єкт адміністративно-правового дослідження.....	255
1.2. Напрями впровадження державної політики у сфері цифрової трансформації.....	399
1.3. Мета, завдання та принципи цифрової трансформації публічного адміністрування.....	533
1.4. Нормативно-правові акти, які регулюють питання впровадження цифрової трансформації в публічне адміністрування.....	666
Висновки до розділу 1	79
РОЗДІЛ 2. РЕАЛІЗАЦІЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО МЕХАНІЗМУ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ.....	87
2.1. Поняття та елементи адміністративно-правового механізму цифрової трансформації публічного адміністрування	87
2.2. Адміністративно-правовий статус Міністерства цифрової трансформації.....	101
2.3. Адміністративні інструменти цифрової трансформації публічного адміністрування.....	116
Висновки до розділу 2	135
РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВНІ ТЕНДЕНЦІЇ ВПРОВАДЖЕННЯ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ В ПУБЛІЧНЕ АДМІНІСТРУВАННЯ	140
3.1. Окремі питання правового захисту інформації у сферах електронних комунікацій та радіочастотного спектра в публічному адмініструванні ...	140

3.2. Основні напрями подальшого впровадження адміністративно-правового регулювання цифрової трансформації публічного адміністрування з урахуванням кращих міжнародних стандартів і практик ..	154
Висновки до розділу 3	167
ВИСНОВКИ	171
СПИСОК ВИКОРИСАННИХ ДЖЕРЕЛ	177
ДОДАТКИ	200

ВСТУП

Обґрунтування вибору теми дослідження. Завдяки розвитку технологій у сучасних умовах цифрова трансформація стала важливою складовою реформування публічного управління, адже вона передбачає перехід від традиційних паперових і бюрократичних моделей організації діяльності публічної влади до відкритих, прозорих, орієнтованих на результат систем державного управління. Крім того, активне впровадження цифрових технологій у сферу публічного управління сприяє оптимізації внутрішньоуправлінських процесів в органах державної влади, дозволяє зменшувати витрати ресурсів, мінімізувати ризики людського фактору та підвищувати оперативність реагування на запити суспільства. Важливим також є соціальний ефект від цифровізації в досліджуваній сфері, оскільки вона відкриває можливості для розвитку інклюзивного врядування, розширення участі громадян у процесах ухвалення рішень, застосування інноваційних механізмів електронної демократії.

Водночас ефективність здійснення цифрової трансформації безпосередньо залежить від того, наскільки ефективно, якісно та послідовно побудовано адміністративно-правові механізми здійснення цієї діяльності. Саме за допомогою останнього можливо забезпечити правову упорядкованість, організованість та ефективність процесів переходу державних органів до цифрової форми роботи.

Зв'язок теми дисертації із сучасними дослідженнями. Окремі проблемні аспекти, пов'язані зі здійсненням цифрової трансформації в Україні, у своїх наукових працях розглядали: В. М. Брижко, Ю. П. Варжакова, С. А. Віротченко, Г. М. Дергачова, М. В. Засуха, В. М. Кириченко, Я. О. Колешня, Г. О. Кубрак, А. А. Лиманюк, А. М. Любич, В. Б. Марченко, Г. В. Назарова, Ю. О. Нікітін, С. М. Петько, І. В. Струтинська, М. Г. Хаустова, О. І. Хлебінська, І. А. Чиков, І. М. Шопіна

та багато інших. Проте, попри значні теоретичні здобутки, у науковій літературі недостатньо опрацьованим залишається питання дослідження саме адміністративно-правового механізму цифрової трансформації публічного адміністрування.

Таким чином, наявність низки прогалин і недоліків правового й організаційного характеру, пов'язаних зі здійсненням цифрової трансформації публічного адміністрування, а також відсутність комплексних монографічних досліджень, присвячених характеристиці адміністративно-правового механізму цифрової трансформації публічного адміністрування, обумовлюють актуальність і своєчасність представленого дисертаційного дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Роботу виконано відповідно до Державної стратегії регіонального розвитку на 2021–2027 роки, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 5 серпня 2020 р. № 695; Стратегії цифрового розвитку інноваційної діяльності України на період до 2030 року та операційного плану заходів з її реалізації у 2025–2027 роках, схвалених розпорядженням Кабінету Міністрів України від 31 грудня 2024 р. № 1351-р; Стратегії цифрової трансформації соціальної сфери, затвердженої розпорядженням Кабінету Міністрів України, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2020 р. № 1353-р. Дисертацію підготовлено в межах реалізації плану науково-дослідної роботи Науково-дослідного інституту публічного права «Правове забезпечення прав, свобод та законних інтересів суб'єктів публічно-правових відносин» (номер державної реєстрації 0120U105390).

Мета та завдання дослідження. *Мета* дисертаційного дослідження полягає в тому, щоб на основі аналізу наукових поглядів учених, норм чинного законодавства та правозастосовної практики його реалізації з'ясувати сутність, зміст та особливості адміністративно-правового механізму цифрової трансформації публічного адміністрування, на основі

чого надати науково обґрунтовані пропозиції та рекомендації, спрямовані на вдосконалення адміністративного законодавства, норми якого регулюють суспільні відносини в досліджуваній сфері суспільного життя.

Досягнення поставленої мети зумовлює потребу у вирішенні таких завдань:

- визначити поняття державної політики у сфері цифрової трансформації як об'єкта адміністративно-правового дослідження;
- окреслити напрями провадження державної політики у сфері цифрової трансформації;
- виокремити мету, завдання та принципи цифрової трансформації публічного адміністрування;
- схарактеризувати нормативно-правові акти, які регулюють питання впровадження цифрової трансформації в публічне адміністрування;
- удосконалити поняття адміністративно-правового механізму цифрової трансформації публічного адміністрування поняття та розкрити його елементи;
- проаналізувати адміністративно-правовий статус Міністерства цифрової трансформації;
- встановити адміністративні інструменти цифрової трансформації публічного адміністрування;
- розкрити окремі питання правового захисту інформації у сферах електронних комунікацій та радіочастотного спектра в публічному адмініструванні;
- опрацювати основні напрями подальшого впровадження адміністративно-правового регулювання цифрової трансформації публічного адміністрування з урахуванням кращих міжнародних стандартів і практик.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, які виникають у процесі реалізації заходів цифрової трансформації публічного адміністрування.

Предмет дослідження – адміністративно-правовий механізм цифрової трансформації публічного адміністрування.

Методи дисертаційного дослідження. Методологічну основу дисертаційної роботи становлять як загальні, так і спеціальні методи наукового пізнання. Так, за допомогою логіко-семантичного методу вдалося визначити поняття державної політики у сфері цифрової трансформації як об'єкта адміністративно-правового дослідження (підрозділ 1.1), а також удосконалити поняття та розкрити елементи адміністративно-правового механізму цифрової трансформації публічного адміністрування (підрозділ 2.1). Структурно-логічний і системно-функціональний методи застосовано з метою характеристики напрямів упровадження державної політики у сфері цифрової трансформації (підрозділ 1.2), узагальнення мети, завдань і принципів цифрової трансформації публічного адміністрування (підрозділ 1.3), а також окреслення адміністративних інструментів цифрової трансформації публічного адміністрування (підрозділ 2.3). Для того, щоб виділити нормативно-правові акти, які регулюють питання впровадження цифрової трансформації в публічне адміністрування (підрозділ 1.4), та схарактеризувати адміністративно-правовий статус Міністерства цифрової трансформації (підрозділ 2.2), використано аналітичний метод і метод документального аналізу. Методи моделювання та прогнозування уможливили висвітлення окремих питань правового захисту інформації у сферах електронних комунікацій і радіочастотного спектра в публічному адмініструванні (підрозділ 3.1), опрацювання основних напрямів подальшого впровадження адміністративно-правового регулювання цифрової трансформації публічного адміністрування з урахуванням кращих міжнародних стандартів і практик (підрозділ 3.2). У процесі підготовки наукового дослідження було використано низку інших методів, що дало змогу досягти кінцевої мети дисертаційної роботи.

Нормативно-правовим підґрунтям дослідження є Конституція України, ратифіковані у встановленому законом порядку міжнародні договори й угоди, а також низка законодавчих і підзаконних нормативно-правових актів, положення яких спрямовані на регулювання правовідносин, що виникають у сфері цифрової трансформації публічного адміністрування.

Науково-теоретичне підґрунтя становлять праці фахівців з галузі адміністративного, конституційного, кримінального права тощо. Також використано напрацювання фахівців з інших галузевих дисциплін, зокрема теорії управління, теорії держави і права, філософії, психології, соціології тощо.

Інформаційною та емпіричною основою дослідження слугували науково-періодичні видання, статистичні та довідкові матеріали.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що дисертаційна робота є однією з перших спроб комплексно, на монографічному рівні, з'ясувати сутність і розкрити особливості адміністративно-правового механізму цифрової трансформації публічного адміністрування, на основі чого надати науково обґрунтовані пропозиції та рекомендації, спрямовані на вдосконалення адміністративного законодавства, норми якого регулюють суспільні відносини в досліджуваній сфері суспільного життя.

У результаті проведеного дослідження сформульовано низку нових наукових положень і висновків, основні з них такі:

вперше:

– запропоновано авторське визначення поняття адміністративно-правового механізму цифрової трансформації публічного адміністрування, до ключових ознак якого віднесено такі: по-перше, особлива сфера функціонування такого механізму, яка передбачає використання спеціального набору інструментів і засобів; по-друге, наявність чіткого вектора функціонування; по-третє, гнучкість й адаптивність до сучасних

умов і викликів, а також сфери, на яку заходи цифрової трансформації спрямовані; по-четверте, інноваційність; по-п'яте, наявність чіткого кола суб'єктів, які забезпечують функціонування досліджуваного механізму;

– систематизовано функції Міністерства цифрової трансформації у сфері цифрової трансформації публічного адміністрування, які поділено на правотворчу, організаційно-управлінську, освітню, захисну, інформаційно-аналітичну, просвітницьку, координаційну та науково-методичну функції;

– запропоновано врегулювати умови та межі застосування суб'єктами публічної влади штучного інтелекту, адже, з одного боку, широке впровадження та використання його інструментів надає надзвичайно просторі можливості для оптимізації та підвищення ефективності публічного адміністрування, а з іншого – бездумне та безконтрольне використання технології, яка вже хоча й досягла надзвичайного розвитку, проте все ще перебуває на етапі становлення, створює суттєві загрози як функціонального, так і безпекового характеру;

удосконалено:

– обґрунтування наукової думки про те, що цифровий розвиток інноваційної діяльності є одним з ключових напрямів реалізації державної політики у сфері цифрової трансформації, оскільки він визначає потенціал країни до технологічного оновлення, підвищення продуктивності та створення умов для сталого зростання, а отже, цифровізація дозволяє не лише пришвидшити науково-технічний прогрес, а й зробити його доступнішим, гнучкішим та ефективнішим;

– науковий підхід щодо узагальнення переліку ключових інструментів цифрової трансформації публічного адміністрування, до яких віднесено нормативно-правовий акт, адміністративний акт, адміністративний договір, планування та фактичні дії;

– теоретичний підхід щодо узагальнення переліку принципів, які притаманні цифровій трансформації публічного адміністрування, до яких

віднесено: принцип інформаційної безпеки; принцип людиноцентризму; принцип захисту персональних даних; принцип законності й правомірності трансформації; принцип сертифікованості та допустимості цифрових технологій і рішень; принцип інклюзивності;

дістало подальшого розвитку:

– твердження про те, що цифрова трансформація є багатовекторним процесом, який передбачає формування культури тотального використання суспільством цифрових технологій, а також імплементацію та забезпечення активного й ефективного їх використання в різних сферах суспільного життя, зокрема підприємстві, освіті, публічному адмініструванні тощо. У межах останньої цифрова трансформація набуває особливої форми та значення, адже слугує своєрідним важелем для переосмислення старих і створення нових моделей діяльності органів державної влади й місцевого самоврядування в процесі виконання ними своїх повноважень;

– теза про те, що в системі правових засад упровадження цифрової трансформації в публічне адміністрування чільне місце посідають норми адміністративного права, що зумовлено низкою чинників. По-перше, ці норми мають публічно-владний характер суспільних відносин, що виникають у досліджуваний сфері суспільного життя; по-друге, норми цієї галузі права визначають ключові аспекти здійснення державної політики в досліджуваний сфері суспільного життя; по-третє, вказані норми закріплюють правовий статус суб'єктів, що відповідають за безпосереднє впровадження заходів цифрової трансформації в життя; по-четверте, вони встановлюють ключові нормативні, організаційні, економічні тощо, засади здійснення взаємодії в досліджуваний сфері суспільного життя;

– узагальнення переліку ключових елементів правового захисту інформації у сферах електронних комунікацій і радіочастотного спектра в публічному адмініструванні, на основі чого зазначено, що вказане питання потребує більшої уваги з боку законодавця, що не лише забезпечить

ефективний захист, а й стане передумовою для підвищення рівня довіри громадян до цифрових технологій, а отже, сприятиме пришвидшенню цифрової трансформації в Україні.

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що викладені в дисертації висновки та пропозиції або вже використовуються, або ж можуть бути використані в:

– *науково-дослідній сфері* – як підґрунтя для проведення подальших теоретичних досліджень, присвячених теоретичним і практичним проблемам функціонування адміністративно-правового механізму цифрової трансформації публічного адміністрування (акт впровадження Науково-дослідного інституту публічного права);

– *правотворчій сфері* – у процесі розроблення нових та вдосконалення діючих законодавчих і підзаконних актів, норми яких спрямовані на регулювання адміністративно-правового механізму цифрової трансформації публічного адміністрування;

– *правозастосовній сфері* – з метою підвищення ефективності роботи суб'єктів, що уповноважені реалізовувати заходи цифрової трансформації публічного адміністрування;

– *освітньому процесі* – під час підготовки навчально-методичних і лекційних матеріалів, підручників та навчальних посібників з дисциплін «Адміністративне право», «Національна безпека» тощо (акт впровадження Науково-дослідного інституту публічного права).

Апробація матеріалів дисертації. Підсумки розроблення проблематики та відповідні висновки оприлюднено на міжнародних науково-практичних конференціях: «Виклики сучасності та наукові підходи до їх вирішення» (м. Київ, 12–13 серпня 2020 р.); «Проблемні питання юридичної науки в контексті реформування правової системи України» (м. Київ, 19–20 жовтня 2022 р.), «Науково-практичні засади розвитку юридичної науки на сучасному етапі державотворення» (м. Київ, 15–16 лютого 2023 р.).

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, які містять дев'ять підрозділів, загальних висновків, списку використаних джерел, додатків. Загальний обсяг дисертації становить 205 сторінок. Список використаних джерел містить 211 найменувань і розміщений на 24 сторінках.

РОЗДІЛ 1. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРНИКА ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ

1.1. Поняття державної політики у сфері цифрової трансформації як об'єкт адміністративно-правового дослідження

У ХХІ столітті неможливо уявити життя людей без використання цифрових технологій, адже вони виступають не тільки рушійною силою виробництва товарів та послуг, а й стали невід'ємною частиною державного управління. Ключові переваги цифрових технологій полягають у тому, що за допомогою них автоматизується велика кількість рутинних людських процесів та розширюється інформаційний простір. Важливість даного моменту зумовило ріст уваги до нього з боку держави, що віднайшло своє відображення у відповідному напрямку державної політики.

З огляду на зазначене вище, державна політика у сфері цифрової трансформації визнана на сьогодні однією з найважливіших частин стратегії розвитку України на майбутні роки. Вона забезпечена розгалуженою нормативно-правовою базою, положення якої виконуються спеціально створеними органами влади. Однак, крім специфіки механізму реалізації, подібній політиці характерні численні внутрішні особливості, розгляду яких і буде присвячено дане наукове дослідження.

Загальне поняття «політика», походить від давньогрецького слова «polis» (місто – держава) та його похідних: «politike» (мистецтво керувати державою), «politeia» (конституція), «polites» (громадяни), «politica» (державний діяч). Цей термін першим увів у наукову літературу, а, відтак – і в повсякденну лексику, давньогрецький мислитель Арістотель (384–322 роках до нашої ери). Саме під назвою «політика» вийшла одна з його праць, де він виклав свої спостереження і роздуми про державний устрій Стародавньої Греції [129, с.7; 103, с.28].

В сучасній політології та серед представників інших наукових течій термін «політика» розкривається, як організаційна, регулятивна і контрольна сфера суспільства, в межах якої здійснюється соціальна діяльність, спрямована головним чином на досягнення, утримання й реалізацію влади індивідами й соціальними групами задля здійснення власних запитів і потреб [200, с.131]. Паралельно із цим, Н.Ю. Іванова, Ю.М. Манелюк, В.Ф. Смолянюк наголошують, що політика – це сфера діяльності людей, пов'язана зі взаємовідносинами між класами, соціальними групами та націями, ядром якого є утримання та використання державної влади й повноважень [60, с.32]. Н.В. Дикань та І.І. Борисенко підкреслюють, що політика – це загальна інструкція для дій та прийняття рішень, що полегшують досягнення цілей. Її формують керівники вищої ланки на тривалий час. Вона спрямовує дію на досягнення мети та виконання завдання, пояснює, яким чином потрібно досягати цілей, визначаючи орієнтири, котрих варто дотримуватися. Мета політики, вважають вчені, полягає в збереженні сталості цілей, а також запобіганні прийняттю короткотермінових рішень, що ґрунтуються на вимогах певного моменту [49, с.38].

За думкою О.Л. Валецького політика спрямована на людину, в остаточному підсумку має відповідати одній меті – регламентувати її дії таким чином, щоб вони задовольняли певним інтересам. Ці інтереси, якщо спробувати визначити їхню суперечливу спрямованість умовною сумарною величиною, відповідають уявленням творців політики про доцільність. З цього автор робить висновок, що у широкому розумінні політика – це система дій, спрямованих на досягнення певної мети, а у вузькому – дії щодо створення умов, які сприяють оптимальній реалізації владних інтересів особистості, об'єднань громадян (соціальних, професійних, етнічних тощо), держави [30, с.17-18].

О.К. Струкевич аналізуючи наукові концепції щодо визначення змісту політики посиляється на розгорнуту позицію С. Рябова, який пише: «Сфера виявлення інтересів соціальних груп, їх зіткнення і протиборства; спосіб певної субординації цих інтересів, підпорядкування їх найвищому началу, більш значущому й обов'язковому; рух соціальних груп, спільнот, які прагнуть здійснити свої інтереси через загальний інтерес, що набуває примусової форми для решти суспільства; засіб збереження єдності й цілісності суспільства; чинник становлення людини як вільної, унікальної і неповторної; таке явище, в якому слід розрізняти: а) здійснення спільних справ, вирішення спільних проблем, управління цими процесами і б) боротьбу за право переважного впливу на людей та події, тобто за владу» [157, с.120; 165, с.67].

Ще більш комплексно категорія «політика» розглядається у роботах В.С. Бліхар, який вважає, що вона є багатоманітним суспільним явищем: однією зі сфер суспільного життя; особливим видом суспільних відносин, передусім великих соціальних груп, пов'язаних із реалізацією влади в суспільстві; засобом узгодження соціальних інтересів; боротьбою за оволодіння державною владою та участю у її здійсненні; організацією та функціонуванням держави в її політичній системі в цілому. За його поглядом, політика це: участь в справах держави, визначення форм, завдань, змісту її діяльності; діяльність у сфері відносин між класами, націями, партіями і державами; сукупністю подій або питань державного, суспільного життя; характеристикою дій, направлених на досягнення певної мети у відносинах людей між собою. Далі автор акцентує увагу на наступному: «У широкому сенсі політика ототожнюється зі всією соціальною дійсністю. У вузькому сенсі під політикою розуміються відношення між великими соціальними групами людей з приводу реалізації своїх політичних інтересів» [129, с.7-8].

Щодо до державної політики, то це персоніфікована категорія у назві якої криється посилення на суб'єкта її реалізації – державу, як найбільшої на найвпливовішої суспільної формації. Визначенню даного поняття присвятили свою увагу представники як вітчизняної, так і зарубіжної науки. Наприклад, канадський дослідник Л. Пал дає таку трактовку: «Державна політика – це напрям дії або утримання від неї, обрані державними органами для розв'язання певної проблеми або сукупності взаємопов'язаних проблем» [123, с.22]. М. Пол Браун пропонує висновок, згідно до якого державна політика – це обраний особою, державними органами, урядом напрям дій, завдяки якому вони задовольняють певні свої потреби чи використовують свої можливості, що відображаються в досягнутих результатах і в реальному впливові на життя суспільства [27, с.65]. За словами Г. Пітерсона державна політика являє собою відносини між урядом і приватними особами, що характеризуються втручанням уряду в життя громадян [41, с.14]. Дж. Андерсон визначає державну політику, як цілеспрямований курс дій, що виконується суб'єктом чи їх групою, котрі займаються проблемою чи питанням, а також має базуватись на законодавчій базі та бути авторитетною. На його погляд політичні рішення часто приймаються групою суб'єктів у рамках влади, а не окремим суб'єктом [207].

Серед вітчизняних правників можна виділити підхід О.Л. Валевського, який запропонував державну політику розглядати, як такі дії органів державної влади з вирішення проблем, які найоптимальніше сприяють реалізації інтересів суспільства [29, с.9; 150, с.53]. О.О. Кучеренко вказує, що державна політика – це відносно стабільна, організована та цілеспрямована діяльність (бездіяльність) державних інституцій, що здійснюється ними безпосередньо або опосередковано, стосовно певної проблеми чи сукупності проблем, і такої, що впливає на життя суспільства [92, с.479; 175, с.74]. А.Ф. Мельник, А.Ю. Васіна, Л.Ю. Гордієнко та Ю.О. Оболенський доводять: «Державна політика є оптимальним синтезом об'єктивних тенденцій

суспільного розвитку і переважної більшості суб'єктивних тверджень людей про свої інтереси. Формування сукупності цілей, завдань і функцій держави, що нею практично реалізуються, засобів і методів, які при цьому використовуються, віддзеркалюють сутність держави, а правове закріплення здійснюється політичною системою та виражається державною політикою» [42, с.63].

І. Петренко дає комплексне визначення «державної політики» як діяльності органів державної влади з управління та керівництва суспільством на основі єдиних цілей, принципів та методів, яка передбачає розробку, законодавче закріплення і впровадження державних цільових програм у різних сферах суспільного життя з метою розв'язання нагальних проблем, задоволення потреб суспільства [124].

На підставі проведення дослідження різноманітних наукових визначень та концепцій О.В. Лаврук доходить висновку: державна політика є одним із важливих компонентів життєдіяльності суспільства, оскільки її заходи спрямовуються на поліпшення рівня проживання громадян та гарантування соціальної стабільності країни і її регіонів. З його позиції державна політика повинна мати комплексний характер щодо функціонального спрямування на розв'язування взаємопов'язаних політичних і соціально-економічних проблем, своєчасно реагувати на трансформаційні зміни, котрі відбуваються в державі й суспільстві, завжди бути ефективною (оптимальний розподіл владних повноважень між державними органами й організаціями, структурована якість державно-управлінських рішень, цілеспрямованість завдань і заходів), результативною і сприйнятливою населення [93, с.261].

Визначаючи державну політику в сфері охорони здоров'я Я.Ф. Радиш розкрив її, як комплекс прийнятих загальнодержавних рішень чи взятих зобов'язань щодо збереження та зміцнення фізичного і психічного здоров'я населення України, як найважливішої складової її національного багатства шляхом реалізації сукупності політичних, організаційних, економічних,

правових, соціальних, культурних, наукових, профілактичних та медичних заходів з метою збереження генофонду української нації, її гуманітарного потенціалу та врахуванням вимог нинішнього і майбутнього поколінь, в інтересах як конкретної людини (особистості), так і суспільства в цілому [152, с.234; 100].

В ході своїх наукових дослідів І.Г. Івасюк доводить, що державна політика, як один з основних елементів політики в цілому, включає в себе стратегії та дії Уряду, Президента, Парламенту та різних міністерств. Її завданням є забезпечення реалізації суспільних, особистих та групових інтересів, а також регулювання взаємин між людьми з метою збереження цілісності суспільства [61, с.171]. Функції державної політики, акцентує увагу І.Г. Івасюк, спираючись на наукову працю В.С. Твердохліб, включають: 1) забезпечення комфортного життя та вирішення суспільних проблем; 2) групування та висловлення інтересів різних соціальних груп; 3) формулювання стратегій розвитку та управлінських рішень; 4) поширення знань про державу, політику та права; 5) прийняття рішень, що стосуються всіх громадян; 6) мобілізація ресурсів для реалізації політичних програм; 7) забезпечення ефективного спілкування між учасниками політичного процесу; 8) розвиток соціальних інститутів та засобів впливу; 9) контроль за діяльністю та взаєминами різних соціальних груп; 10) регулювання соціальних конфліктів; 11) збереження цілісності держави та її ідентичності; 12) формування моральних та культурних цінностей; 13) соціалізація особистості через її взаємодію з суспільством; 14) забезпечення спадкоємності та інноваційності у суспільному розвитку [169; 61, с.171].

Систематизація різних наукових підходів представників вітчизняної та зарубіжної науки дають можливість виділити наступні загальні ознаки державної політики:

- по-перше, являє собою організований, заздалегідь визначений, напрямок діяльності суб'єктів державної влади, який націлено на вирішення

певної проблеми, або зміни поточної парадигми суспільного життя населення України;

- по-друге, має формалізований характер. Вона не виникає та не здійснюється на розсуд чи бажання когось, а завжди регламентована та виражена у розгалуженій системі правових норм, які містять директивні вимоги щодо порядку та особливостей діяльності органів влади у вирішенні тих чи інших питань;

- по-третє, виконується всіма уповноваженими органами влади, а не тільки її виконавчої гілки. Державний курс досягає необхідного рівня ефективності лише в тому випадку, якщо його реалізація відбувається у поєднанні сил та засобів публічного сектору в цілому, а саме, як вищого апарату країни (Кабінету Міністрів України (далі – КМУ, Уряд), Верховної Ради України (далі – ВРУ, парламент), Президента України), так і установ та організацій інших рівнів: міністерств, центральних, місцевих органів виконавчої влади тощо;

- по-четверте, державна політика, як явище адміністративної, публічно-правової сфери, допускає в ході своєї реалізації застосування інструментів державного примусу у встановленому законодавством порядку всупереч волі та інтересів учасників певних суспільно-правових відносин. Це виражено в особливих правах органів державної влади видавати імперативні, обов’язкові до виконання вказівки, контролювати їх здійснення та у разі нехтування передбачених ними обов’язками – притягувати винних осіб до юридичної відповідальності. Дана особливість виступає однією з ключових відмінностей політики країни та, одночасно із цим, гарантією досягнення поставлених перед нею цілей;

- по-п’яте, державна політика необмежена рівнями та напрямками здійснення, обрання яких диктується суспільним попитом на вирішення певних питань соціального життя та ґрунтується на обов’язку держави і

державних органів забезпечити національний добробут та систематично його покращувати.

Отже, у найбільш загальному розумінні державна політика – це визначений положеннями чинного законодавства організований, систематизований напрямок діяльності органів державної влади всіх рівнів, що спрямовано на вирішення окремих проблем держави та підвищення національного добробуту, ефективність якого підкріплена інструментами державно-владного примусу.

Крім окреслених особин, значна частка внутрішньої специфіки державної політики залежить від питання або ж проблеми, щодо вирішення якої її спрямовано. В нашому випадку це складне явище цифрової трансформації, з приводу якого виникають численні дискусії. Слово «трансформація» (латинською «transformatio») вживається в наступних значеннях: 1) зміна, перетворення виду, форми, істотних властивостей чогось; 2) перенесення спадкової інформації від клітини одного генотипу у клітину іншого; 3) сценічний прийом, який полягає у швидкій зміні актором своєї зовнішності [161, с.676; 159, с.35]. Як влучно відмічає Д.С. Терлецький, трансформація буквально означає «перетворення чогось» [173, с.63].

Широта етимологічного значення терміну «трансформація» прямо пов'язана зі складністю узагальнення змісту категорій які вибудовуються навколо нього, наприклад, цифрової трансформації. В рамках даної проблеми вчені досі не знайшли відповіді на питання яке саме перетворення описано останньою та чого воно безпосередньо стосується. Наприклад, В.Б. Марченко розглядає цифрову трансформацію, як процес впливу держави на суспільство загалом, його інституції, апарат самої держави, економіку і бізнес із метою впровадження цифрових інформаційно-комунікаційних технологій у відповідні суспільні відносини шляхом як суто державно-правової діяльності, так і державно-приватного партнерства. Предметом цифрової трансформації вчений вважає широке коло суспільних відносин, де у принципі можливе

застосування цифрових інформаційно-телекомунікаційних технологій. Трансформація означає, що цифрові рішення за своєю суттю забезпечують нові види інновацій та творчість у певній області, а не просто вдосконалюють та підтримують традиційні методи [108, с.280]. Г.В. Назарова та В.О. Руденко вважають, що цифрова трансформація – це якісні, революційні зміни, які полягають у цифрових перетвореннях окремих процесів і у принциповій зміні структури держави та економіки [114]. В статті А.М. Любчич запропоновано твердження про те, що цифрова трансформація – це культурна, організаційна та операційна зміна організації, галузі чи екосистеми шляхом розумної інтеграції цифрових технологій, процесів та компетенцій на всіх рівнях та функціях поетапно та стратегічно [102, с.99].

Грунтовною видається позиція І. Якушко, яка тлумачить цифрову трансформацію, як процес зміни моделі функціонування окремої системи, її компонентів, взаємозв'язків між ними, яка обумовлена активним застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій. До загальних характеристик даної категорії вчена відносить: 1) безперервний процес зміни окремих систем у результаті впливу на їх функціонування інформаційно-комунікаційних технологій; 2) цифрова трансформація можлива лише за наявності складного процесу створення та розвитку інноваційних інформаційних технологій; 3) може відбуватися виключно на основі залучення нових інформаційно-комунікаційних технологій, їх імпорту до різних суспільних систем; 4) це процес світового рівня і їй не притаманні кордони; проте при цьому, рівень впливу цифрових технологій на зміну різних систем можливо знизити штучним шляхом; 5) це процес об'єктивний і її розвиток не залежить від моделей поведінки окремих економічних систем; 6) цифрова трансформація –це також і результат впливу інформаційно-комунікаційних технологій на розвиток окремих систем; 7) це сукупність різних за своєю природою трансформаційних процесів, які в комплексі сприяють зміні моделі функціонування і розвитку окремих систем;

8) цифрова трансформація – це процес зміни, який притаманний системам різних розмірів, типів та властивостей; 9) цифрова трансформація – результат впливу, який може бути як позитивним, так і негативним, але в переважній більшості випадків є комплексним і йому притаманні як конструктивні, так і деструктивні наслідки та інше [205, с.78].

В окрему групу можна виділити наукові підходи присвячені огляду цифрової трансформації в рамках економіки та підприємництва. Так, на думку І.В. Струтинської остання являє собою насичення фізичного світу електронно-цифровими пристроями, засобами, системами та налагодження електронно-комунікаційного обміну між ними, що фактично уможливорює інтегральну взаємодію віртуального та фізичного, тобто створює кіберфізичний простір. Далі авторка уточнює зміст категорії у контексті бізнес середовища в аспекті чого пише: «Цифрові технології різко ввійшли у наше повсякденне життя і змінили та продовжують змінювати його. Те, що сьогодні видається інноваційним, за декілька років буде звичним. Цифрові технології імплементуються у бізнес-діяльність і змінюють організаційне та маркетингове середовище організацій, сприяють їхньому інноваційному розвитку. Використання цифрових технологій у діяльності бізнес-структур дає як можливості, так і виклики для малих і середніх організацій». І.В. Струтинська доходить висновку, що цифрова трансформація є визнаним механізмом економічного зростання завдяки здатності технологій позитивно впливати на ефективність, результативність, вартість та якість економічної, громадської та особистої діяльності. Вчена вважає: цифрова трансформація економіки держави буде сприяти цифровій трансформації бізнесу і його залученню в розвиток цифрової економіки держави, а цифрова економіка та трансформація громадськості сприятиме ефективному розвитку бізнесу (його цифровій трансформації) і тим самим цифровій трансформації держави [166, с.91-92]. В тому ж науковому ракурсі проблему цифрової трансформації розглядає С.М. Петько, який доводить, що це своєрідна реформа, яка має

бути свідомо погодженою між власником, топ-менеджментом та ключовими стейкхолдерами суб'єкта господарювання для його повного оновлення та переходу на цифровий рівень розвитку завдяки використанню цифрових технологій, які кардинально впливатимуть на гнучкість та результативність бізнес-процесів. Цифрова трансформація спрямована на зростання конкурентоспроможності суб'єкта господарювання (у разі державної організації – її результативності), що відповідає критерію економічної ефективності на базі впровадження цифрових технологій, управління великими даними, компетенцій та корпоративної культури, залучення інтелектуального капіталу, використання сучасних підходів до високопрофесійної управлінської діяльності. Автор робить висновок: «цифрова трансформація суб'єкта господарювання є багатограним процесом, який має бути чітко сформульованим власником (топ-менеджментом, стейкхолдерами, іншими ключовими особами) та професійно керованим фахівцями-практиками з цифрової трансформації» [125]. В тлумаченні Г.М. Дергачова та Я.О. Колешня цифрова трансформація – це зміна форми діяльності, перебудова організаційної структури, застосування нових бізнесмоделей, нових джерел та форм отримання доходу, залучення ширшого кола споживачів, виведення обслуговування клієнтів на новий рівень, змішування сфер функціонування у нових форматах, в тому числі у вигляді цифрових платформ. Областями цифрової трансформації, на їх думку, є: а) функції: маркетинг, операції, людські ресурси, адміністрація, обслуговування споживачів тощо; б) бізнес-процеси: одна або кілька пов'язаних операцій, видів діяльності та наборів для досягнення конкретної бізнес-мети; в) бізнес-екосистеми: мережі партнерів та зацікавлених сторін, а також контекстуальні фактори, що впливають на бізнес, такі як регулятивні чи економічні пріоритети та еволюція; г) бізнес-активи: основна увага приділяється як традиційним активам, так і менш «матеріальним», таким як інформація та клієнти; г) організаційна культура: повинна існувати чітка

орієнтована на споживача, усвідомлювана мета, яка досягається набуттям базових компетенцій у всіх сферах, таких як цифрова зрілість, лідерство, бази знань для працівників тощо [40, с.286]. Ю.О. Нікітін та О.І. Кульчицький вважають, що цифрова трансформація – це процес переходу до нових способів діяльності підприємства шляхом впровадження цифрових технологій та цифрових сервісів, що базується на стратегічному партнерстві всіх зацікавлених сторін та одночасної розробки програмного забезпечення, цифрової трансформації та оцінки рівня цифрової трансформації підприємства [117; 31, с.109].

Натомість С.А. Віротченко присвячує свої наукові пошуки аналізу змісту цифрової трансформації в сфері освіти та розкриває її, як процес інтеграції цифрових технологій для оптимізації навчального середовища та підвищення ефективності освітнього процесу, що включає не лише впровадження нових інструментів і платформ, але й перегляд педагогічних підходів з метою адаптації до потреб кожного учасника освітнього процесу та максимального використання його потенціалу. Цифрова трансформація охоплює також аналіз та вдосконалення навчальних ресурсів, методів та інструментів, а також використання передових цифрових технологій для автоматизації та вдосконалення робочих процесів з метою збільшення ефективності та продуктивності освітнього процесу. У процесі здійснення цифрової трансформації, акцентує увагу С.А. Віротченко, виникає необхідність у вдосконаленні рівня цифрової компетентності всіх учасників освітнього процесу, що охоплює усвідомлення технічних аспектів безпеки та майстерність у використанні технологій, розвиток інформаційної грамотності, сприяння критичному мисленню, удосконалення навичок комунікації в цифровому середовищі, здатність створювати цифровий контент, співпрацювати та самостійно здобувати знання. «До того ж цифрова трансформація у галузі освіти сприяє формуванню гнучкості особистості та швидкості адаптації до змін, розширює аудиторію, що може скористатися

індивідуалізованим навчальним контентом, підтримує співпрацю та інтеграцію, дозволяє індивідуалізувати навчальні траєкторії та забезпечує навчання в комфортних умовах з оптимальним використанням часу», – зазначає автор [33, с.10].

Однією із найбільш значимих сфер де цифрова трансформація активно провадиться є публічне адміністрування. Впровадження цифрових рішень в цьому контексті сприяло формуванню самостійного явища – електронного урядування, що врегульовано Розпорядженням КМУ «Про схвалення Концепції розвитку електронного урядування в Україні» від 20.08.2017 №649-р. Згідно із документом це форма організації державного управління, яка сприяє підвищенню ефективності, відкритості та прозорості діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування з використанням інформаційно-телекомунікаційних технологій для формування нового типу держави, орієнтованої на задоволення потреб громадян [145].

Розпорядження визначає, що розвиток та поширення сучасних інформаційно-комунікаційних технологій створює нові можливості для забезпечення взаємодії та співпраці органів влади, громадян і бізнесу, високоякісного обслуговування фізичних та юридичних осіб державою, у тому числі залучення громадян до проектування електронних послуг та отримання якісного зворотного зв'язку. Розвиток та підтримка доступних та прозорих, безпечних та не корупційних, найменш затратних, швидких та зручних електронних послуг дасть змогу покращити якість надання публічних послуг фізичним та юридичним особам, підвищити їх мобільність та конкурентоспроможність, зменшити корупційні ризики та забезпечити, щоб електронні послуги обслуговували економіку майбутнього. Крім того, активне впровадження інформаційно-комунікаційних технологій в систему суспільно-політичних відносин значно розширює можливості громадян щодо їх участі в процесах державного управління та впливу на прийняття

управлінських рішень, створює умови для формування якісно нового рівня взаємодії органів влади та громадян [145].

Таким чином, цифрова трансформація є багатовекторним процесом, який передбачає формування культури тотального використання суспільством цифрових технологій, а такою імплементацію та забезпечення активного і ефективного їх використання в різних сферах суспільного життя, зокрема: підприємництві, освіті, публічному адмініструванні тощо. В межах останньої цифрова трансформація набуває особливої форми та значення, адже слугує своєрідним важелем для переосмислення старих та створення нових моделей діяльності органів державної влади і місцевого самоврядування у процесі виконання ними своїх повноважень. А відтак, цифрова трансформація пронизує практично всю систему суспільних відносин та націлюється на удосконалення процесу їх перебігу за допомогою використання цифрових рішень. Державна політика в контексті даного процесу надає йому офіційної підтримки, визначає структуру та конкретизує цілі [20].

Тож, державна політика у сфері цифрової трансформації представляє собою організований, систематизований та визначений нормами чинного законодавства напрямок (вектор) діяльності органів державної влади всіх рівнів (в особі їх посадових осіб) щодо забезпечення реалізації заходів цифрової трансформації, яка полягає у формуванні культури та тотальній імплементації цифрових технологій та рішень у всі можливі сфери суспільно-правових відносин, у тому числі за рахунок використання державного примусу [20].

1.2. Напрями впровадження державної політики у сфері цифрової трансформації

Державна політики у сфері цифрової трансформації реалізується за багатьма напрямами, що підтверджує її багатоаспектність та значимість. Зауважимо, що пріоритетні напрями та завдання (проекти) цифрової трансформації на 2024-2026 роки були закріплені у розпорядженні Кабінету Міністрів України від 2 серпня 2024 р. № 735-р. Зокрема, до останніх віднесено: 1) юстиція; 2) правоохоронна сфера; 3) оборона; 4) охорона здоров'я; 5) розвиток територіальних громад та територій; 6) економіка та торгівля; 7) конкурентна політика; 8) державне майно; 9) регуляторна політика; 10) фінанси; 11) охорона навколишнього природного середовища; 12) соціальна політика; 13) освіта і наука; 14) реінтеграція тимчасово окупованих територій; 15) соціальний захист ветеранів війни, осіб, які мають особливі заслуги перед Батьківщиною, постраждалих учасників Революції Гідності; 16) культура та інформаційна політика; 17) молодь і спорт; 18) закордонні справи; 19) внутрішні справи; 20) енергетика; 21) сільське господарство; 22) рибне господарство; 23) ветеринарне, фітосанітарне та санітарно-епідемічне благополуччя; 24) інфраструктура; 25) статистика; 26) кіберзахист; 27) антикорупційна діяльність; 28) засади цифрової трансформації [48]. Разом із тим, державна політика у відповідній сфері може охоплювати одразу декілька напрямів цифрової трансформації.

А відтак, виділяючи безпосередньої напрями впровадження державної політики у сфері цифрової трансформації, в першу чергу приділимо увагу державній політиці електронного урядування. Електронне урядування, відмічається у «Концепції розвитку електронного урядування в Україні», - форма організації державного управління, яка сприяє підвищенню ефективності, відкритості та прозорості діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування з використанням інформаційно-

телекомунікаційних технологій для формування нового типу держави, орієнтованої на задоволення потреб громадян [145]. Н. Дедечко вказує, що електронне урядування – це: 1) інформування громадян та бізнесу про діяльність державних органів на відомчих сайтах; 2) надання державних послуг у режимі он-лайн; 3) залучення громадян та бізнесу до прийняття та обговорення управлінських рішень; 4) автоматизація діяльності окремих державних органів та міжвідомчої взаємодії; 5) підконтрольність влади суспільству [38, с.135]. Г.Ю. Лук'янова вказує, що електронне урядування - є необхідною складовою розвитку електронної демократії та цифрового суспільства. Воно дає переваги у наданні державних послуг громадянами, запобігає розвитку корупції, підвищує оперативність ухвалення державних рішень, робить діяльність державних органів відкритою та прозорою. За останні декілька років в Україні було проведено низку заходів для впровадження та забезпечення ефективного функціонування електронного урядування, більшість державних послуг переведені в онлайн-режим, зроблено крок до впровадження електронного документообігу, продовжують розвиватися електронні портали органів виконавчої влади на різних рівнях електронного урядування. Для покращення теперішньої ситуації необхідно провести заходи щодо погодження нормативно-правових актів, створення навчальних програм та систем, підвищення гарантії захисту персональних даних громадян, створити ефективну систему зворотного зв'язку громадян з державою для покращення ефективності та оперативності прийнятих рішень і діяльності органів державної влади [101]. Г.І. Жекало, М.Я. Заяць та О.В. Вакун, до особливостей електронного урядування відносять наступні: відкритість роботи уряду, загальнодоступність інформації про діяльність владних структур для широкого кола людей; часова та просторова незалежність, що полягає у можливості громадськості отримувати необхідну інформацію та користуватися послугами у будь-якому місці та у будь-який час; орієнтація на потреби споживача, що передбачає врахування реакції

населення на ті чи інші дії влади а також на запити і потреби, які люди можуть залишити через засоби комунікації; зменшення рівня бюрократизації в наданні послуг, тобто зменшення рівня особистої комунікації населення і влади і перенесення можливості отримати відповідні послуги через інтернет комунікації (відповідно і зменшення рівня корупції в державі); інтеграція послуг, тобто можливість об'єднати процеси надання різноманітних послуг в один спосіб; безпосередня залежність економічної, політичної, соціальної та інших сфер суспільного життя від розвитку інформаційно-комп'ютерних технологій; активна взаємодія структур вищих органів влади, органів місцевого самоврядування, громадянських структур, окремих людей за допомогою інформаційно-комунікативних технологій [54].

У зарубіжній літературі зазначається, що кінцева мета електронного урядування полягає в тому, щоб запропонувати громадянам розширений портфель державних послуг ефективним і рентабельним способом. Електронний уряд також міг би забезпечити більшу прозорість для уряду, оскільки він дає змогу громадськості бути поінформованим про те, над чим працює уряд, і політику, яка реалізується. Основною перевагою буде заміна та оптимізація паперової системи під час впровадження електронного уряду. Це може заощадити багато часу, грошей, а також навколишнього середовища завдяки зменшенню споживання паперу. Впровадження електронного урядування також може сприяти кращому зв'язку між урядом і бізнес-секторами. Наприклад, електронні закупівлі як дочірня компанія послуг електронного уряду можуть полегшити комунікацію між G2G і B2B, що дозволить меншим підприємствам конкурувати з більшими компаніями в публічних тендерах. Таким чином, перевагами електронного урядування може стати створення відкритого та прозорого ринку та зміцнення економіки. Таким чином, більша ефективність, покращені послуги для кращого обслуговування громадян, краща доступність державних послуг,

більша прозорість і підзвітність уряду є очікуваними перевагами електронного урядування [209].

Електронний уряд — це не тільки переваги, але й деякі недоліки. Основними недоліками електронного урядування є відсутність публічного доступу до Інтернету для всіх громадян, достовірність інформації, що публікується в мережі державними установами, а також можливості уряду та його органів, які потенційно можуть впливати на громадську думку. Окрім згаданих вище недоліків, слід також вказати наступні: 1) посилення нагляду та моніторингу: коли уряд запровадить електронний уряд, люди будуть змушені спілкуватися з ним у ширшому електронному масштабі. Оскільки уряд отримує все більше інформації про своїх громадян, це може призвести до відсутності приватності для цивільних; 2) висока ціна: впровадження, підтримка та оптимізація електронного уряду недешева і вимагає багато грошей; 3) недоступність для всіх: електронний уряд не може бути доступним для всіх, включаючи тих, хто живе у віддалених регіонах або має низький рівень грамотності та дохід на межі бідності [209].

Як зазначається «Концепції розвитку електронного урядування в Україні», згідно з останнім дослідженням ООН (United Nations E-government Survey 2016) щодо розвитку електронного урядування (E-Government Development Index) Україна посіла 62 місце серед 193 країн. «Це свідчить про значне відставання України від світових темпів розвитку електронного урядування та необхідність удосконалення державної політики у даній сфері, спрямованої на розв’язання таких першочергових проблем, як: недостатній рівень єдиної координації, контролю та взаємодії замовників завдань і проектів у сфері інформатизації та розвитку електронного урядування; економічна криза, що призвела до зменшення обсягу фінансування завдань та проектів у сфері розвитку електронного урядування; низька якість, ефективність та результативність реалізації проектів і завдань у зазначеній сфері; несформованість та недосконалість нормативно-правової бази, що

регулює сферу розвитку електронного урядування; низька якість управління розробленням, впровадженням, підтримкою функціонування та розвитком інформаційно-телекомунікаційних систем (бази даних, реєстри тощо) та ресурсів (центри обробки даних, телекомунікаційні мережі тощо) органів влади; несформованість базової інформаційно-телекомунікаційної інфраструктури електронного урядування як техніко-технологічної основи для реалізації всіх проектів і завдань у зазначеній сфері; відсутність автоматизованого обміну даними та інтеоперабельності між інформаційно-телекомунікаційними системами органів влади; недостатній рівень інформаційної безпеки та захисту інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах органів влади; низькі темпи запровадження електронних форм взаємодії між органами влади і фізичними та юридичними особами, зокрема надання електронних послуг та доступу до відкритих даних; неврегульованість питання електронної ідентифікації та автентифікації фізичних та юридичних осіб під час взаємодії з органами влади» [145]; тощо.

Таким чином, електронне урядування (е-урядування) є одним із ключових напрямів впровадження державної політики у сфері цифрової трансформації. Зазначене пояснюється тим, що воно передбачає використання цифрових технологій для підвищення ефективності, прозорості та доступності державних послуг, а також для залучення громадян до процесів прийняття рішень. Це в свою чергу безпосередньо пов'язано із цифровою трансформацією державного управління, яка передбачає: автоматизацію державних послуг; створення цифрових реєстрів та платформ; цифрову ідентифікацію громадян (наприклад, Дія); відкритість даних та прозорість уряду; підвищення рівня кібербезпеки [22].

Далі в розрізі представленої у роботі проблематики слід звернути увагу на цифрову трансформацію економіки країни. Як слушно вказує І.А. Чіков, сьогодні цифрова економіка є ефективною основою для розвитку державного

управління, економіки, бізнесу, соціальної сфери та суспільства в цілому. Дивлячись на цифрові технології, які існують у соціально-економічному просторі, цифрова економіка – це також питання національної безпеки, конкуренції вітчизняних підприємств незалежно від їх розміру, конкурентних позицій країни на світовій арені в довгостроковій перспективі. Розвиток цифрової економіки в Україні неможливий без нормативно-правової бази, стратегії розвитку цифрової економіки, в тому числі класичної [195, с.101]. Автор слушно наголошує, що пріоритетним завданням формування цифрової економіки України є робота з внутрішнім ринком, ефективна державна політика, механізми стимулювання цифрової економіки, а ключовою ініціативою – формування мотивації та потреб споживачів у «цифрових технологіях». Водночас слід зазначити, що цифровізація економіки може дати змогу суб'єктам господарювання швидко знаходити шляхи виходу з кризових стацій, в яких вони опинилися внаслідок недосконалого управління або проблем з виробництвом і надання товарів і послуг [195, с.101].

У перші дні цифрову економіку іноді називали інтернет-економікою, новою економікою або веб-економікою через її залежність від підключення до Інтернету. Однак економісти та бізнес-лідери стверджують, що цифрова економіка є більш розвиненою та складною, ніж інтернет-економіка. Згідно з одним визначенням, це просто означає економічну цінність, отриману з Інтернету. Цифрова економіка відображає перехід від третьої промислової революції до четвертої промислової революції. Третя промислова революція, яку іноді називають цифровою революцією, відноситься до змін, які відбулися наприкінці 20 століття з переходом від аналогових електронних і механічних пристроїв до цифрових технологій. Четверта промислова революція спирається на цифрову революцію, оскільки сьгоднішні технології продовжують поєднувати фізичний і кіберсвіт. Пандемія COVID-19 ще більше прискорила цифрове економічне зростання, оскільки дистанційна робота, онлайн-магазини, телемедицина та цифрові розваги

стали важливими під час карантину та соціального дистанціювання. Цифрова економіка продовжує розвиватися та швидко розширюватися, а нові технології та інновації формують її траєкторію [208].

Компанії, для яких цифрова трансформація є пріоритетом, можуть оптимізувати процеси, зменшити витрати та створити нові джерела доходу. Але цифрова економіка — це більше, ніж просто використання комп'ютера для виконання завдань, які традиційно виконуються вручну або на аналогових пристроях. Йдеться про пошук способів для організацій зробити свої системи та людей ефективнішими разом. Цифрова економіка підкреслює можливість і необхідність для організацій і окремих людей використовувати технології для виконання цих завдань краще, швидше та часто інакше, ніж раніше. Такі можливості для існуючих організацій дають можливість працювати краще, робити більше, щось по-іншому та створювати щось нове, з урахуванням сучасних викликів та потреб [208].

Важливо відмітити, що цифрова трансформація покращує швидкість обороту оборотного капіталу підприємств реальної економіки, скорочує час зайнятості та простою коштів, знижує асиметрію та невизначеність інформації, покращує прозорість і підвищує толерантність фінансових підприємств до ризиків щодо підприємств реальної економіки. Це може ефективно покращити фінансові можливості підприємств реальної економіки, зменшити фінансові обмеження та покращити залучення капіталу. Керуючись економічними інтересами, підприємства реальної економіки зазвичай збільшують масштаб зобов'язань і розширюють виробництво для отримання надлишкових прибутків, а цифрова трансформація сприяє підвищенню ефективності обороту капіталу, а надлишок оборотного капіталу буде надлишковим. Коли капітал багатий, підприємства реальної економіки, як правило, обирають тримати фінансові активи з високою ліквідністю та високим доходом від інвестицій, щоб досягти прибуткового зростання та довгострокового розвитку. Помірна фінансіалізація сприяє здоровому

розвитку підприємств. Завдяки негативній кореляції між фінансовими та промисловими інвестиціями, надмірна фінансiалiзацiя може зменшити витрати на НДДКР та пов'язані з ними інвестиції та зменшити TFP. Таким чином, цифрова трансформація підприємств реальної економіки зменшує фінансові обмеження, що призводить до гальмування TFP [211].

Варто погодитись із точкою зору Д.С. Тищенко, який вказує, що цифрова трансформація економіки означає створення нових організаційних можливостей, які можуть гарантувати успіх суб'єктів господарювання в еру цифрових технологій. Наслідками цифрової трансформації є підвищення продуктивності праці та ефективності виробничих процесів, покращення якості життя, нові соціальні підйоми та можливості для працевлаштування, збільшення купівельної спроможності населення, соціальна та економічна безпека. З точки зору внеску цифрових технологій у сталий розвиток, цифрові технології дозволяють використовувати людський капітал розумніше (тобто менше ручної роботи, більш інтелектуальні завдання). Крім того, це усуває широкий спектр ризиків, які можуть виникнути внаслідок людського фактору (від помилок до конфлікту інтересів), а також заощадити кошти споживання надмірних ресурсів. Успішна цифрова трансформація економіки можлива лише за рахунок спільних зусиль держави та приватного бізнесу [176, с.44].

Таким чином, цифрова трансформація економіки в Україні має надзвичайно важливе значення, оскільки вона відкриває нові можливості для зростання, запровадження інновацій та підвищення конкурентоспроможності країни на світовому ринку. А відтак, у сучасному світі, де інформаційні технології стають рушієм економічного розвитку, цифрова інтеграція у всі сфери економіки дозволяє не лише оптимізувати бізнес-процеси, а й забезпечити більш ефективну взаємодію між державою, бізнесом і громадянами. Саме тому для України, яка прагне до інтеграції в європейський простір та подолання наслідків політичної, економічної кризи,

а також повномасштабної військової агресії, цифровізація виступає одним із ключових інструментів відновлення [21].

Важливим напрямом впровадження державної політики у сфері цифрової трансформації є подальша інтеграція України до Європейського Союзу у сфері електронних комунікацій. 15 квітня 2025 року, Верховна Рада України ухвалила в цілому законопроект №12150 «Про внесення змін до деяких законів України щодо імплементації норм законодавства Європейського Союзу з питань електронних комунікацій» [32]. Проект акта урегулює питання узгодження правових норм законів України «Про електронні комунікації», «Про Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сферах електронних комунікацій, радіочастотного спектра та надання послуг поштового зв'язку» із законодавством Європейського Союзу, удосконалює їх окремі положення. Зокрема, законопроектом передбачається повна імплементація статей 59-61 Європейського кодексу електронних комунікацій, у тому числі: надання регуляторному органу права накладати, у визначених випадках, своїм рішенням зобов'язань, пов'язаних із доступом та взаємоз'єднанням мереж, з метою сприяння та, у разі доцільності, забезпечення належного доступу та взаємоз'єднання, а також сумісності послуг; надання регуляторному органу права, у виключних випадках та у разі, якщо наскрізне з'єднання між кінцевими користувачами перебуває під загрозою через відсутність сумісності послуг, накладати своїм рішенням зобов'язання на постачальників послуг міжособистісних електронних комунікацій без використання нумерації забезпечити сумісність їхніх послуг; надання регуляторному органу права накладати, у визначених випадках, зобов'язання з доступу до першої точки концентрації або розподілу (точка доступу до будинкової розподільної мережі) на власників абонентських ліній, кабелів та пов'язаних з ними об'єктів, якщо ці власники не є постачальниками електронних комунікаційних мереж; надання регуляторному органу права визначати кінцеві пункти електронних

комунікаційних мереж для мереж з різною топологією [132]. У жовтні 2023 р. на базі Національного фонду досліджень розпочав роботу структурний підрозділ “Офіс Горизонт Європа в Україні”. Офіс надаватиме підтримку потенційним учасникам рамкової програми Європейського Союзу з досліджень та інновацій “Горизонт Європа” з України, зокрема у пошуку партнерів за проектами в Європейському Союзі та в усьому світі [147]. Українські дослідники також мають доступ до актуальних для інновацій програм, зокрема у сфері цифрової трансформації “Цифрова Європа” (з бюджетом 5 млрд. євро до 2027 року), яка спрямована на розвиток передових цифрових навичок, впровадження цифрових технологій на підприємствах, розбудову цифрової інфраструктури та на ще більшу доступність цифрових послуг; програма “Креативна Європа” для підтримки культурного, креативного та аудіовізуального секторів (з бюджетом у понад 2,4 млрд. євро); інноваційні гранти від Європейського співробітництва в галузі науки та техніки (“COST”), яке фінансує міждисциплінарні дослідницькі мережі під назвою COST Actions та об’єднує дослідників, інноваторів та інших професіоналів для спільної роботи протягом чотирьох років [147].

Отже, приведення української системи до стандартів ЄС є стратегічним кроком, що відкриває доступ до новітніх технологій, інвестицій та європейських цифрових сервісів. Цей процес також сприяє підвищенню якості послуг зв’язку, захисту прав споживачів та забезпеченню цифрової безпеки. Водночас інтеграція вимагає імплементації європейського законодавства у сфері телекомунікацій, що підвищує рівень прозорості, ефективності управління і відповідальності державних органів. Для України це не лише крок у напрямку технічної модернізації, а й прояв політичної волі до інтеграції у європейський простір цінностей, де цифрові права громадян та свобода доступу до інформації мають фундаментальне значення.

Окремо слід вказати такий напрямок, як цифровий розвиток інноваційної діяльності. У «Стратегії цифрового розвитку інноваційної

діяльності України на період до 2030 року» відзначається, що «новий етап збройної агресії Російської Федерації проти України у 2022 році поглибив довгострокову тенденцію недостатнього інвестування в наукові дослідження та розробки, що завдало шкоди інфраструктурі та послабило людський капітал. З лютого 2022 р. по січень 2024 р. було пошкоджено або зруйновано 1443 будівлі, що належать 177 науковим установам та закладам вищої освіти. Інженерна інфраструктура науково-дослідних установ також зазнала втрат: 188 інженерних споруд, включаючи лабораторні комплекси та експериментальні майданчики, були пошкоджені або зруйновані. Через пошкодження та руйнування будівель було повністю знищено або виведено з ладу понад 750 одиниць наукового обладнання, яке використовується в широкому спектрі досліджень» [147].

Н.Ю. Тимошенко та М.А. Шабанова вказують, що на даний момент цифровізація, хоча й є одним з чинників розвитку інноваційної діяльності, проте на разі має низький вплив та не активізує процеси у цій сфері. Причинами цього є нестабільна інноваційна політика держави, відсутність національної інноваційної системи, розрізненість інтересів учасників інноваційного процесу, брак прозорих механізмів реалізації інновацій та низький попит на них на внутрішньому ринку. Відсутність достатнього фінансування інноваційної сфери та дієвих стимулів до впровадження інноваційних процесів для підприємств, спричиняє спад інтересу до інноваційних розробок, а також зменшення кількості фахівців, задіяних у науково-дослідних роботах. На нашу думку, запорука успішного впровадження цифрових інновацій полягає у високому рівні цифрової грамотності громадян, компаній та уряду, а також дієвих механізмах їх взаємодії [174].

Зауважимо, що Уряд затвердив Стратегію цифрового розвитку інноваційної діяльності України (WINWIN) до 2030 року, яка визначає бачення України як держави-лідерки у сфері технологій та інновацій.

Документ окреслює стратегічні цілі, принципи, напрями та завдання державної політики для стимулювання цифрової трансформації, сприяння бізнесу й стартапам, а також розширення міжнародного партнерства [210].

Ключовими напрями Стратегії WINWIN 2030 є наступні: відкриття ринків для новітніх технологій та інноваційних продуктів; розбудова і підтримка сучасної інноваційної інфраструктури; спрощення регуляцій у сфері інновацій; забезпечення доступу до фінансування для стартапів і бізнесу; розвиток людського капіталу, навчання й перекваліфікація; захист прав інтелектуальної власності; підтримка наукомістких та інклюзивних інновацій; ефективний менеджмент державних установ у сфері інноваційної діяльності; створення центрів досконалості (WinWin CoE) для кожної з ключових галузей; зміцнення міжнародної співпраці для доступу до нових ринків і трансферу технологій [210].

24 січня 2025 р. опубліковано першу секторальну стратегію однієї з пріоритетних галузей – безпілотних технологій та автономних систем (Autonomous Vehicles, AUV). Реалізація стратегії AUV спрямована на зміцнення цифрової економіки як в умовах повномасштабної війни, так і на створення нових можливостей для післявоєнного відновлення, інтегруючи автономні рішення в стратегічно важливі сектори економіки (логістику, агросектор, оборону та інфраструктуру). Уже нині стартапи та компанії у сферах штучного інтелекту, інтернету речей (IoT) і робототехніки демонструють здатність створювати унікальні рішення, що можуть масштабуватися на глобальний ринок [193]. Як вбачається, розвиток AUV не лише прискорить відновлення України, а й пом'якшить проблему дефіциту робочої сили в стратегічно важливих галузях. Крім того, реалізація проєктів у галузі безпілотних технологій та автономних систем відкриє нові обрії для технологій, сприятиме створенню якісно нових робочих місць, розвитку суміжних індустрій та зміцнить позиції України як інноваційного хабу у світі. Утім,

реалізація стратегії AUV потребує прискорення впровадження проєктів галузі для їх трансформації в довгостроковий економічний розвиток [193].

Таким чином, цифровий розвиток інноваційної діяльності є одним із ключових напрямів реалізації державної політики у сфері цифрової трансформації, оскільки він визначає потенціал країни до технологічного оновлення, підвищення продуктивності та створення умов для сталого зростання. А відтак, цифровізація дозволяє не лише пришвидшити науково-технічний прогрес, а й зробити його доступнішим, гнучкішим і ефективнішим. На рівні державної політики цифровий розвиток інновацій передбачає створення цифрової інфраструктури для наукових досліджень, впровадження платформ для співпраці між науковими установами, бізнесом та державою, а також розвиток інструментів цифрового фінансування стартапів і дослідницьких проєктів.

І останній напрямок, якому ми приділимо увагу, - соціальний. Єдина інформаційна система соціальної сфери, відповідно до «Стратегії цифрової трансформації соціальної сфери», повинна забезпечувати: «створення єдиної інформаційної бази соціальної сфери, зокрема шляхом взаємодії інформаційних ресурсів соціальної сфери та їх інтеграції з іншими державними інформаційними ресурсами, у тому числі державними реєстрами; усунення дублювання процесів і функцій інституцій соціального захисту, зокрема шляхом централізації цих процесів і функцій; стандартизацію та автоматизацію звернень громадян у соціальній сфері, їх централізований моніторинг, а також перехід інституцій соціального захисту на електронний документообіг; підвищення продуктивності та якості обслуговування у соціальній сфері, можливість надання послуг у цій сфері на умовах аутсорсингу; постійний автоматизований моніторинг і контроль усіх фінансових потоків у соціальній сфері; надійний захист інформації, насамперед персональних даних громадян; підвищення рівня довіри населення до інституцій соціального захисту» [148]. Окрім того, цифрова

трансформація в даному контексті передбачає: 1) модернізацію інформаційно-комунікаційної системи “Єдиний державний реєстр ветеранів війни” для забезпечення автоматизації процесу надання статусу учасника бойових дій, особи з інвалідністю внаслідок війни, члена сім’ї загиблого (померлого) Захисника чи Захисниці України, створення кабінету уповноваженої особи (фахівця із супроводу ветеранів війни та демобілізованих осіб); 2) модернізацію програмного забезпечення інформаційно-комунікаційної системи “Реєстр суб’єктів надання послуг із психологічної допомоги для ветеранів і членів їх сімей” та створення інформаційно-комунікаційних систем “Реєстр ветеранських громадських об’єднань та благодійних організацій”, “Реєстр освітньо- професійних програм для ветеранів та членів їх сімей”, “Реєстр суб’єктів надання санаторно-курортних послуг для ветеранів війни і членів їх сімей [48].

Таким чином, проведений аналіз дає змогу дійти до висновку, що широке коло напрямів впровадження державної політики у сфері цифрової трансформації є яскравим свідченням прагнення українського законодавця до подальшої європейської інтеграції, модернізації системи державного управління, посилення інноваційного потенціалу, а також якісного покращення економічної, соціальної, безпекової сфер, тощо. Зазначене, як вбачається, сприяє досягненню єдиної мети, яка полягає у побудові України, як сучасної, цифрової держави, орієнтованої на потреби громадян та бізнесу. Окрім того, жоден із окреслених нами напрямів державної політики не є формальним, оскільки фактично формують стратегічний вектор подальшого розвитку української держави, формують нові стандарти якості державних послуг, стимулюють економічне зростання і створюють передумови для залучення інвестицій та розвитку людського капіталу.

З огляду на зазначене вище, цифрову трансформацію доцільно розглядати як комплексний напрямок державної політики, що охоплює всі сфери суспільного життя і вимагає узгоджених дій на рівні законодавства,

державного управління, економіки, освіти, безпеки, тощо. А відтак, саме через послідовну реалізацію цих напрямів Україна здатна посилити свою стійкість, підвищити конкурентоспроможність та забезпечити гідне майбутнє у цифрову епоху.

1.3. Мета, завдання та принципи цифрової трансформації публічного адміністрування

Цифрова трансформація, як і будь-яке інше суспільно-важливе, глобальне явище, ґрунтується на сукупності відправних начал, вихідних ідей, тобто принципів. Однак, в залежності від сфери проведення цифрової трансформації, виділений параметр набуває змін в якісному та кількісному плані. Зазначене повною мірою стосується і сфери публічного адміністрування.

Почати дослідження доречно із принципів – фундаменту правової конструкції цифрової трансформації публічного адміністрування. Взагалі, категорія принцип має полі галузеве значення, та використовується у багатьох сферах суспільного життя. Наприклад, у соціології принцип - це стійка ідея або правило, яка склалась історично, та спрямована на регулювання поведінки соціальних груп та окремих її суб'єктів, відображає ціннісні орієнтації суспільства і забезпечує його стабільне функціонування. У психології дана категорія характеризує внутрішнє переконання та/або установку, що формує мотивацію, визначає індивідуальні способи прийняття рішень і впливає на поведінку особистості в рамках взаємодії із зовнішнім середовищем. З точки зору управління, принципи – це своєрідне фундаментальне (базове) правило, яке регламентує процеси управління, визначає логіку організації, прийняття рішень і досягнення цілей у системах управління різного рівня.

Власну думку з приводу загального змісту та значення принципів пропонує В.Я. Малиновський. Вчений вважає що це специфічне поняття, змістом якого є не стільки сама закономірність, відносини, взаємозв'язок, скільки наше знання про них. Принципи, на його думку, являють собою результат узагальнення людьми об'єктивно чинних законів і закономірностей, притаманних їм загальних рис, характерних фактів і ознак, які стають загальним началом їх діяльності. В принципах уособлюється результат наукового пізнання, тому практична дія принципів не залежить від них самих, а повністю визначається ставленням до них людей [105, с. 191].

Тож, в узагальненому тлумаченні принципи – це будівні, фундаментальні чинники науки, ідеї, теорії; ключові, вихідні засади реалізації якогось процесу, діяльності, функціонування механізму тощо. Для більш повного осмислення та встановлення змісту принципів доцільно проаналізувати підходи до їх розкриття в межах юриспруденції та управлінської науки, де вони неодноразово ставали предметом вчених праць.

Наприклад, С.О. Кузніченко та С.А. Яровий обстоюють таку позицію: принцип – це те, що міститься в основі діяльності, зокрема управлінської, з чого слід виходити і чим потрібно керуватися у здійсненні цієї діяльності. У цьому сенсі принцип – це направляюча синхронізуюча основа всього процесу управління. Автори переконані у тому, що принципи управління забезпечують інтеграцію окремих видів управлінської діяльності в різних підрозділах системи управління, їх взаємну погодженість і загальну спрямованість на реалізацію вироблених цілей. На основі принципів організовується процес управління, тобто науково обґрунтоване впровадження дій для реалізації управлінських функцій, вибір методів і прийомів управлінського впливу та інше [88, с.70-71]. В.М. Плішкін доводить те, що принципи в управлінні – це основні положення, які відображають пізнані та засвоєні людиною об'єктивні закони та закономірності, котрими керуються органи управління в процесі створення й

функціонування систем управління. В принципах, на думку В.М. Плішкіна виражено ключові вимоги до системи, структури, механізму управлінської діяльності [126, с.109; 36, с.69; 36].

В.В. Цветкова В.М. Князев, І.Ф. Надольний, М.І. Мельник та О.В. Свірідова одностайні в тому, що принципи визначають вимоги до системи, структури, організації і процесу управління, напрями й межі прийняття рішень; вони можуть належати до різних систем управління. Крім цього, вони взаємодіють між собою в межах цілісної системи, врівноважуючи чи посилюючи один одного, що дає змогу достатньою мірою розкрити свою природу, індивідуальність і регульовальні можливості. При цьому кожен принцип має структурно відведене йому місце, що дає підстави зробити висновок – повноцінне розкриття змісту і потенціалу будь-якого принципу управління можливе лише в рамках і з урахуванням його системних залежностей [154; 44; 158, с.46-47].

В свою чергу В.І. Курило, розкриваючи зміст принципів в межах державного управління доходить висновку, що це фундаментальні, науково обґрунтовані і здебільшого законодавчо закріплені положення, відповідно до яких будується і функціонує система державного управління. Відступ від того чи іншого принципу може потягти за собою серйозні збої в усій системі [89, с.95]. У той же час за висновками О.О. Акімова принципи в державному управлінні розглядаються як прояви закономірностей, відношення або взаємозв'язки суспільно-політичного характеру та інших груп елементів державного управління, відображені у вигляді певного наукового положення, що застосовується в теоретичній і практичній діяльності людей у сфері державного управління. Принципи державного управління ґрунтуються на онтологічних, гносеологічних і методологічних аспектах державно-управлінської діяльності, відображають найсуттєвіші, основні, об'єктивно необхідні закономірності, відносини та взаємозв'язки в державному управлінні [8].

В юриспруденції під принципами традиційно розглядаються керівні положення, ідеї на яких ґрунтується правова система та будується механізм правового регулювання [106, с.8; 120, с.24]. Існування загального підходу не є перешкодою для вироблення окремими вченими власних позицій та тлумачень правових принципів, які часто йдуть у розріз із загальноприйнятою думкою. Так, Т.І. Фулей бачить в них нормативні засади позитивного права. Автор акцентує увагу на тому, що принципам притаманні як ознаки, що властиві праву в цілому як регулятору суспільних відносин (нормативність; об'єктивна зумовленість; фіксація у зовнішніх формах права; забезпеченість), так і власні ознаки принципів права, що відображають їхню специфіку як особливої юридичної категорії (засадничість, концентрованість, високий ступінь абстрагування, внутрішня єдність, стабільність, примат щодо норм права, зворотна дія в часі) [186, с.9].

О.М. Руднєва розкриває правові принципи, як головні чинники, що визначають найважливіші структурні зв'язки у предметі, методі, механізмі правового регулювання всередині правової системи й поза нею (зв'язки із соціальним середовищем), які отримують офіційне і навіть неофіційне відображення у праві. Паралельно із вказаним науковець вбачає у принципах регуляторну роль. На його думку категорія впливає на суспільно-правові відносини, а також в багатьох аспектах визначає перспективи розвитку не тільки права, а й суспільства, держави і тим самим сприяє усуненню прогалин або ж інших недоліків чинного законодавства [156, с.75].

На думку С.В. Попова принципи в праві – це такі відправні ідеї існування права, які виражають найважливіші закономірності й підвалини даного типу держави і права, є однопорядковими із сутністю права і становлять головні його риси, відрізняються універсальністю, вищою імперативністю й загальновизнаністю, відповідають об'єктивній необхідності побудови і зміцнення певного суспільного ладу. Як правове явище, доводить автор, вони (принципи) мають певні загальні ознаки, що

дозволяють визначити їх як основні засади, відправні ідеї його буття, що виражають найважливіші закономірності даної суспільно-економічної формації, є однопорядковими із сутністю права й володіють універсальністю, вищою імперативністю й загальною значимістю. Принципи права спрямовують і синхронізують увесь механізм правового регулювання суспільних відносин, розкривають місце права в суспільному розвитку. Саме вони служать критерієм правомірності дій громадян і державного апарату в цілому, а за певних умов сприяють зростанню правосвідомості населення, правової культури й освіти. Принципи права є своєрідною передавальною ланкою між економічним базисом суспільства та його юридичною надбудовою, системою нормативного регулювання [131, с. 56].

Глибокою та інформативною є наукова концепція В.В. Лазарєва, за якої принципи права розкрито, як узагальнене відображення об'єктивних закономірностей розвитку суспільства. Властиві принципам права якості універсального й абстрактного освоєння соціальної дійсності обумовлюють їх особливість у структурі правової системи, механізмі правового регулювання, правосвідомості тощо. З огляду на це вчений робить висновок, що принципи є синтезуючими положеннями, що поєднують зв'язками, ідеологічною основою походження, утворення, становлення і функціонування правових явищ. Вони визначають нормотворчу і правозастосовну діяльність, координують функціонування механізму правового регулювання, є критеріями оцінки правомірності (правової природи) рішень органів держави і дій громадян, формують правове мислення і правову культуру, цементують систему права. Принципи права виникають при наявності відповідних об'єктивних умов, мають історичний характер або відображають результати раціонального, наукового осмислення закономірностей розвитку об'єктивної дійсності. Принципи права у формально-юридичному аспекті знаходять висвітлення в нормах права, завдяки їхньому формулюванню в статтях нормативно-правових актів або

деталізації в групі норм права і відображення у відповідних статтях нормативно-правових актів [64, с.96-97].

Як пише О.А. Коваль: «Принципи – це, так би мовити, «сухий залишок» усієї правової матерії, її зміст, вільний від конкретики. Ідеологічною основою принципів права є ідеї права, в яких втілюється розуміння його сутності і соціальної ролі. Ідеї права – це сфера правосвідомості, в тому числі й юридичної науки. Ідеї права можуть передувати формуванню даної правової системи, можуть тим чи іншим чином знайти своє відображення в нормах і принципах діючого права» [71, с.45-46].

Одне з найбільш комплексних досліджень принципів в праві здійснив А.М. Колодій, який з приводу змісту категорії написав: «Безумовно, будь-які принципи, у тому числі й принципи права, – продукт людської діяльності. Вони є соціальними явищами – як за джерелом походження, так і за змістом: їх виникнення обумовлено потребами суспільного розвитку, в них відображаються закономірності суспільного життя. Без урахування цих істотних моментів неможливо пояснити й зрозуміти особливе значення принципів для послідовного узгодження людської діяльності з вимогами об'єктивних соціальних закономірностей. Все це повною мірою стосується й принципів права – специфічного прояву певної частини загальносоціальних принципів у правовій системі». Вчений обґрунтував, що принципи права – це ідеологічна категорія, а це означає, що вони, як і право взагалі, є формою суспільної свідомості, яка здійснює ідейний, інформаційно-виховний вплив загального характеру, тобто виконує функцію загального закріплення суспільних відносин, що і дає можливість розглянути їх з позиції певних ідей, керівних основ [74, с.19].

Тож, принципи – це фундамент правової матерії, побудований суспільством протягом всієї історії розвитку та заснований на досвіді та людських цінностях. Вони мають ідейну основу, яка зумовлює гнучкість

категорії, через що зміст одного і того ж принципу цілком можливо використати у контексті різних юридичних об'єктів. В цей же час, гнучкими останні є лише в питанні використання, в той час як їх внутрішня сутність, закладені в них базисні вимоги є незмінюваними [26].

Таким чином, принципи цифрової трансформації публічного адміністрування – це базові, фундаментальні ідеї, з огляду, та в межах яких, правом врегульовано суспільно-правові відносини, які виникають в процесі імплементації та забезпечення використання цифрових технологій та рішень в діяльності суб'єктів публічної влади при виконанні ними своїх повноважень. Окрім того, саме відповідні принципи визначають напрямок розвитку відповідного інституту, а тому важливим та необхідним є їх законодавче закріплення [26].

На сторінках сучасної юридичної літератури до принципів цифрової трансформації в цілому відносять принципи: безпеки цифрового середовища, інклюзивності, вільного доступу до інформації, комунікативності, децентралізації, інноваційності, економічності і таке інше [59; 201; 118]. Принципи саме цифрової трансформації в сфері публічного адміністрування окремого освітлення на сьогоднішній день не отримали, однак, частково це питання розкривається в Розпорядженні КМУ «Про схвалення Концепції розвитку електронного урядування в Україні» від 20.08.2017 №649-р згідно з яким реалізація документу здійснюється за такими основними принципами: 1) цифровий за замовчуванням – забезпечення будь-якої діяльності органів влади (у тому числі надання публічних послуг, забезпечення міжвідомчої взаємодії, взаємодії з фізичними та юридичними особами, інформаційно-аналітичної діяльності) передбачає електронну форму реалізації як пріоритетну, а планування та реалізацію будь-якої реформи, проекту чи завдання - із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій; 2) одноразове введення інформації – реалізація підходу, за якого фізичні та юридичні особи лише один раз подають інформацію до органів влади, а у

подальшому ця інформація повторно використовується органами влади для надання публічних послуг та виконання інших владних повноважень з дотриманням вимог захисту інформації та персональних даних; 3) сумісність за замовчуванням – здійснення проектування та функціонування інформаційно-телекомунікаційних систем в органах влади відповідно до єдиних відкритих вимог та стандартів для забезпечення їх подальшої сумісності та електронної взаємодії та повторного використання; 4) доступність та залучення громадян; 5) відкритість та прозорість; 6) довіра та безпека [145].

На нашу думку, система принципів, які лежать в основі цифрової трансформації публічного адміністрування з огляду на зміст і значення даного процесу включає в себе наступні фундаментальні засади:

- принцип інформаційної безпеки. Більша частина цифрових технологій, які упроваджуються в сфері публічного адміністрування, призначені для полегшення та забезпечення оперативності обробки та обміну інформацією між органами державної влади і місцевого самоврядування, а також між ними та громадськістю. В цьому контексті важливо, щоб нові цифрові рішення відповідали нормам інформації безпеки. Остання, за дефініцією О.А. Баранова – це такий стан захищеності життєво важливих інтересів особи, суспільства й держави, при якому зводиться до мінімуму завдання шкоди через: неповноту, невчасність і невірогідність інформації, яка використовується; негативний інформаційний вплив, негативні наслідки функціонування інформаційних технологій; несанкціоноване поширення, використання та порушення цілісності інформації [11, с.145; 168, с.114].

Згідно авторського підходу В. Цимбалюка інформаційна безпека – це комплекс нормативних документів з усіх аспектів використання засобів обчислювальної техніки для обробки та зберігання інформації обмеженого доступу; комплекс державних стандартів із документування, супроводження використання, сертифікаційних випробувань програмних засобів захисту

інформації; банк засобів діагностики, локалізації та профілактики комп'ютерних вірусів, нові технології захисту інформації з використанням спектральних методів, високонадійні криптографічні методи захисту інформації тощо [191, с.88; 167, с.30]. В свою чергу за висновком Б.А. Кормича інформаційна безпека – це стан захищеності встановлених законодавством норм і параметрів інформаційних процесів та відносин, що забезпечує необхідні умови існування держави, людини та суспільства як суб'єктів цих процесів і відносин [80, с.109; 163, с.101]. Таким чином, інформаційна безпека – це стан, за якого інформаційні процеси відбуваються без ризиків порушення цілісності та змісту інформації. Забезпечується такий стан відповідністю систем та діяльності суб'єктів вказаних процесів нормативно-визначеним стандартам та вимогам. В аспекті цифрової трансформації публічного адміністрування даний принцип: по-перше, вимагає формування та затвердження чітких нормативно-правових рамок та правил безпеки використання цифрових технологій владними суб'єктами; по-друге, закріплює обов'язок останніх контролювати стан дотримання в рамках їх організаційно-правових структур правил та вимог інформаційної безпеки;

- принцип людиноцентризму. Згідно до положень Конституції України, людина її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Держава відповідає перед людиною за свою діяльність. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави [79]. Згідно до вимог закладених в даному принципі, цифрова трансформація публічного адміністрування повинна, у першу чергу, спрямовуватись на формування прогресивних моделей взаємодії суспільства та держави, які спрощуватимуть громадянам процес реалізації своїх прав та відповідних обов'язків, а також отримання необхідних адміністративних

послуг та виконання на свою користь процедур з боку державних і муніципальних органів;

- принцип захисту персональних даних. Використання цифрових рішень та технологій у процесах взаємодії суспільства та держави неодмінно повинно відбуватись із використанням всіх необхідних засобів та способів захисту персональних даних (відомості чи сукупність відомостей про фізичну особу, яка ідентифікована або може бути конкретно ідентифікована), згідно до вимог Закону України «Про захист персональних даних» [139];

- принцип законності та правомірності трансформації. Конституція України декларує: органи законодавчої, виконавчої та судової влади здійснюють свої повноваження у встановлених Основним Законом межах і відповідно до законів України. Правовий порядок в Україні ґрунтується на засадах, відповідно до яких ніхто не може бути примушений робити те, що не передбачено законодавством. Органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України [79]. Отже, в межах даного принципу цифрова трансформація публічного адміністрування в Україні має проводитись виключно в правових рамках відповідно до існуючих нормативно-правових положень. Імплементація інноваційних рішень не повинна порушувати усталений порядок діяльності органів та конфліктувати із нормативно-встановленими порядками та умовами роботи. Тому будь-які трансформації та реформи повинні супроводжуватись нормотворчою роботою, мета якої – надати належне юридичне обґрунтування змінам та впровадженню цифрових рішень в діяльності публічно-владних установ;

- принцип сертифікованості і допустимості цифрових технологій та рішень. Даний принцип пов'язано із законністю та виражається в тому, що в роботі органів державної влади неможливо використовувати будь-які новітні технології. Кожне цифрове рішення, яке заплановано до

імплементатії, повинно піддаватись детальному вивченню та аналізу на предмет його доцільності, безпеки для держави і суспільства, а також відповідності іншим вимогам встановлених законодавством, що в окремих випадках підтверджується спеціальною процедурою сертифікації;

- принцип інклюзивності. Інклюзивність – це прагнення залучити й інтегрувати всіх людей в певну систему чи процес, а особливо тих, хто перебуває у несприятливих умовах, постраждав від упередженого ставлення або має обмежені фізіологічні можливості. Інклюзія ґрунтується на цінностях визнання різноманітності, співробітництва, участі, спільності, рівності та справедливості [63]. Інклюзія в публічному управлінні передбачає надання всім громадянам рівні можливості у відносинах із державою, у першу чергу, тим, які мають фізичні вади. Цифрова трансформація найбільше сприяє цьому, адже дозволяє мінімізувати процес співробітництва людини із органами публічної влади, забезпечити віддалений доступ до більшості публічних процедур та послуг, а також виключає особисте звернення людини до тієї чи іншої офіційної установи. Яскравим прикладом є створення спеціальних веб-сторінок офіційних державних та муніципальних органів пристосованих спеціально для людей із вадами зору.

Безумовно, представлений перелік принципів цифрової трансформації публічного адміністрування не є остаточним, проте, саме представлені в підрозділі фундаментальні засади максимально повно характеризують зміст, значення та специфіку досліджуваного процесу. При цьому, відповідні принципи формують не тільки ідею, але й суттєво впливають на цільову орієнтованість цифрової трансформації в публічному секторі за що відповідають окремі категорії: «мета» і «завдання».

Як і принципи, вони не знаходять чіткого переліку та закріплення в нормах чинного законодавства України. Частково дану проблему вирішує Розпорядження КМУ «Деякі питання цифрової трансформації» від 02.08.2024 №735-р. Документ затверджує пріоритетні напрями та завдання цифрової

трансформації на період з 2024 до 2026 року, передусім, в сфері публічного адміністрування, а також інших галузях суспільного життя. Одними з цілей, закріплених в Пріоритетах визначені: а) модернізація Державного реєстру речових прав на нерухоме майно, зокрема забезпечення проведення державної реєстрації прав на меліоративні мережі, складові частини меліоративної мережі; б) модернізація автоматизованої системи виконавчого провадження, вдосконалення її програмно-апаратного, організаційного та технічного устрою, а також засобів, що забезпечують зворотний зв'язок з користувачами, включаючи забезпечення централізованого зберігання інформації про боржника, його майно, доходи та кошти; в) забезпечення функціонування інформаційної системи у сфері виявлення та розшуку активів, на які може бути накладено арешт у кримінальному провадженні чи у справі про визнання необґрунтованими активів та їх стягнення в дохід держави, та/або з управління активами, на які накладено арешт у кримінальному провадженні чи у справі про визнання необґрунтованими активів та їх стягнення в дохід держави або які конфісковано у кримінальному провадженні чи стягнено за рішенням суду в дохід держави внаслідок визнання їх необґрунтованими; г) модернізація Єдиного державного реєстру призовників, військовозобов'язаних та резервістів, зокрема запровадження цифрового інструменту для надання електронних публічних послуг у сфері безпеки та оборони та створення електронних сервісів, які забезпечать можливість подання заяви в електронній формі щодо встановлення статусу учасника бойових дій і таке інше [48].

Таким чином, проведений вище аналіз дає змогу дійти до висновку, що мета цифрової трансформації публічного адміністрування полягає у тому, щоб удосконалити процес функціонування суб'єктів сектору публічного адміністрування за рахунок імплементації в їх діяльність цифрових технологій та інноваційних цифрових рішень, які підвищують оперативність, ефективність та результативність виконання публічних повноважень.

Реалізація зазначеної мети потребує виконання складових, тактичних цілей або ж завдань, які включають в себе:

- удосконалення роботи існуючих інформаційних реєстрів та баз (банків) даних в діяльності органів державної та муніципальної влади;
- розвиток та забезпечення роботи загального інформаційного середовища в сфері роботи органів публічного адміністрування, а також створення та впровадження нових моделей їх співробітництва і співпраці, оснований на використанні інформаційних технологій;
- переведення якомога більшої кількості адміністративних процедур та послуг в онлайн формат з метою мінімізації особистого контакту представників влади та громадськості;
- пошук нових технологічних рішень, які полегшують роботу органів державної влади і місцевого самоврядування, нівелюють надлишковий формалізм та бюрократію, скорочують час виконання базових робочих функцій;
- упровадження технологічних рішень в механізми внутрішнього контролю публічно-владних установ, що підвищує рівень законності, правомірності, прозорості їх діяльності в цілому та кожної окремої посадової особи, зокрема;
- створення нових механізмів контролю за роботою суб'єктів публічного управління збоку громадськості за допомогою використання новітніх інформаційних технологій, які дозволяють проводити моніторинг статистичних та інших даних про діяльність владних установ безперервно.

У підсумку відзначимо, що окреслені вище мета, завдання та принципи цифрової трансформації сфери публічного адміністрування в Україні, змістовно та всебічно розкривають правове підґрунтя та призначення даного складного процесу. Як суттєвий недолік останніх варто відзначити практично повну відсутність нормативно-правових положень, які б закріплювали

вихідні засади та цілі трансформації, що в кінцевому випадку породжує суттєву прогалину її юридичного регулювання.

1.4. Нормативно-правові акти, які регулюють питання впровадження цифрової трансформації в публічне адміністрування

Впровадження цифрових технологій є складним процесом не тільки з організаційної, а й правової точок зору. З огляду на це, в рамках представленого підрозділу дисертаційного дослідження звернемо увагу на систему нормативно-правових актів, які регулюють питання впровадження цифрової трансформації в публічне адміністрування. В юридичній енциклопедії Ю.С. Шемшученка вказується, що «нормативно-правовий акт» – це основне джерело права в державі соціально-демократичної орієнтації. Поширеність нормативно-правових актів пояснюється перевагами такого способу виразу юридичних норм саме з огляду загальнолюдських принципів права. До таких переваг учені відносять можливості: чітко, ясно й однозначно формулювати зміст юридичних прав та обов’язків; якнайшвидше доводити до відома адресатів юридичної норми її зміст; забезпечувати сприятливі умови для правильного, адекватного розуміння адресатом змісту норми права; оперативно змінювати чи скасовувати юридичну норму; упорядковувати, погоджувати, систематизувати численні юридичні норми [203, с.171].

В.О. Котюк зазначає, що «нормативно-правовий акт – це офіційний письмовий юридичний документ, який приймається або санкціонується різними органами влади і місцевого самоврядування, або іншими уповноваженими суб’єктами, має державно-владний, обов’язковий для усіх або певної категорії населення характер, виражає різну кількість норм права, міру справедливості і правової свободи (що дозволено і що заборонено

робити), права і обов'язки учасників правовідносин тощо, охороняються державою та іншими суб'єктами від порушень, має різну юридичну силу (залежно від офіційного статусу суб'єктів видання) і чинність в часі, просторі, за сферами впливу і колом суб'єктів і направлений на регулювання і охорону суспільних правовідносин і соціальних цінностей» [82].

П.М. Рабинович вказує, що нормативно-правовий акт є провідною формою права, характерною для систем із соціально-демократичною орієнтацією. Його широке застосування зумовлене низкою беззаперечних переваг у вираженні юридичних норм, що відповідають загальнолюдським правовим принципам, які поступово інтегруються в подібні правові системи. Серед таких переваг дослідник виокремлює можливість: чітко, зрозуміло й однозначно визначати зміст юридичних прав і обов'язків; оперативно доводити зміст правових норм до їх адресатів; забезпечувати зручність у пошуку необхідної норми права; створювати умови для адекватного сприйняття та правильного тлумачення правової норми суб'єктами, на яких вона поширюється; швидко вносити зміни або скасовувати чинні правові норми; ефективно впорядковувати, узгоджувати та систематизувати численні правові положення. [151, с.105].

В свою чергу М.В. Цвік до характерних ознак нормативно-правових актів відносить: вони створюються в результаті законодавчої або нормотворчої діяльності державних органів чи шляхом референдуму; містять норми права й виступають основним джерелом правового регулювання; мають загальнообов'язковий характер і поширюються на невизначене коло осіб; формально оформлюються у вигляді законів, указів, постанов та інших нормативних документів; їхня суть полягає у встановленні загальних правил поведінки, на відміну від актів застосування права, які містять індивідуально-конкретні приписи, або інтерпретаційних актів, що лише роз'яснюють зміст та межі дії правових норм; нормативно-правові акти регулюють певні види суспільних відносин; тривала дія; залишаються чинними незалежно від

кількості випадків застосування; дія акта застосування норм права припиняється після завершення відповідних правовідносин, а інтерпретаційний акт має силу лише у поєднанні з нормативним актом, який він тлумачить, і носить допоміжний характер [58, с.279].

Таким чином, нормативно-правові акти, які регулюють питання впровадження цифрової трансформації в публічне адміністрування, представляють собою прийняті у встановленому законом нормативні документи різної юридичної сили, які містять однорідні норми, що спрямовані на регулювання та упорядкування суспільних відносин у досліджуваній сфері суспільного життя. А відтак, розглядати дані нормативні джерела найбільш доцільно керуючись критерієм їх юридичної сили.

З огляду на зазначене вище, в першу чергу звернемо увагу на Основний Закон – Конституцію України. М.І. Козюбра акцентує увагу на тому, Конституція України 1996 року врахувала досягнення вітчизняної й світової конституційної наукової думки і практики конституційного будівництва. Вона є втіленням національної ідеї й ментальності українського народу, доказом здатності української нації як політичної й етнічної спільноти до державотворення і правотворчості. Основний Закон став програмою подальшого розвитку України в політичному, економічному, соціальному й культурному напрямках і документом для входження України до світового і, насамперед, європейського співтовариства як рівноправного і повноцінного суб'єкта [128]. Конституція, слушно наголошує М. Оніщук, посідає особливе місце в правовій системі держави. Вона є Основним законом для суспільства та держави і має верховенство на всій території країни, є установчим актом, який, коли Конституція не є фіктивною чи номіналістичною, характеризується високим рівнем легітимності та регулює найфундаментальніші відносини в суспільстві: закріплює основи конституційного ладу, права та свободи людини, відносини особи, влади і права [121, с.6-7]. Таким чином, Конституція України – це єдиний, наділений

особливими юридичними властивостями нормативно-правовий акт, з допомогою якого Український народ виражає свою суверенну волю, утверджує демократичні основи конституційного ладу та правового статусу людини і громадянина, визначає систему і структуру державної влади і місцевого самоврядування, засади територіального устрою держави [78, с.14].

Тож, з огляду на зазначене вище, Конституція є основним нормативним документом, який містить норми прямої дії, що спрямовані на регулювання ключових аспектів діяльності держави та її ключових інституцій. Окрім того, саме у відповідно до неї приймаються всі інші нормативно-правові акти, що мають нижчу юридичну силу. В розрізі представленої у роботі проблематики слід навести положення Статті 32 Основного Закону, відповідно до якої «ніхто не може зазнавати втручання в його особисте і сімейне життя, крім випадків, передбачених Конституцією України. Не допускається збирання, зберігання, використання та поширення конфіденційної інформації про особу без її згоди, крім випадків, визначених законом, і лише в інтересах національної безпеки, економічного добробуту та прав людини. Кожний громадянин має право знайомитися в органах державної влади, органах місцевого самоврядування, установах і організаціях з відомостями про себе, які не є державною або іншою захищеною законом таємницею» [79]. Окрім загальних гарантій захисту персональних даних громадян, Конституцією визначається правовий статус ВРУ, Президента України, КМУ, як ключових суб'єктів, що відповідають за створення законодавчої основи, а також формування та реалізацію державної політики, в тому числі й у напрямку цифрової трансформації публічного адміністрування.

Далі приділимо увагу характеристиці міжнародних договорів та угод, які були ратифіковані у встановленому законом порядку. Міжнародний договір, пише М.В. Буроменський, - це один з найбільш поширених у наш час форм закріплення взаємних міжнародних прав і обов'язків. Міжнародні

договори є зазвичай джерелом зобов'язань тільки для суб'єктів міжнародного права, що беруть у них участь. Міжнародні договори можна розділити на правові та контрактні. Правові фіксують норми міжнародного права, які отримали загальне визнання. У міжнародних контрактах формулюють поточні зобов'язання держави [112, с.44-45].

У загальній теорії права, пишуть М.В. Цвік та О.В. Петришин, виділено такі ознаки міжнародних договорів: це правовстановлюючий акт, змістом якого є сформульовані сторонами договору взаємні права, обов'язки, порядок їх реалізації, а також відповідальність за невиконання або неналежне виконання добровільно взятих на себе зобов'язань; його юридична сила залежить від правового статусу суб'єктів, які його укладають; міжнародний договір є частиною національного законодавства; з одного боку, він є похідним від конституції й законів, заснований на них, не може їм суперечити, доповнює й конкретизує чинне законодавство, а з іншого - є основою для прийняття інших юридичних актів; він покликаний забезпечити публічний, загальний інтерес, загальне благо, тому виконання договірних зобов'язань гарантується державою шляхом застосування різних форм, засобів, методів, у тому числі примусового характеру; міжнародний договір укладається і вступає в силу відповідно до встановленої процедури (ратифікація, затвердження, узгодження тощо); він розрахований на тривалий термін дії, багаторазове застосування [58, с.189].

Виділяючи міжнародні договори варто вказати «Угоду між Україною та Європейським Союзом про участь України у програмі Європейського Союзу «Цифрова Європа» (2021-2027)». «Україна бере участь у програмі «Цифрова Європа» згідно з принципами та умовами, встановленими статтею 451 Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом і його державами-членами, з іншої сторони (далі - Угода про асоціацію), і Протоколом III до неї, Регламентом (ЄС) 2021/694, а також будь-якими іншими нормативно-правовими актами, що стосуються реалізації

програми «Цифрова Європа», в їхніх останніх редакціях, і відповідно до конкретних умов, передбачених цією Угодою» [179]. Україна, за необхідності, вживатиме усіх необхідних заходів, аби гарантувати, що придбані в Україні або імпортовані до України товари і послуги, котрі частково або повністю фінансуються на підставі угод та/або контрактів про надання гранту, укладених на виконання заходів відповідно до цієї Угоди, будуть звільнені від митних платежів та інших податків і зборів, у тому числі ПДВ, які застосовуються в Україні [179].

У березні 2021 року Європейська Комісія запропонувала шлях до Цифрового десятиліття. Ця політична програма керується «Цифровим компасом до 2030 року» – планом досягнення цифрової трансформації економіки та суспільства ЄС. Цифровий компас спрямований на безпечну цифрову екосистему, орієнтовану на людину, де громадяни отримують повноваження, а компанії процвітають завдяки цифровому потенціалу. Компас вказує чотири кардинальні точки для цієї траєкторії: цифрові навички, безпечна та ефективна цифрова інфраструктура, цифрова трансформація бізнесу та цифровізація державних послуг. Цей політичний порядок денний узгоджується з нормами та стандартами ЄС для посилення цифрового суверенітету ЄС. Низка бюджетних інструментів підтримуватиме інвестиції, необхідні для побудови Цифрового десятиліття Європи на міцній основі [192].

22 вересня 2024 року – Сьогодні світові лідери ухвалили Пакт майбутнього, який включає Всесвітній цифровий договір та Декларацію для майбутніх поколінь. Цей Пакт є кульмінацією інклюзивного, багаторічного процесу адаптації міжнародного співробітництва до реалій сьогодення та викликів завтрашнього дня. Пакт є наймасштабнішою міжнародною угодою за багато років, яка охоплює абсолютно нові сфери, а також питання, щодо яких не було досягнуто згоди протягом десятиліть. Також він спрямований насамперед на те, щоб міжнародні інституції могли бути ефективними у

сучасному світі, який сильно змінився з моменту їхнього заснування. Загалом угода Пакту є потужною заявою про готовність країн підтримувати Організацію Об'єднаних Націй, міжнародну систему та право. Лідери виклали чітке бачення міжнародної системи, в рамках якої обіцянки будуть виконані і яка краще представляє сучасний світ та спирається на енергію та досвід урядів, громадянського суспільства та інших ключових партнерів [197].

Окремо варто вказати Угоду про цифрову торгівлю між Україною та Сполученим Королівством Великої Британії і Північної Ірландії, яка була розроблена з метою створення правового поля для розвитку цифрової торгівлі між двома країнами. Відповідно до вказаного документу, оновлені положення щодо цифрової торгівлі мають забезпечити створення відповідної цифрової інфраструктури та регуляторного цифрового середовища. Буде створено єдине вікно для трейдерів та державних органів. Очікується зростання торгівлі послугами та запровадження належного захисту персональних даних. Також має покращитись доступ до публічних ресурсів двох країн [180]. Уряд очікує, що укладення Угоди буде мати позитивний ефект для національної економіки, а саме: створить в Україні відповідні правові підстави для цифрової трансформації пріоритетних галузей та сфер суспільного життя; сприятиме розвитку цифрової економіки, ІТ-бізнесу, штучного інтелекту, суперкомп'ютерів; підвищить рівень цифрових навичок громадян [180]. З огляду на зазначене вище, цілком справедливим буде говорити про те, що міжнародні договори та угоди, переважно, визначають напрями розвитку державної політики, в тому числі й у сфері цифрової трансформації.

Наступну велику групу нормативно-правових актів складають законодавчі акти. Серед останніх, в першу чергу, слід виділити Закон України «Про Національну програму інформатизації», відповідно до якого Національна програма інформатизації визначає особливості реалізації

державної політики у сфері інформатизації для забезпечення потреб та розвитку інформаційного суспільства, впровадження інформаційно-комунікаційних та цифрових технологій [141]. Законом закріплюється, що елементами Програми є наступні: 1) сукупності завдань, проектів, робіт з інформатизації, що виконуються замовниками; 2) окремих завдань, проектів, робіт з інформатизації, що виконуються за рахунок видатків за бюджетною програмою Національної програми інформатизації генерального замовника; 3) галузевих програм, проектів та робіт з інформатизації; 4) регіональних програм, проектів та робіт з інформатизації; 5) програм, проектів та робіт з інформатизації органів місцевого самоврядування [141].

Далі варто вказати Закон України «Про електронні комунікації», дія якого «поширюється на відносини у сферах електронних комунікацій та радіочастотного спектра щодо надання та отримання електронних комунікаційних послуг, постачання та доступу до електронних комунікаційних мереж, забезпечення конкуренції на ринках електронних комунікацій, а також щодо користування радіочастотним спектром, ресурсами нумерації та захисту прав користувачів послуг» [136]. Законом передбачено, що Електронна регуляторна платформа забезпечує: «1) подання повідомлення про початок здійснення діяльності у сфері електронних комунікацій; 2) ведення зазначених у частині другій цієї статті реєстрів, баз даних та систем; 3) функціонування персональних кабінетів постачальників електронних комунікаційних мереж та послуг, загальних користувачів радіочастотного спектра, постачальників радіообладнання; 4) подання документів для отримання ліцензії на користування радіочастотним спектром, дозволів на користування ресурсами нумерації та інших адміністративних послуг регуляторного органу, передбачених цим Законом; 5) подання передбаченої цим Законом регуляторної звітності та інформації; 6) контроль повноти заповнення звітів, заяв та інших документів, необхідних для отримання адміністративних послуг регуляторного органу, передбачених

цим Законом; 7) перегляд стану розгляду поданих документів; 8) доступ до відомостей та документів, визначених цим та іншими законами; 9) оприлюднення результатів надання адміністративних послуг; 10) формування та подання в електронній формі запитів про надання витягів; 11) перегляд, копіювання та роздрукування витягів із зазначених у пунктах 1-5 частини другої цієї статті реєстрів та інших документів відповідно до цього Закону; 12) можливість здійснення оплати за надання передбачених цим Законом адміністративних послуг з використанням платіжних систем через мережу Інтернет; 13) доступ органів державної влади, постачальників електронних комунікаційних мереж та/або послуг, користувачів радіочастотного спектра, користувачів ресурсів нумерації, користувачів послуг, постачальників радіобладнання, інших заінтересованих осіб до інформації, розміщеної на електронній регуляторній платформі в обсягах та порядку, передбачених законами України» [136].

Закон України «Про публічні електронні реєстри», дія якого поширюється на відносини, що виникають у сфері публічних електронних реєстрів під час створення, ведення, взаємодії, адміністрування, перетворення, модифікації та припинення публічних електронних реєстрів, при використанні реєстрової інформації національних електронних інформаційних ресурсів під час провадження дозвільної діяльності, надання адміністративних, соціальних та інших публічних послуг, провадження іншої управлінської діяльності та державного регулювання, а також поширюється на відносини, що виникають під час створення, ведення, взаємодії, адміністрування Єдиного реєстру адвокатів з урахуванням особливостей, визначених Законом України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», та Реєстру аудиторів та суб'єктів аудиторської діяльності з урахуванням особливостей, визначених Законом України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» [143]. Окрім того, цей Закон визначає: «1) систему публічних електронних реєстрів та їх об'єктів; 2) систему органів та

суб'єктів у сфері публічних електронних реєстрів; 3) вимоги до реєстрової інформації та реєстрових даних, їх статусу, форми та складу, створення, збирання, ведення, оброблення, зберігання та використання; 4) засади та вимоги до створення, ведення, взаємодії, адміністрування, перетворення, модифікації та припинення публічних електронних реєстрів; 5) засади створення та функціонування системи електронної взаємодії електронних ресурсів; 6) засади контролю та відповідальності у сфері публічних електронних реєстрів; 7) фінансові основи створення та функціонування публічних електронних реєстрів» [143].

Далі приділимо увагу Закону України «Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги», який «визначає правові та організаційні засади електронної ідентифікації та надання електронних довірчих послуг, права та обов'язки суб'єктів відносин у сферах електронної ідентифікації та електронних довірчих послуг, порядок здійснення державного контролю за дотриманням вимог законодавства у сферах електронної ідентифікації та електронних довірчих послуг» [137]. В Законі також вказується, що метою здійснення державного регулювання та управління у сферах електронної ідентифікації та електронних довірчих послуг є: проведення єдиної та ефективної державної політики у сферах електронної ідентифікації та електронних довірчих послуг; створення сприятливих умов для розвитку та функціонування сфер електронної ідентифікації та електронних довірчих послуг; забезпечення інтегрованості та технологічної нейтральності технічних рішень, а також недопущення їх дискримінації; забезпечення рівних можливостей для доступу до послуг електронної ідентифікації, електронних довірчих послуг та захисту прав їхніх суб'єктів; запобігання монополізації та створення умов для розвитку добросовісної конкуренції у сферах електронної ідентифікації та електронних довірчих послуг [137].

Окрім того, далі варто вказати наступні законодавчі акти:

- «Про адміністративні послуги», який визначає правові засади реалізації прав, свобод і законних інтересів фізичних та юридичних осіб у сфері надання адміністративних послуг [134]. До адміністративних послуг також прирівнюється надання органом виконавчої влади, іншим державним органом, органом влади Автономної Республіки Крим, органом місцевого самоврядування, їх посадовими особами, державним реєстратором, суб'єктом державної реєстрації витягів та виписок із реєстрів, довідок, копій, дублікатів документів та інші передбачені законом дії, у результаті яких суб'єкту звернення, а також об'єкту, що перебуває в його власності, володінні чи користуванні, надається або підтверджується певний юридичний статус та/або факт [134];

- «Про адміністративні процедури», який «регулює відносини органів виконавчої влади, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування, їх посадових осіб, інших суб'єктів, які відповідно до закону уповноважені здійснювати функції публічної адміністрації, з фізичними та юридичними особами щодо розгляду і вирішення адміністративних справ у дусі визначеної Конституцією України демократичної та правової держави та з метою забезпечення права і закону, а також зобов'язання держави забезпечувати і захищати права, свободи чи законні інтереси людини і громадянина» [135];

- «Про захист персональних даних», що регулює правові відносини, пов'язані із захистом і обробкою персональних даних, і спрямований на захист основоположних прав і свобод людини і громадянина, зокрема права на невтручання в особисте життя, у зв'язку з обробкою персональних даних. Окрім того, цей Закон поширюється на діяльність з обробки персональних даних, яка здійснюється повністю або частково із застосуванням автоматизованих засобів, а також на обробку персональних даних, що містяться у картотеці чи призначені до внесення до картотеки, із застосуванням неавтоматизованих засобів [139].

Окремо слід вказати низку підзаконних нормативних документів. це акти, які приймаються вповноваженими правотворчими суб'єктами на основі та на виконання законів і не повинні суперечити їм. Існування підзаконних нормативних актів у правовій системі обумовлене багаторівневою структурою самих суспільних відносин, які потребують як законодавчого, так і підзаконного (у тому числі локального) нормативного регулювання; необхідністю оперативного, компетентного й професійного вирішення питань у відповідних сферах життєдіяльності суспільства. Акти цієї групи утворюють складну ієрархічну систему [57].

Відповідно до абзаців другого - шостого пункту 2 частини першої статті 5, частини першої статті 9, абзацу першого частини першої статті 11 та частини другої статті 14 Закону України «Про Національну програму інформатизації» Кабінет Міністрів України постановляє затвердити такі акти: Положення про формування та виконання Національної програми інформатизації; Порядок проведення експертизи Національної програми інформатизації та її складових; Порядок формування та виконання галузевої програми, проекту, робіт з інформатизації; Порядок формування та виконання регіональної програми, проекту, робіт з інформатизації; Порядок здійснення моніторингу та проведення оцінки результативності виконання Національної програми інформатизації та її складових [46].

Окрім того, варто вказати наступні підзаконні нормативні документи:

- Положення про Міністерство цифрової трансформації України, затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 18 вересня 2019 р. № 856 [130], яке регулює діяльність одного із ключових суб'єктів у досліджуваній сфері суспільного життя;

- «Концепція розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки та затвердження плану заходів щодо її реалізації», яка передбачає здійснення заходів щодо впровадження відповідних стимулів для цифровізації економіки, суспільної та соціальної сфер, усвідомлення наявних

викликів та інструментів розвитку цифрових інфраструктур, набуття громадянами цифрових компетенцій, а також визначає критичні сфери та проекти цифровізації, стимулювання внутрішнього ринку виробництва, використання та споживання цифрових технологій [146];

- Державна Стратегія регіонального розвитку на 2021-2027 роки, затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 5 серпня 2020 р. № 695, яка вирішує низку завдань за напрямом «Цифрова інфраструктура, адміністративні та інші публічні (електронні публічні) послуги» [138];

- Стратегія цифрової трансформації соціальної сфери, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2020 р. № 1353-р [148]. Цією Стратегією визначено напрями та завдання комплексної цифрової трансформації всіх компонентів системи соціального захисту населення на основі єдиних підходів, стандартів і технологій [148].

Тож, розгалуженість нормативно-правового матеріалу дає можливість констатувати, що у системі правових засад впровадження цифрової трансформації в публічне адміністрування ключове місце відводиться нормам адміністративного права, що обумовлено: по-перше, публічно-владним характером суспільних відносин, що виникають у досліджуваний сфері суспільного життя; по-друге, норми цієї галузі права визначають ключові аспекти здійснення державної політики у досліджуваний сфері суспільного життя; по-третє, закріплюють правовий статус суб'єктів, що відповідають за безпосереднє впровадження заходів цифрової трансформації у життя; по-четверте, встановлюють ключові нормативні, організаційні, економічні, тощо, засади здійснення взаємодії у досліджуваний сфері суспільного життя [23].

Підбиваючи підсумок представленого підрозділу дисертаційного дослідження слід узагальнити, що на сьогоднішній день система нормативно-правових актів, які регулюють питання впровадження цифрової трансформації в публічне адміністрування, представлена великою кількістю

нормативно-правових актів різної юридичної сили, кожен із яких регулює різні аспекти здійснення цифрової трансформації взагалі, а також у галузі публічного адміністрування, зокрема. Втім, така розгалуженість, як законодавчого, так і підзаконного нормативно-правового матеріалу, як вбачається, значно ускладнює відповідні процеси, оскільки: по-перше, призводить до дублювання повноважень окремих органів державної влади, а також розподілу їх ролей у відповідних процесах; по-друге, ускладнює правозастосовну практику та правотворчу діяльність; по-третє, перешкоджає проведенню ефективної інформаційної політики, адже деякі аспекти процесу цифрової трансформації стають незрозумілими для звичайних громадян, а відтак знижує рівень правової свідомості та правової культури; по-четверте, з огляду на зазначене вище, гальмує процеси цифрової трансформації. З огляду на зазначене вище, ми переконані, що важливим подальшим кроком українського законодавця має бути уніфікація законодавства спочатку у сфері здійснення цифрової трансформації взагалі, а також за напрямом публічного адміністрування, зокрема.

Висновки до розділу 1

Акцентовано увагу на тому, що у найбільш загальному розумінні державна політика – це визначений положеннями чинного законодавства організований, систематизований напрямок діяльності органів державної влади всіх рівнів, що спрямовано на вирішення окремих проблем держави та підвищення національного добробуту, ефективність якого підкріплена інструментами державно-владного примусу.

Виділено наступні загальні ознаки державної політики: по-перше, являє собою організований, заздалегідь визначений, напрямок діяльності суб'єктів державної влади, який націлено на вирішення певної проблеми, або зміни

поточної парадигми суспільного життя населення України; по-друге, має формалізований характер. Вона не виникає та не здійснюється на розсуд чи бажання когось, а завжди регламентована та виражена у розгалуженій системі правових норм, які містять директивні вимоги щодо порядку та особливостей діяльності органів влади у вирішенні тих чи інших питань; по-третє, виконується всіма уповноваженими органами влади, а не тільки її виконавчої гілки. Державний курс досягає необхідного рівня ефективності лише в тому випадку, якщо його реалізація відбувається у поєднанні сил та засобів публічного сектору в цілому, а саме, як вищого апарату країни (Кабінету Міністрів України (далі – КМУ, Уряд), Верховної Ради України (далі – ВРУ, парламент), Президента України), так і установ та організацій інших рівнів: міністерств, центральних, місцевих органів виконавчої влади тощо; по-четверте, державна політика, як явище адміністративної, публічно-правової сфери, допускає в ході своєї реалізації застосування інструментів державного примусу у встановленому законодавством порядку всупереч волі та інтересів учасників певних суспільно-правових відносин. Це виражено в особливих правах органів державної влади видавати імперативні, обов’язкові до виконання вказівки, контролювати їх здійснення та у разі нехтування передбачених ними обов’язками – притягувати винних осіб до юридичної відповідальності. Дана особливість виступає однією з ключових відмінностей політики країни та, одночасно із цим, гарантією досягнення поставлених перед нею цілей; по-п’яте, державна політика необмежена рівнями та напрямками здійснення, обрання яких диктується суспільним попитом на вирішення певних питань соціального життя та ґрунтується на обов’язку держави і державних органів забезпечити національний добробут та систематично його покращувати.

Аргументовано, що цифрова трансформація є багатовекторним процесом, який передбачає формування культури тотального використання суспільством цифрових технологій, а такою імплементацію та забезпечення

активного і ефективного їх використання в різних сферах суспільного життя, зокрема: підприємництві, освіті, публічному адмініструванні тощо. В межах останньої цифрова трансформація набуває особливої форми та значення, адже слугує своєрідним важелем для переосмислення старих та створення нових моделей діяльності органів державної влади і місцевого самоврядування у процесі виконання ними своїх повноважень. А відтак, цифрова трансформація пронизує практично всю систему суспільних відносин та націлюється на удосконалення процесу їх перебігу за допомогою використання цифрових рішень. Державна політика в контексті даного процесу надає йому офіційної підтримки, визначає структуру та конкретизує цілі.

З'ясовано, що державна політика у сфері цифрової трансформації представляє собою організований, систематизований та визначений нормами чинного законодавства напрямок (вектор) діяльності органів державної влади всіх рівнів (в особі їх посадових осіб) щодо забезпечення реалізації заходів цифрової трансформації, яка полягає у формуванні культури та тотальній імплементації цифрових технологій та рішень у всі можливі сфери суспільно-правових відносин, у тому числі за рахунок використання державного примусу.

Наголошено, що електронне урядування (е-урядування) є одним із ключових напрямів впровадження державної політики у сфері цифрової трансформації. Зазначене пояснюється тим, що воно передбачає використання цифрових технологій для підвищення ефективності, прозорості та доступності державних послуг, а також для залучення громадян до процесів прийняття рішень. Це в свою чергу безпосередньо пов'язано із цифровою трансформацією державного управління, яка передбачає: автоматизацію державних послуг; створення цифрових реєстрів та платформ; цифрову ідентифікацію громадян (наприклад, Дія); відкритість даних та прозорість уряду; підвищення рівня кібербезпеки.

Відзначено, що цифрова трансформація економіки в Україні має надзвичайно важливе значення, оскільки вона відкриває нові можливості для зростання, запровадження інновацій та підвищення конкурентоспроможності країни на світовому ринку. А відтак, у сучасному світі, де інформаційні технології стають рушієм економічного розвитку, цифрова інтеграція у всі сфери економіки дозволяє не лише оптимізувати бізнес-процеси, а й забезпечити більш ефективну взаємодію між державою, бізнесом і громадянами. Саме тому для України, яка прагне до інтеграції в європейський простір та подолання наслідків політичної, економічної кризи, а також повномасштабної військової агресії, цифровізація виступає одним із ключових інструментів відновлення.

Зазначено, що приведення української системи до стандартів ЄС є стратегічним кроком, що відкриває доступ до новітніх технологій, інвестицій та європейських цифрових сервісів. Цей процес також сприяє підвищенню якості послуг зв'язку, захисту прав споживачів та забезпеченню цифрової безпеки. Водночас інтеграція вимагає імплементації європейського законодавства у сфері телекомунікацій, що підвищує рівень прозорості, ефективності управління і відповідальності державних органів. Для України це не лише крок у напрямку технічної модернізації, а й прояв політичної волі до інтеграції у європейський простір цінностей, де цифрові права громадян та свобода доступу до інформації мають фундаментальне значення.

Аргументовано, що цифровий розвиток інноваційної діяльності є одним із ключових напрямів реалізації державної політики у сфері цифрової трансформації, оскільки він визначає потенціал країни до технологічного оновлення, підвищення продуктивності та створення умов для сталого зростання. А відтак, цифровізація дозволяє не лише пришвидшити науково-технічний прогрес, а й зробити його доступнішим, гнучкішим і ефективнішим. На рівні державної політики цифровий розвиток інновацій передбачає створення цифрової інфраструктури для наукових досліджень,

впровадження платформ для співпраці між науковими установами, бізнесом та державою, а також розвиток інструментів цифрового фінансування стартапів і дослідницьких проєктів.

Зроблено висновок про те, що широке коло напрямів впровадження державної політики у сфері цифрової трансформації є яскравим свідченням прагнення українського законодавця до подальшої європейської інтеграції, модернізації системи державного управління, посилення інноваційного потенціалу, а також якісного покращення економічної, соціальної, безпекової сфер, тощо. Зазначене, як вбачається, сприяє досягненню єдиної мети, яка полягає у побудові України, як сучасної, цифрової держави, орієнтованої на потреби громадян та бізнесу. Окрім того, жоден із окреслених нами напрямів державної політики не є формальним, оскільки фактично формують стратегічний вектор подальшого розвитку української держави, формують нові стандарти якості державних послуг, стимулюють економічне зростання і створюють передумови для залучення інвестицій та розвитку людського капіталу. Підкреслено, що цифрову трансформацію доцільно розглядати як комплексний напрямок державної політики, що охоплює всі сфери суспільного життя і вимагає узгоджених дій на рівні законодавства, державного управління, економіки, освіти, безпеки, тощо. А відтак, саме через послідовну реалізацію цих напрямів Україна здатна посилити свою стійкість, підвищити конкурентоспроможність та забезпечити гідне майбутнє у цифрову епоху.

Встановлено, принципи цифрової трансформації публічного адміністрування – це базові, фундаментальні ідеї, з огляду, та в межах яких, правом врегульовано суспільно-правові відносини, які виникають в процесі імплементації та забезпечення використання цифрових технологій та рішень в діяльності суб'єктів публічної влади при виконанні ними своїх повноважень. Окрім того, саме відповідні принципи визначають напрямок розвитку відповідного інституту, а тому важливим та необхідним є їх

законодавче закріплення. До переліку відповідних засад віднесено: принцип інформаційної безпеки; принцип людиноцентризму; принцип захисту персональних даних; принцип законності та правомірності трансформації; принцип сертифікованості і допустимості цифрових технологій та рішень; принцип інклюзивності.

Констатовано, що інформаційна безпека – це стан, за якого інформаційні процеси відбуваються без ризиків порушення цілісності та змісту інформації. Забезпечується такий стан відповідністю систем та діяльності суб'єктів вказаних процесів нормативно-визначеним стандартам та вимогам. В контексті цифрової трансформації публічного адміністрування даний принцип: по-перше, вимагає формування та затвердження чітких нормативно-правових рамок та правил безпеки використання цифрових технологій владними суб'єктами; по-друге, закріплює обов'язок останніх контролювати стан дотримання в рамках їх організаційно-правових структур правил та вимог інформаційної безпеки.

Обґрунтовано, що відповідно до принципу законності цифрова трансформація публічного адміністрування в Україні має проводитись виключно в правових рамках відповідно до існуючих нормативно-правових положень. Імплементация інноваційних рішень не повинна порушувати усталений порядок діяльності органів та конфліктувати із нормативно-встановленими порядками та умовами роботи. Тому будь-які трансформації та реформи повинні супроводжуватись нормотворчою роботою, мета якої – надати належне юридичне обґрунтування змінам та впровадженню цифрових рішень в діяльності публічно-владних установ.

Доведено, що мета цифрової трансформації публічного адміністрування полягає у тому, щоб удосконалити процес функціонування суб'єктів сектору публічного адміністрування за рахунок імплементції в їх діяльність цифрових технологій та інноваційних цифрових рішень, які підвищують оперативність, ефективність та результативність виконання

публічних повноважень. В свою чергу завдання цифрової трансформації є наступні: удосконалення роботи існуючих інформаційних реєстрів та баз (банків) даних в діяльності органів державної та муніципальної влади; розвиток та забезпечення роботи загального інформаційного середовища в сфері роботи органів публічного адміністрування, а також створення та впровадження нових моделей їх співробітництва і співпраці, основаних на використанні інформаційних технологій; переведення якомога більшої кількості адміністративних процедур та послуг в онлайн формат з метою мінімізації особистого контакту представників влади та громадськості; пошук нових технологічних рішень, які полегшують роботу органів державної влади і місцевого самоврядування, нівелюють надлишковий формалізм та бюрократію, скорочують час виконання базових робочих функцій; упровадження технологічних рішень в механізми внутрішнього контролю публічно-владних установ, що підвищує рівень законності, правомірності, прозорості їх діяльності в цілому та кожної окремої посадової особи, зокрема; створення нових механізмів контролю за роботою суб'єктів публічного управління збоку громадськості за допомогою використання новітніх інформаційних технологій, які дозволяють проводити моніторинг статистичних та інших даних про діяльність владних установ безперервно.

З'ясовано, що нормативно-правові акти, які регулюють питання впровадження цифрової трансформації в публічне адміністрування, представляють собою прийняті у встановленому законом нормативні документи різної юридичної сили, які містять однорідні норми, що спрямовані на регулювання та упорядкування суспільних відносин у досліджуваній сфері суспільного життя.

Встановлено, що у системі правових засад впровадження цифрової трансформації в публічне адміністрування ключове місце відводиться нормам адміністративного права, що обумовлено: по-перше, публічно-владним характером суспільних відносин, що виникають у досліджуваній

сфері суспільного життя; по-друге, норми цієї галузі права визначають ключові аспекти здійснення державної політики у досліджуваній сфері суспільного життя; по-третє, закріплюють правовий статус суб'єктів, що відповідають за безпосереднє впровадження заходів цифрової трансформації у життя; по-четверте, встановлюють ключові нормативні, організаційні, економічні, тощо, засади здійснення взаємодії у досліджуваній сфері суспільного життя.

Узагальнено, що на сьогоднішній день система нормативно-правових актів, які регулюють питання впровадження цифрової трансформації в публічне адміністрування, представлена великою кількістю нормативно-правових актів різної юридичної сили, кожен із яких регулює різні аспекти здійснення цифрової трансформації взагалі, а також у галузі публічного адміністрування, зокрема. Втім, така розгалуженість, як законодавчого, так і підзаконного нормативно-правового матеріалу, як вбачається, значно ускладнює відповідні процеси, оскільки: по-перше, призводить до дублювання повноважень окремих органів державної влади, а також розподілу їх ролей у відповідних процесах; по-друге, ускладнює правозастосовну практику та правотворчу діяльність; по-третє, перешкоджає проведенню ефективної інформаційної політики, адже деякі аспекти процесу цифрової трансформації стають незрозумілими для звичайних громадян, а відтак знижує рівень правової свідомості та правової культури; по-четверте, з огляду на зазначене вище, гальмує процеси цифрової трансформації. З огляду на зазначене вище, ми переконані, що важливим подальшим кроком українського законодавця має бути уніфікація законодавства спочатку у сфері здійснення цифрової трансформації взагалі, а також за напрямом публічного адміністрування, зокрема.

РОЗДІЛ 2. РЕАЛІЗАЦІЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО МЕХАНІЗМУ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ

2.1. Поняття та елементи адміністративно-правового механізму цифрової трансформації публічного адміністрування

Цифрова трансформація публічного адміністрування є складним та багатоаспектним процесом, реалізація якого вимагає належного та ефективного функціонування адміністративно-правового механізму. В. Анатійчук справедливо зазначає, що категорія «правовий механізм» пов'язана з правовим регулюванням, відповідно, включає низку суміжних понять, пов'язаних зі словом «регулювання». За такого підходу до цієї об'ємної категорії включаються інші «механізми» правового регулювання: норми, принципи, дія права, правоутворення, правотворчість. Механізм є свого роду пусковим засобом для правового регулювання в цілому, його базовою, фундаментальною основою. Відповідно, його фундаментальне значення для правового регулювання дає підстави говорити про його методологічну роль [10].

Так, О.П. Віхров та І.О. Віхрова вказують, що у праві, механізм правового регулювання – це система юридичних засобів, за допомогою яких здійснюється впорядкування суспільних відносин (правове регулювання). Зазначений механізм, пишуть науковці, дозволяє зібрати разом явища правової дійсності – норми, правовідносини, юридичні акти та інші, охарактеризувати їх як цілісність і представити у «робочому», системно-динамічному вигляді, що характеризує результативність правового регулювання, його здатність гарантувати з правової сторони досягнення поставлених законодавцем цілей. А відтак, підсумовують вказані вище вчені, під механізмом правового регулювання найбільш доцільно розуміти взятю в

єдності сукупність правових засобів (норм права, правовідносин, актів реалізації права), за допомогою яких держава здійснює правовий вплив на суспільні відносини в бажаному для неї напрямку [34].

Досить розгорнутою є позиція О.В. Зайчука та Н. М. Оніщенка, які доводять, що механізм правового регулювання зазначають представляє собою певну, взятую у єдності, сукупність правових засобів, способів та форм, за допомогою яких нормативність права забезпечує впорядкування суспільних відносин, відповідає інтересам суб'єктів права, вирішує конфлікти, сприяє досягненню соціального компромісу в правовій сфері. Автори також акцентують увагу на тому, що доцільно відмовитись від розуміння даного механізму тільки як діяльності законодавця, котрий формує норму права, надає їй уповноважуючого, зобов'язуючого чи забороняючого характеру, та лише як виконання правового припису, підпорядкування забороні суб'єктами, яких цей припис стосується. При односторонньому підході до механізму правового регулювання нанівець зводиться мета та цілі правового регулювання, не враховуються різні фактори, які впливають на процес зазначеного регулювання [170].

В. Чернега у своїй науковій праці, присвяченій характеристиці механізму правового регулювання сімейних відносин, вказує, що останній доцільно розуміти як скупчення правових засобів, способів і форм (юридичного інструментарію), злагоджена взаємодія яких спроможна впорядкувати сімейні відносини задля охорони, з одного боку, інтересів суб'єктів сімейного права (приватних інтересів), а з другого – інтересів сім'ї як первинного і провідного осередка соціуму та інтересів держави (публічних інтересів) [194]. До ознак цього механізму згаданий вище науковець відносить: а) цілепокладеність, яка означає підпорядкованість сімейно-правових засобів, способів і форм, об'єднаних в єдине ціле, меті правового регулювання сімейних відносин; б) поліелементність, тобто в структурі такого механізму нагромаджено набір сімейно-правових засобів, способів і

форм, без наявності якого неможливий його запуск; в) конективність означає спроможність елементів механізму правового регулювання сімейних відносин сумісно функціонувати (взаємодіяти); г) алгоритмічність полягає в тому, що такий механізм діє (функціонує) за заздалегідь сформованим алгоритмом [194].

Тож, у найбільш загальному розумінні з правової точки зору механізм найбільш доцільно розуміти як упорядковану та взаємозалежну систему елементів, що в своїй єдності забезпечують реалізацію права та функціонування правового порядку у певній сфері суспільного життя. З точки зору адміністративного права, механізм набуває своїх, найбільш характерних властивостей.

Відповідно до точки зору В.В. Галуцька, механізм адміністративно-правового регулювання - це засоби функціонування єдиної системи адміністративно-правового регулювання з метою забезпечення прав, свобод і публічних законних інтересів фізичних та юридичних осіб, функціонування громадянського суспільства і держави. Автор підкреслює, що механізм адміністративно-правового регулювання дозволяє охопити весь процес правового регулювання, представити його в системно-динамічному вигляді, розкрити його структуру, взаємозв'язок і взаємодію всіх елементів [4, с.87-97]. К.М. Куркова вказує, що адміністративно-правовий механізм забезпечення науково-технологічного розвитку в Україні можна визначити як сукупну репрезентацію теоретичного підґрунтя та практичної реалізації забезпечувального впливу держави на процеси якісних перетворень конвергенції науки та технологій як чинника впливу на соціально-економічний розвиток країни та показника рівня вітчизняного науково-технологічного потенціалу [91].

Т.А. Шумейко доводить, що адміністративно-правовий механізм формування та реалізації державної політики у сфері обігу зброї в Україні має цілісний системно-організаційний характер, що визначається метою,

завданнями та функціями державної політики у відповідній сфері. При цьому мета державної політики у сфері обігу зброї в Україні виявляється у створенні в державі найбільш сприятливих умов перебігу відносин і процесів у сфері обігу зброї, що: 1) розширюватимуть правові можливості: держави (в особі органів публічної служби) захищати суверенітет, конституційний лад, правопорядок, суспільство і громадян, їх майно; громадян захищати своє життя та здоров'я, зокрема, з використанням зброї, займатись економічною діяльністю в сфері обігу зброї; 2) визначатимуть риси правомірної поведінки у сфері обігу зброї, що також запобігатимуть нелегальному обігу зброї та існуванню й виникненню інших безпекових ризиків в сфері обігу зброї [202].

Ю.О. Коваленко вказує, що адміністративно-правовий механізм постає в якості системи адміністративно-правових засобів і факторів, що: виконують низку функцій держави, які покладаються на неї адміністративним законодавством держави (чи конкретизуються нормативно-правовими актами цієї галузі права); передбачені нормами адміністративного законодавства (також і суміжних галузей права) та, відповідно, підпорядковані загальній меті, завданням та загальноправовим і галузевим принципам цієї галузі права [70, с. 42].

А.А. Лиманюк у своїй дисертаційній роботі вказує, що адміністративно-правовий механізм реалізації державної політики у сфері забезпечення економічної безпеки держави під час воєнного стану має власну специфіку, внаслідок необхідності швидкого реагування на виклики, що постають перед державою в цей період. Зазначене відобразилось на змісті вказаного механізму, а точніше на його елементах, де очевидно окрім економіко-правового прослідковується соціальний аспект [96, с.3-4]. До характерних рис вказаного механізму віднесено наступні: розширення суб'єктного складу та їх повноважень, завдяки якому адміністративно-правовий механізм реалізації державної політики у сфері забезпечення економічної безпеки держави приводиться в дію; включення до

адміністративно-правового механізму реалізації державної політики у сфері забезпечення економічної безпеки соціальної складової, як одного з ключового фактору розвитку національної економіки; віднесення до інструментів адміністративно-правовому механізму реалізації державної політики у сфері забезпечення економічної безпеки матеріальні, технічні та інші ресурси, які по суті створюють необхідні умови для застосування інших інструментів; те, що з одного боку адміністративно-правовий механізм реалізації державної політики у сфері забезпечення економічної безпеки є усталеною системою, тому що саме стійкість останнього гарантує функціонування вказаного механізму, а відтак, стабільність національної економіки, а з іншого – він повинен бути гнучким, що б мати можливість оперативно реагувати на загрози, які виникають в умовах дії воєнного стану [96, с.3-4].

Таким чином, під адміністративно-правовим механізмом цифрової трансформації публічного адміністрування найбільш доцільно розуміти сукупність взаємопов'язаних, взаємодоповнюючих та, водночас, незалежних один від одного елементів, які в своїй єдності спрямовані на забезпечення належного регулювання, організації, управління та реалізації процесів та процедур, пов'язаних із цифровізацією системи публічного управління [25]. Характерними ознаками даного механізму, як вбачається, є наступні:

- по-перше, особлива сфера функціонування такого механізму, яка передбачає використання спеціального набору інструментів та засобів;
- по-друге, наявність чіткого вектору функціонування;
- по-третє, гнучкість та адаптивність до сучасних умов та викликів, а також сфери, на яку заходи цифрової трансформації спрямовані;
- по-четверте, інноваційність;
- по-п'яте, наявність чіткого кола суб'єктів, які забезпечують функціонування досліджуваного механізму [25].

Розкрити сутність та зміст адміністративно-правового механізму цифрової трансформації публічного адміністрування найбільш доцільно крізь призму його елементів, до яких, як вбачається, найбільш доцільно віднести наступні:

- адміністративно-правові норми. Правова норма, пише П.М. Рабинович, – це формально-обов’язкове правило фізичної поведінки, яке має загальний характер, встановлюється державою з метою регулювання суспільних відносин і забезпечується її організаційною, виховною та примусовою діяльністю [151, с.123]. Л.В. Могілевський вказує, що норма права – це найпростіше, односистемне правове утворення в складі системи права. Попре те, що норма права являє собою досить просту систему, на відміну від інституту чи права в цілому, вона має логічно завершений і цілісний характер, у якому проявляються всі основні властивості права як такого. Суспільство являє собою складний, багатоаспектний організм, підтримка цілісності й стабільності якого вимагає постійного врегулювання низки соціальних зв’язків і відносин, що супроводжують його функціонування. Розвиток цих відносин, поява нових їх форм і видів та зміна й ускладнення вже існуючих змушували людство до пошуку найбільш універсальних та ефективних засобів урегулювання суспільних відносин, якими з появою держави стали норми права [113]. В.О. Котюк зазначає, що норма права має низку характерних ознак. По-перше, вона є особливим правилом поведінки, яке регулює найважливіші суспільні відносини, що відрізняє її від інших соціальних норм. По-друге, така норма має чітке формальне закріплення в нормативно-правових актах, відповідно до вимог логіки та граматики. По-третє, вона встановлюється або санкціонується державою чи її уповноваженими органами, тому має офіційний статус. Крім того, ця норма є загальнообов’язковою для всіх — як для громадян, так і для посадових осіб, включаючи іноземців, осіб без громадянства та представників вищих органів державної влади. Вона також виражається

через юридичні права й обов'язки учасників правовідносин. Ще однією властивістю є державна охорона правової норми: у разі її порушення застосовуються санкції. І нарешті, правові норми можуть бути змінені або скасовані тими ж органами, які їх прийняли, або органами вищого рівня [83, с.44-45].

Ю.П. Битяк вказує, що адміністративно-правова норма — це правило поведінки, встановлене державою з метою регулювання суспільних відносин у сфері державного управління. Автор відмічає, що норми адміністративного права визначають межі належної, допустимої та рекомендованої поведінки людей, діяльності органів виконавчої влади, їх посадових осіб, а також підприємств, установ, організацій та трудових колективів у сфері виконавчої влади [3, с.32]. Окрім того, вказаний вище науковець акцентує увагу на тому, що норми адміністративного права встановлюють правовий режим взаємовідносин суб'єктів державного управління і місцевого самоврядування, порядок здійснення організаційно-управлінської діяльності, визначають права і обов'язки громадян у сфері виконавчої влади та гарантії їх реалізації. Серед норм адміністративного права значне місце відводиться нормам про відповідальність (адміністративну, дисциплінарну, матеріальну). Більша частина норм адміністративного права носить імперативний (наказовий) характер, їх реалізація підкріплюється можливістю застосування примусової сили держави [3, с.32]. Т.О. Коломоець зазначає, що адміністративно-правова норма є загальнообов'язковим, формалізованим правилом поведінки, яке встановлюється та охороняється державою з метою врегулювання суспільних відносин, що виникають, змінюються або припиняються у процесі діяльності органів виконавчої влади та місцевого самоврядування. Ця діяльність спрямована на реалізацію й захист прав, свобод і законних інтересів фізичних та юридичних осіб, а також охоплює публічне адміністрування в соціально-економічній, адміністративно-політичній сферах та у сфері забезпечення громадського порядку. Дослідниця також підкреслює, що адміністративно-

правові норми мають низку характерних рис: вони містять приписи щодо управлінської, контрольної, наглядової та внутрішньо-організаційної діяльності; їх регулятивний вплив переважно носить імперативний характер; держава гарантує їх виконання через систему як організаційно-роз'яснювальних, так і примусових засобів; а також вони мають чітко виражену системну структуру [75].

Таким чином, адміністративно-правові норми є тим елементом адміністративно-правового механізму, за допомогою якого забезпечується регулювання та практичне втілення у життя заходів у досліджуваній сфері суспільного життя. Окрім того, їх роль полягає у тому, щоб уніфікувати процедури запровадження заходів цифрової трансформації, з урахування сфери та сучасних викликів. Особливістю адміністративно-правових норм полягає у тому, що вони мають бути гнучкими та здатними адаптуватись до динаміки цифрового середовища, однак при цьому не порушувати принципів правової визначеності й стабільності [24].

- адміністративні правовідносини. І. Романова вказує, що правовідносини є однією з ключових категорій у теорії права, адже саме вони втілюють право в його практичному вимірі. Це особливий тип суспільних відносин, у яких учасники взаємодіють на основі юридичних прав і обов'язків. Правовий зв'язок між сторонами обов'язково передбачає, що один із суб'єктів має суб'єктивне право, тоді як інший — відповідний обов'язок. Хоча зазвичай правовідносини мають двосторонній характер, існують також і багатосторонні взаємозв'язки. Норма, яка не призводить до виникнення правовідносин, вважається такою, що фактично не діє. Аналіз правовідносин дозволяє зрозуміти їхню роль у формуванні самого права. Водночас частина таких відносин виникає безпосередньо з норм права — зокрема, публічно-правові відносини, які функціонують на основі публічних правових приписів. Отже, одні правовідносини зумовлені юридичними нормами, а інші — конкретними життєвими обставинами. У реальності

жодне правове відношення не визначається виключно нормами права, оскільки поведінка учасників не завжди обмежується лише межами наданих законом повноважень чи покладених обов'язків [155]. В.В. Копейчиков вказує, що правові відносини — це специфічні вольові суспільні відносини, що виникають на основі відповідних норм права, учасники яких взаємопов'язані суб'єктивними правами та юридичними обов'язками. Виходячи з того, що правовідносини — це поєднання фактичних суспільних відносин і юридичних норм, розрізняють їх юридичний і фактичний зміст. Юридичний зміст правовідносин — це зафіксовані у нормах права суб'єктивні права та юридичні обов'язки їх учасників. Суб'єктивне право розуміється, як міра можливої поведінки, що належить уповноваженій особі для задоволення її інтересів як потреб і яка забезпечується відповідними юридичними обов'язками інших (зобов'язаних) осіб. Юридичний обов'язок — це покладена на зобов'язану особу і забезпечена можливістю застосування засобів державного примусу міра необхідної поведінки, яку вона повинна здійснювати в інтересах уповноваженої особи. Фактичний зміст правовідносин — це реально здійснювані учасниками правовідносин дії, спрямовані на реалізацію їх суб'єктивних прав та юридичних обов'язків [56, с.190-191].

Особливим різновидом правовідносин, є відносини адміністративні. Відповідно до точки зору Т.О. Коломoeць, адміністративно-правові відносини — це суспільні відносини, врегульовані нормами адміністративного права, суб'єкти яких наділені правами і обов'язками у сфері забезпечення органами виконавчої влади і органами місцевого самоврядування реалізації та захисту прав, свобод і законних інтересів фізичних і юридичних осіб, а також у процесі публічного (державного і самоврядного) управління у сферах соціально- економічного й адміністративно-політичного розвитку та охорони громадського порядку [76, с.43–44]. В. Курило та І. Городецька пропонують ґрунтовний підхід до розуміння сутності адміністративних правовідносин,

акцентуючи увагу на їх характерних рисах. Вони підкреслюють, що такі правовідносини виникають і функціонують виключно на основі адміністративно-правових норм, а їх учасниками є суб'єкти адміністративного права. Обов'язковою умовою є наявність однієї сторони, яка наділена юридично-владними повноваженнями, — це можуть бути органи публічної адміністрації, посадові особи або навіть громадські організації з відповідною компетенцією. У межах таких правовідносин один учасник має право вимагати від іншого певної поведінки, передбаченої правовими нормами. Вони виникають у сфері публічного управління — державного чи місцевого — переважно у процесі реалізації владно-розпорядчих функцій органів виконавчої влади та їхніх зобов'язань перед суспільством. Ці відносини можуть започатковуватися з ініціативи будь-якої сторони, при цьому згода іншої не є обов'язковою умовою. У разі порушення обов'язків, відповідальність несе не перед іншим учасником, а перед державою, що реалізується через компетентні органи, шляхом застосування адміністративного примусу або відповідних заходів відповідальності. Вирішення спорів у межах таких правовідносин можливе як у судовому, так і в адміністративному порядку. Усі ці ознаки свідчать про їх державно-публічний характер [90, с.33].

Отже, адміністративно-правові відносини є практичною (функціональною) складовою досліджуваного адміністративно-правового механізму. Саме через них забезпечується практична дія норм прав, визначаючи при цьому яким саме чином цифрові технології інтегруються у сферу публічного управління. А відтак, адміністративно-правові відносини не лише відображають волевиявлення публічної влади, а й структурно поєднують її із технологічними інструментами, через які здійснюється управління та регламентація цифрового середовища. Саме через досліджувані правовідносини конкретизується юридичний статус суб'єктів,

визначаються їхні повноваження, обов'язки, відповідальність, а також порядок реалізації прав [25].

- юридичні факти. М.В. Цвік вказує, що юридичні факти - це конкретні життєві обставини, з якими норми права пов'язують виникнення, припинення або зміну правових відносин. Юридичні факти, підкреслює науковець, є необхідними умовами для виникнення правовідносин і характеризуються такими ознаками: знаходять свій вияв у зовнішніх обставинах або подіях матеріального світу і пов'язані з їх наявністю або відсутністю; прямо або опосередковано передбачені нормами права; викликають передбачені законом юридичні наслідки [57]. О. Макух під юридичними фактами пропонує розуміти конкретні життєві обставини, з настанням яких норми фінансового права пов'язують виникнення, зміну та припинення фінансових правовідносин, а також корегують певним чином ті права та обов'язки учасників публічної фінансової діяльності, що виникають у межах відповідних правовідносин; забезпечують реалізацію прав та обов'язків відповідних суб'єктів у фактичній їх поведінці. Вони є безпосередньою юридичною підставою виникнення суб'єктивних прав осіб у конкретних правовідносинах, своєрідним засобом переведення правосуб'єктності у відповідне суб'єктивне право; займають самостійне місце в механізмі правового регулювання, адже забезпечують перехід від державного нормативного регулювання суспільних відносин до індивідуального через передбачені в нормах права, суб'єктивні права та кореспондуючі обов'язки [104, с. 8-9]. Ю.В. Баскакова відмічає, що поняття юридичного факту поєднує два нерозривно зв'язаних моменти: явище дійсності – подія чи дія (матеріальна основа), що породжує в силу приписів норм права визначені правові наслідки (юридична основа). Розглядаючи юридичні факти з точки зору їх матеріальної основи, необхідно відзначити, що це факти реальної дійсності, які мали місце в минулому або існують у момент розгляду. Тобто це факти, що об'єктивно, незалежно від нашої

свідомості існують (існували) у реальному світі. Фактичні обставини, що в подальшому набувають юридичного значення, можуть відбиватися у наявності чи відсутності певних фактів матеріального світу. Тому юридичне значення мають не тільки факти існування певних обставин, але й факти відсутності окремих явищ та подій [13]. З огляду на зазначене вище, юридичний факт, як елемент адміністративно-правового механізму цифрової трансформації публічного адміністрування, виконує функцію своєрідного «пускового» механізму, який ініціює виникнення, зміну або припинення адміністративно-правових відносин у досліджуваній сфері суспільного життя. В рамках цифрової трансформації юридичні факти зазнають змістовного переосмислення, оскільки значна частина дій, має електронного вираження. Вказане вище передбачає необхідність нормативного визнання цифрових слідів, транзакцій, електронної ідентифікації, автоматизованого прийняття рішень здатних викликати правові наслідки, тощо.

- суб'єкти реалізації заходів цифрової трансформації. Взагалі, суб'єкт права – це особа або організація, наділена здатністю мати суб'єктивні права і юридичні обов'язки (тобто правоздатність). Здатність бути суб'єктом права (правосуб'єктність) – не вроджена, не біологічна, а суспільно-юридична властивість особи, якою її наділяє держава [204, с. 754]. Суб'єкти адміністративно-правового механізму цифрової трансформації публічного адміністрування — це визначене нормами чинного законодавства коло спеціально уповноважених державних та недержавних інституцій, які безпосередньо реалізують заходи у досліджуваній сфері суспільного життя. Їхня діяльність визначається та спрямовується компетенцією та завданнями, що закріплені в нормативно-правових актах, та має на меті формування цифрового середовища, підвищення ефективності управління та забезпечення доступу громадян до публічних сервісів у зручній електронній формі. До переліку зазначених суб'єктів відноситься низка органів державної влади різного рівня, втім ключове місце серед них належить Міністерству

цифрової трансформації, адміністративно-правовий статус якого буде розглянуто у підрозділі 2.2.

- реалізація норм права. Реалізація норм права, вказує О.В. Легка, передбачає соціальну і юридично значиму поведінку суб'єктів, їхню позитивну діяльність для досягнення певних соціальних результатів. Проте ця поведінка не є кінцевим результатом реалізації правового припису. Як і правова поведінка реалізація норм права нерозривно пов'язана з досягненням певного соціального ефекту. Учасники конкретних суспільних відносин діють у відповідності з чинним законодавством, виконують його вимоги і, врешті решт, створюють порядок, який, на погляд держави, найкраще відповідає інтересам суспільства та особи, забезпечує подальший прогресивний розвиток суспільства [95, с.31]. Отже, реалізація норм права в рамках піднятої у роботі проблематики полягає у практичному втіленні правових приписів, що регулюють цифрові процеси в управлінській діяльності. Вона проявляється через застосування норм органами публічної влади при наданні електронних послуг, ухваленні рішень на основі цифрових даних, автоматизації процедур та дотриманні вимог законодавства у сфері цифровізації [25].

- адміністративні процедури. Відповідно до точки зору О. Миколенка, адміністративна процедура представляє собою врегульовану адміністративно-процедурними нормами послідовність дій суб'єктів нормотворчої і правозастосовної діяльності, структурованих відповідними процедурними відносинами, щодо прийняття нормативно-правових актів управління та вирішення адміністративних справ [111, с.29]. Є. Демський розглядає адміністративну процедуру як встановлений нормами адміністративно-процесуального права порядок діяльності суб'єктів правовідносин щодо реалізації нормативно-правового регулювання у сфері державного управління та розгляду й вирішення конкретних адміністративних справ [39, с. 134-135]. Р.В. Ігонін та М.В. Вікторчук

пропонують виділяти наступні ключові особливості адміністративних процедур: 1) адміністративні процедури застосовуються в публічній сфері; 2) адміністративні процедури застосовуються при здійсненні правозастосовної діяльності; 3) адміністративні процедури охоплюють управлінську діяльність позитивної спрямованості, тобто діяльність, спрямовану на створення умов для ефективної реалізації прав і законних інтересів громадян та організацій; 4) адміністративні процедури спрямовані на упорядкування діяльності уповноважених органів виконавчої влади; 5) для адміністративних процедур характерний особливий суб'єктний склад (однією зі сторін в адміністративній процедурі завжди виступає державний орган або посадова особа, наділені державно-владними повноваженнями); 6) адміністративні процедури закріплюються адміністративно-процесуальними нормами, які, своєю чергою, регулюють застосування матеріальних норм адміністративного та інших галузей права (фінансового, господарського, трудового та ін.) і при цьому регламентують діяльність уповноважених органів і посадових осіб [62, с.182–190].

Тож, адміністративні процедури, як елемент адміністративно-правового механізму цифрової трансформації публічного адміністрування, визначають порядок реалізації владних повноважень спеціально уповноважених суб'єктів у досліджуваній сфері суспільного життя. Вони забезпечують формалізовану взаємодію між органами влади та громадянами та/або юридичними особами, встановлюючи чіткі правила прийняття рішень, обробки запитів та надання адміністративних послуг із використанням інформаційно-комунікаційних технологій. Такі процедури сприяють прозорості, доступності та оперативності прийняття управлінських дій, а також гарантують дотримання прав і законних інтересів суб'єктів, які є учасниками адміністративно-правових відносин у досліджуваній сфері суспільного життя [25].

- адміністративні інструменти цифрової трансформації публічного адміністрування. Останні відіграють важливу роль у формуванні правових умов для впровадження цифрових технологій сферу публічного адміністрування. Вони охоплюють систему правових засобів, за допомогою яких забезпечується ефективне функціонування електронного урядування, цифрових сервісів, автоматизованих процесів управління, тощо. Більш детально перелік та сутність даних інструментів буде розглянуто нами у підрозділі 2.3 дисертаційного дослідження.

Таким чином, саме окреслені вище елементи найбільш змістовно та повно характеризують сутність та зміст адміністративно-правового механізму цифрової трансформації публічного адміністрування. А відтак, важливим завданням законодавця є створити всі необхідні умови для того, щоб забезпечити належне функціонування кожного елемента, зокрема, а також їх у комплексі взагалі [25].

2.2. Адміністративно-правовий статус Міністерства цифрової трансформації

Ключовим суб'єктом цифрової трансформації публічного адміністрування є Міністерство цифрової трансформації, яке в рамках представленої у роботі проблематики володіє своїм, особливим адміністративно-правовим статусом. Створення Мінцифри стало логічним кроком на шляху становлення України, як сучасної, цифрової держави, яка стоїть на шляху європейської інтеграції. Сьогодні «Мінцифри є головним органом у системі центральних органів виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізацію державної політики: у сферах цифровізації, цифрового розвитку, цифрової економіки, цифрових інновацій та технологій, робототехніки та роботизації, розвитку штучного інтелекту, розвитку

напівпровідникових технологій, електронного урядування та електронної демократії, розвитку інформаційного суспільства, інформатизації; у сфері впровадження електронного документообігу; у сфері розвитку цифрових навичок та цифрових прав громадян; у сферах відкритих даних, публічних електронних реєстрів, розвитку національних електронних інформаційних ресурсів та інтероперабельності, електронних комунікацій та радіочастотного спектра, розвитку інфраструктури широкосмугового доступу до Інтернету, електронної комерції та бізнесу; у сфері надання електронних та адміністративних послуг; у сферах електронної ідентифікації та електронних довірчих послуг; у сфері розвитку ІТ-індустрії; у сфері розвитку та функціонування правового режиму Дія Сіті; у сфері хмарних послуг; у сфері організації та проведення азартних ігор та лотерейній сфері» [130]. Зазначене вище обумовлює специфіку правового статусу даного Міністерство.

Не поглиблюючись в етимологію слова статус відзначимо, що вказаний термін у найбільш загальному вигляді характеризує положення певного суб'єкта певній системі координат. В правовій же літературі існує чимала кількість підходів до тлумачення категорії «правовий статус». У демократичних державах, пишуть Є.О. Гіда, Є.В. Білозьоров, А.М. Завальний, правовий статус встановлюється за допомогою норм права в інтересах усього народу. Термін «правовий», наголошують вчені, використовується у зв'язку з юридичними можливостями особи, її правами та свободами, повноваженнями, а також з обов'язками та юридичною відповідальністю конкретної людини як суб'єкта права. А відтак, узагальнюють автори, правовий статус людини (особи) - це сукупність прав, обов'язків, законних інтересів, гарантії їх реалізації, що закріплені у законодавстві і характеризують особу як суб'єкта права. У правовому статусі ми можемо виділити соціально-політичний, економічний, ідеологічний, юридичний, психологічний, вольовий, моральний зміст. Усі вони, є гранями прояву правового статусу особи, його сутності. Водночас ця категорія

об'єднує складний комплекс різноманітних соціальних зв'язків, інтересів, відносин [172].

Н.К. Шаптала та Г.В. Задорожня доводять, що правовий статус – це юридично закріплене становище особи як соціального суб'єкта в суспільстві, тобто це сукупність прав та обов'язків особи, які визначені та гарантовані Конституцією і законами України, іншими нормативно-правовими актами, міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України [198]. О.М. Ярошенко зазначає, що правовий статус представляє собою закріплений нормами права стан суб'єкта права, що відображає його становище у взаємовідносинах із іншими суб'єктами права.” У зміст правового статусу, в тому числі трудового, слід включити два елементи: права й обов'язки, що можуть бути визначені як правоволодіння та правосуб'єктність (здатність до правоволодіння). При цьому правосуб'єктність є не тільки основою прав та обов'язків, але й спеціальною ознакою, структурним елементом правового статусу. Включення правосуб'єктності у зміст правового статусу дасть можливість розмежувати правове становище суб'єкта права, який не є стороною правовідносин, та суб'єкта права, який уже володіє суб'єктивними правами та юридичними обов'язками [206, с.7].

Специфіка правового статусу залежить від того, нормами якої галузі права він регулюється, та хто є учасником таких правовідносин. Зокрема, в розрізі представленої у роботі проблематики йдеться про адміністративно-правовий статус. О.М. Бандурка переконливо доводить, що адміністративно-правовий статус суб'єкта - це система визначених у нормативно-правових актах ознак, які закріплені за відповідним суб'єктом нормами адміністративного законодавства, визначають його роль, місце та призначення у системі правовідносин, вказують на його відмінність від інших суб'єктів та порядок взаємовідносин між ним [5]. У своєму дисертаційному дослідженні О.М. Круглов обґрунтував, що адміністративно-

правовий статус – це правове становище фізичної або юридичної особи. Автор відмічає, що це одна з найважливіших політико-юридичних категорій, яка нерозривно пов'язана з соціальною структурою суспільства, рівнем демократії, станом законності. Адміністративно-правовий статус особистості складає важливу й органічну частину загального правового статусу. В адміністративно-правовому статусі в узагальненому вигляді конкретизуються різноманітні права, обов'язки, гарантії з урахуванням галузевої правоздатності [86, с.31]. Інший вчений, - С.Г. Стеценко, відмічає, що адміністративно-правовий статус – це сукупність прав, обов'язків та гарантій їх реалізації, закріплених у нормах адміністративного права. В основі адміністративно-правового статусу лежить адміністративна правосуб'єктність. Слід наголосити, що кожний суб'єкт адміністративного права має свій варіант притаманного йому адміністративно-правового статусу. Чинники, що впливають на прояви адміністративної дієздатності (вік, стать, стан здоров'я, належність до певних соціальних груп), також видозмінюють характеристики адміністративно-правового статусу [164, с.90].

Таким чином, під адміністративно-правовим статусом Міністерства цифрової трансформації найбільш доцільно розуміти сукупність визначних нормами чинного законодавства елементів, які в своїй єдності: по-перше, характеризують практичне призначення та вектори діяльності Мінцифри в контексті здійснення цифрової трансформації; по-друге, визначають місце даного міністерства в системі органів державної влади, які відповідають за формування та реалізацію державної політики у цій сфері, а також реалізацію практичних заходів; по-третє, встановлюють порядок взаємодії з іншими органами влади, тощо. До елементів відповідного статусу найбільш доцільно віднести наступні: 1) завдання та функції; 2) повноваження (сукупність прав та обов'язків); 3) організаційно-штатна структура. Саме крізь призму

зазначених елементів розглянемо адміністративно-правовий статус Міністерства цифрової трансформації.

Так, в першу чергу приділимо увагу завдання Мінцифри. З точки зору філософії завдання - це не просто завдання, а «соціальне завдання», і воно тлумачиться у цьому сенсі «як необхідність для суб'єкта (суспільства, соціальної спільноти, особи) здійснити у майбутньому визначену діяльність» [185, с.196]. В. О. Климков дійшов висновку, що завдання – це мета, досягнення якої є бажаним до відповідного моменту в межах періоду, на який розраховано управлінське рішення. Завдання вказує на безпосередню мету організації, що піддається кількісній характеристиці. Більш того, зауважує вчений, завдання являють собою сукупність вимог для прийняття рішень у конкретній ситуації [69, с.99]. Таким чином, завдання Міністерства цифрової трансформації представляють собою узагальнені напрями діяльності, які в своїй єдності визначають основну мету існування цього міністерства.

Відповідно до «Положення про Міністерство цифрової трансформації України», основними завданнями Мінцифри є:

- 1) забезпечення формування та реалізація державної політики: у сферах цифровізації, цифрового розвитку, цифрової економіки, цифрових інновацій та технологій, робототехніки та роботизації, розвитку штучного інтелекту, розвитку напівпровідникових технологій, електронного урядування та електронної демократії, розвитку інформаційного суспільства; у сфері впровадження електронного документообігу; у сфері розвитку цифрових навичок та цифрових прав громадян; у сферах відкритих даних, публічних електронних реєстрів, розвитку національних електронних інформаційних ресурсів та інтероперабельності, електронних комунікацій та радіочастотного спектра, розвитку інфраструктури широкосмугового доступу до Інтернету, електронної комерції та бізнесу; у сфері надання електронних та адміністративних послуг; у сферах електронної ідентифікації та

електронних довірчих послуг та інвестицій в ІТ-індустрію; у сфері розвитку ІТ-індустрії; у сфері розвитку та функціонування правового режиму Дія Сіті;

2) забезпечення формування та реалізації державної політики у сфері хмарних послуг, у сфері організації та проведення азартних ігор та лотерейній сфері;

3) вжиття організаційних заходів із забезпечення сектору безпеки і оборони сучасними зразками робототехніки, безпілотних систем та інших інноваційних технологій для потреб оборони, зокрема технологій подвійного та військового призначення [130].

Перелік зазначених вище завдань обумовлює широке коло функцій, які реалізуються Міністерством цифрової трансформації. У Новому тлумачному словнику української мови функція тлумачиться як: 1) явище, що залежить від іншого явища, є формою його виявлення і змінюється відповідно до його змін; 2) роботу будь-кого, будь-чого, обов'язок, повинність, місію [119, с.707]. І.А. Бірюков, визначає поняття функції як певний напрям впливу цивільно-правових норм, обумовлений змістом суспільних відносин, що включені до предмета цивільно-правового регулювання. Це мета, яку ставить перед собою законодавець запроваджуючи ту чи іншу правову норму або ухвалюючи певний законодавчий акт [18, с.8]. Таким чином, функції характеризують практичний бік діяльності Мінцифри. Зауважимо, що Положенням про Міністерство цифрової трансформації України виділено досить широкий перелік функцій, а тому необхідно здійснити класифікацію останніх:

1) правотворча функція. Правотворчість – це правова форма діяльності держави та уповноважених організацій, яка спрямована на прийняття, зміну, призупинення чи скасування правових норм. Правотворчість є результатом об'єктивного розвитку суспільних відносин, безпосередньо спрямованих на їх врегулювання. Правотворчість – це особлива функція держави та її уповноважених суб'єктів, правова форма їх діяльності. Метою

правотворчості є створення єдиної, внутрішньо-узгодженої системи правових норм, яка регулює різноманітні за змістом суспільні відносини; розвиток і вдосконалення національного права; утвердження принципу верховенства права. Зміст і значення правотворчості полягає у тому, щоб вибрати такий варіант врегулювання суспільних відносин, який би повною мірою відповідав поставленій меті [67, с.104]. В рамках реалізації даної функції Міністерство цифрової трансформації: узагальнює практику застосування законодавства з питань, що належать до його компетенції, розробляє пропозиції щодо вдосконалення законодавчих актів, актів Президента України, Кабінету Міністрів України та в установленому порядку вносить їх Кабінетові Міністрів України; розробляє проекти законів та інших нормативно-правових актів з питань, що належать до його компетенції; виступає державним замовником розроблення і забезпечує виконання державних цільових програм з розвитку публічних електронних реєстрів; розробляє пропозиції щодо прийняття або внесення змін до нормативно-правових актів з питань захисту персональних даних; бере участь у: розробленні та погодженні проекту порядку користування радіочастотним спектром в Україні в особливий період та в умовах надзвичайного або воєнного стану, порядку користування радіочастотним спектром в Україні для потреб дипломатичних представництв, консульських установ іноземних держав, представництв міжнародних організацій в Україні та військових формувань іноземних держав, які тимчасово перебувають на території України; розробленні та організації виконання державних програм з питань захисту інформації та кіберзахисту [130]; тощо;

2) організаційно-управлінська функція. Взагалі, організаційно-управлінська функція — це встановлена нормами права діяльність певного суб'єкта, яка спрямована на організацію, координацію, регулювання та контроль у певній сфері суспільних відносин з метою забезпечення законності, ефективності та стабільності управлінських процесів. До переліку

зазначених функцій найбільш доцільно віднести те, що Мінцифри: вживає організаційних заходів щодо оптимізації процедур надання публічних (електронних публічних) послуг, зокрема щодо переведення публічних послуг в електронну форму; вживає організаційних заходів щодо забезпечення функціонування реєстру Дія Сіті та є його держателем; організовує роботу з підготовки та підвищення кваліфікації представників держателів і технічних адміністраторів публічних електронних реєстрів з питань технічної та інформаційної взаємодії публічних електронних реєстрів, користування Реєстром публічних електронних реєстрів; організовує надання фінансової підтримки суб'єктам господарювання, які здійснюють розроблення та виробництво робототехніки, безпілотних систем та інших інноваційних технологій для потреб оборони, зокрема технологій подвійного та військового призначення; організовує навчання та готує пропозиції щодо вдосконалення системи розвитку цифрових навичок громадян, підготовки та перепідготовки фахівців з питань, що належать до компетенції Мінцифри [130];

3) освітня функція. В рамках реалізації даної функції Міністерство цифрової трансформації: здійснює заходи щодо створення та забезпечення функціонування єдиного державного веб-порталу цифрової освіти, а також освітнього мобільного додатка “Мрія”; формуванні державної політики цифровізації освіти та розробленні професійних стандартів з питань цифрової грамотності; сприяє розвитку наукових досліджень, освітніх і навчальних програм з робототехніки, роботизації, безпілотних систем та інших інноваційних технологій для потреб оборони, зокрема технологій подвійного та військового призначення [130];

4) захисна функція. Взагалі, захист – це правовий інститут, що дозволяє своєчасно, надійно і результативно здійснювати правову охорону інтересів особистості. Здійснення права обвинуваченого на захист нерозривно пов'язане з діяльністю цих органів [16, с.63]. До переліку таких функцій

доцільно віднести наступні: а) бере участь у формуванні державної політики у сферах криптографічного та технічного захисту інформації, кіберзахисту, поштового зв'язку спеціального призначення, урядового фельд'єгерського зв'язку, захисту державних інформаційних ресурсів та інформації, вимога щодо захисту якої встановлена законом, в інформаційних, електронних комунікаційних та інформаційно-комунікаційних системах і на об'єктах інформаційної діяльності, а також у сферах використання державних інформаційних ресурсів в частині захисту інформації, протидії технічним розвідкам, функціонування, безпеки та розвитку державної системи урядового зв'язку, Національної системи конфіденційного зв'язку; б) бере участь у формуванні державної політики у сферах криптографічного та технічного захисту інформації, кіберзахисту, поштового зв'язку спеціального призначення, урядового фельд'єгерського зв'язку, захисту державних інформаційних ресурсів та інформації, вимога щодо захисту якої встановлена законом, в інформаційних, електронних комунікаційних та інформаційно-комунікаційних системах і на об'єктах інформаційної діяльності, а також у сферах використання державних інформаційних ресурсів в частині захисту інформації, протидії технічним розвідкам, функціонування, безпеки та розвитку державної системи урядового зв'язку, Національної системи конфіденційного зв'язку [130];

5) інформаційно-аналітична функція. У широкому розумінні інформаційна функція – це загально-соціальна головна функція держави, в якій можна виділити дві похідні функції: функцію інформаційного забезпечення діяльності держави в цілому, її органів, установ, посадових осіб та інформаційно-комунікативну функцію, тобто функцію інформаційного обслуговування громадян – діяльності державних і суспільних органів, організацій, установ, посадових осіб щодо задоволення потреб і законних інтересів громадян в одержанні необхідних зведень, повідомлень, знань, що стосуються політичних, економічних, соціально-культурних і соціально-

побутових сторін життєдіяльності держави, особистості, суспільства [68]. Серед таких функцій варто виділити: а) розробляє пропозиції щодо: визначення порядку функціонування офіційних веб-сайтів органів виконавчої влади, державних інформаційно-аналітичних систем, державних інформаційних ресурсів, електронних реєстрів та баз даних; б) забезпечує збір та зберігання інформаційних повідомлень про пошкоджене та знищене нерухоме майно внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених військовою агресією Російської Федерації, засобами Єдиного державного вебпорталу електронних послуг, зокрема з використанням мобільного додатка Єдиного державного вебпорталу електронних послуг (Дія); в) забезпечує обробку та оприлюднення інформації про використання коштів, що надходять на рахунки, відкриті у Національному банку для залучення добровільних внесків (благодійних пожертв) на підтримку України “UNITED24”, через Єдиний державний вебпортал для збору пожертв на підтримку України “United24”; г) здійснює розроблення критеріїв і порядку проведення оцінки стану захищеності державних інформаційних ресурсів в інформаційно-комунікаційних системах; організації та проведенні оцінки стану захищеності державних інформаційних ресурсів, наданні відповідних рекомендацій [130];

б) просвітницька функція. Остання, у найбільш загальному розумінні, представляє собою діяльність, яка спрямована на поширення знань, формування правової культури та підвищення обізнаності осіб щодо їхніх прав, обов'язків та механізмів їх реалізації й захисту, з метою забезпечення свідомого і відповідального ставлення до правових норм у суспільстві. Так, просвітницька функція Мінцифри передбачає: здійснює заходи щодо створення та забезпечення функціонування державної платформи стану розвитку широкопasmового доступу до Інтернету (broadband.gov.ua); забезпечує створення, модернізацію, функціонування та доступ до Реєстру публічних електронних реєстрів, є його держателем; здійснює моніторинг

якості надання електронних та адміністративних послуг, ширококутового доступу до Інтернету, відкритих даних; сприяє розвитку та доступності електронних комунікаційних послуг, формує пропозиції щодо надання державної підтримки, у тому числі фінансової, такому розвитку [130];

7) координаційна функція. Координація – це метод управління, суттю якого є встановлення між суб'єктами та об'єктами державного управління горизонтальних зв'язків, тобто поєднання двох і більше однорівневих з точки зору визначеного критерію дій, що забезпечують досягнення запланованого результату. Дослідник зазначає, що координаційні відносини розрізняються за видами: узгодження, предметно-технологічна взаємодія, ієрархічна або складна взаємодія [52, с.346]. О. Децик вказує, що координація – це процес забезпечення циркуляції інформаційних потоків між суб'єктами взаємодії. Основною функцією координатора є встановлення єдиних принципів циркуляції інформаційних потоків та забезпечення виконання загальних правил їх перерозподілу. Інформаційні потоки – це обсяги інформації, що задіяні у процесі взаємовідносин суб'єктів у межах чітко визначеного проміжку часу досягнення спільної мети й забезпечують інформаційні потреби комунікаційного взаємозв'язку [45, с. 64]. До координаційних функцій доцільно віднести: організовує та координує роботу, пов'язану із забезпеченням розвитку системи електронної взаємодії електронних ресурсів; координує діяльність органів, що утворили центри надання адміністративних послуг, з питань підвищення рівня якості надання електронних та адміністративних послуг, розвитку електронної інформаційної взаємодії таких центрів із суб'єктами надання адміністративних послуг, розширення функцій центрів та переліку послуг, які надаються через них; координує в межах своїх повноважень проекти з вітчизняного виробництва безпілотних систем; організовує та координує випробування та дослідження зразків робототехніки, безпілотних систем та інших інноваційних технологій для потреб оборони, зокрема технологій

подвійного та військового призначення; координує в межах своїх повноважень проекти, пов'язані з технологіями штучного інтелекту; організовує та координує діяльність органів виконавчої влади, пов'язану з інтеграцією України до Єдиного цифрового ринку ЄС (EU Digital Single Market), а також участю України у програмах ЄС щодо цифрового співробітництва, зокрема у Програмі ЄС “Цифрова Європа” (Digital Europe Programme); здійснює заходи, спрямовані на підтримку стартапів та розвиток цифрової економіки; координує адміністрування, функціонування та використання адресного простору українського сегмента Інтернету [130];

8) науково-методична функція, в рамках якої Мінцифри затверджує: методику визначення належності бюджетних програм, завдань, проектів, робіт до сфери інформатизації, типові завдання, проекти, роботи з інформатизації, типові проекти галузевої, регіональної програм інформатизації, програм інформатизації органів місцевого самоврядування; методичні рекомендації щодо дотримання засад реалізації органами виконавчої влади принципів державної політики цифрового розвитку, розроблення положення про структурний підрозділ (спеціаліста) з питань цифрового розвитку та щодо визначення повноважень заступників керівників центральних органів виконавчої влади, обласних, Київської та Севастопольської міських держадміністрацій з питань цифрового розвитку, цифрових трансформацій і цифровізації (CDTO); методику здійснення розрахунків електромагнітної сумісності з урахуванням документів Міжнародного союзу електрозв'язку [130].

Окремо звернемо увагу на суб'єктивні права Міністерства цифрової трансформації. Суб'єктивні права – це надана і гарантована державою, а також закріплена в адміністративно-правових нормах міра можливої (дозволеної) поведінки у правовідносинах, яка забезпечена кореспондуючим обов'язком іншого суб'єкта правовідносин [183]. Ознаками суб'єктивного права є наступні: це можливість певної поведінки; ця можливість надана

особі, яка володіє адміністративною правоздатністю та адміністративною дієздатністю; ця можливість надана з метою задоволення інтересів суб'єкта у конкретній сфері і розв'язання завдань, що стоять перед ним; поведінка суб'єкта реалізується в адміністративних правовідносинах; поведінка суб'єкта нормативно обмежена, порушення цих меж (міри можливої поведінки) становить зловживання правом; ці права існують тільки у зв'язку з наявністю відповідних юридичних обов'язків з боку іншого учасника правовідносин і без виконання цих обов'язків не можуть бути реалізовані; реалізація прав гарантується державним примусом або осудом щодо носія кореспондуючого обов'язку; ці права мають юридичну природу, оскільки надаються адміністративно-правовими нормами і гарантуються державою [43, с.114]. Так, Мінцифри для виконання покладених на нього завдань має право: 1) залучати в установленому порядку спеціалістів центральних і місцевих органів виконавчої влади, підприємств, установ та організацій (за погодженням з їх керівниками), вчених, представників інститутів громадянського суспільства (за згодою) до розгляду питань, що належать до його компетенції; 2) отримувати безоплатно від міністерств, інших центральних та місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування необхідні для виконання покладених на нього завдань інформацію, документи і матеріали, зокрема від органів статистики - статистичні дані, у тому числі стосовно результатів діяльності оборонно-промислового комплексу; 3) скликати наради, утворювати комісії та робочі групи, проводити наукові конференції, семінари та інші публічні заходи з питань, що належать до його компетенції; 4) користуватися відповідними інформаційними базами даних державних органів, державною системою урядового зв'язку та іншими технічними засобами у порядку, встановленому законодавством; 5) здійснювати контроль за формуванням та виконанням Національної програми інформатизації; 6) отримувати від інших державних органів, компетентних органів іноземних держав та міжнародних

міжурядових організацій інформацію з метою накопичення відомостей про відповідність чи невідповідність заявників та резидентів Дія Сіті вимогам, визначеним статтею 5 Закону України “Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні”; 7) здійснювати контроль за дотриманням держателями публічних електронних реєстрів (їх посадовими особами) вимог законодавства у сфері публічних електронних реєстрів у частині здійснення заходів із створення, функціонування та ведення відповідних публічних електронних реєстрів, організовує роботу, пов’язану із провадженням діяльності з ведення відповідних реєстрів, організації процесів обміну, використання та оприлюднення інформації під час електронної (технічної та інформаційної) взаємодії [130].

Далі в рамках представленої у роботі проблематики звернемо увагу на такий важливий елемент адміністративно-правового статусу Міністерства цифрової трансформації, на який ми звернемо увагу, - організаційно-штатна структура. Організаційно-штатна структура, – це внутрішня побудова будь-якої державної та недержавної організації, що включає в себе певну кількість підрозділів із виділенням для них колом штатних посад, яка формується на основі функцій та завдань вирішуваних в діяльності відповідної організації [115]. О.В. Батраченко до характерних ознак організаційно-штатної структури органів державної влади відносить: 1) являє собою внутрішньо організовану будову структурних частин відповідного органу; 2) структурними одиницями в цих органах, як правило, виступають управління, департаменти, відділи; 3) між структурними підрозділами встановлюються вертикальні та горизонтальні взаємозв’язки, засновані на відносинах влади, підпорядкування, координації або рівноправності; 4) організаційно-штатна структура органу державного управління ґрунтується на функціональних та територіальних засадах його побудови [14, с.71]. Так, Мінцифри очолює Міністр, який призначається на посаду за поданням Прем’єр-міністра України і звільняється з посади

Верховною Радою України. Міністр має першого заступника, заступників Міністра, які призначаються на посаду та звільняються з посади Кабінетом Міністрів України за поданням Прем'єр-міністра України відповідно до пропозицій Міністра [130]. Державний секретар Мінцифри є вищою посадовою особою з числа державних службовців Мінцифри. Державний секретар підзвітний і підконтрольний Міністру. Державний секретар Мінцифри призначається на посаду Кабінетом Міністрів України за поданням Комісії з питань вищого корпусу державної служби строком на п'ять років з правом повторного призначення [130].

Для погодженого вирішення питань, що належать до компетенції Мінцифри, обговорення найважливіших напрямів його діяльності у Мінцифри може утворюватися колегія. Рішення колегії можуть бути реалізовані шляхом видання відповідного наказу Мінцифри. Для розгляду наукових рекомендацій та проведення фахових консультацій з основних питань діяльності у Мінцифри можуть утворюватись інші постійні або тимчасові консультативні, дорадчі та інші допоміжні органи. Рішення про утворення чи ліквідацію колегії, інших постійних або тимчасових консультативних, дорадчих та інших допоміжних органів приймається Міністром [130]. Окремо варто вказати, що кількісний та персональний склад колегії, інших постійних або тимчасових консультативних, дорадчих та інших допоміжних органів, положення про них затверджуються Міністром. Гранична чисельність державних службовців та працівників апарату Мінцифри затверджується Кабінетом Міністрів України. Штатний розпис апарату, кошторис Мінцифри затверджуються державним секретарем Мінцифри за погодженням з Мінфіном [130].

Таким чином, проведений у даному підрозділі дисертаційного дослідження аналіз дає змогу дійти до висновку, окреслені вище елементи адміністративно-правового статусу Міністерства цифрової трансформації України досить змістовно характеризують його як ключовий суб'єкт у сфері

цифровізації, електронного урядування, розвитку цифрових послуг, кібербезпеки, електронних комунікацій та захисту персональних даних. Мінцифри об'єднав у собі всі найбільш важливі повноваження, які дозволили йому централізувати державну політику у сфері цифрової трансформації, що дає змогу уникати дублювання функцій між органами державної влади різних рівнів, а також іншими державними та недержавними інституціями, що пришвидшує розроблення та ухвалення рішень, необхідним для досягнення кінцевої мети у відповідній сфері суспільного життя. А відтак, Мінцифри стало рушійною силою запровадження низки інноваційних проєктів, які зробили державні послуги доступнішими та прозорішими для громадян. Водночас недоліком адміністративно-правового статусу даного міністерства є певна розмитість меж повноважень, зокрема у співпраці з іншими міністерствами та відсутність чітких механізмів впливу на сфери, які формально не підпадають під юрисдикцію Мінцифри.

2.3. Адміністративні інструменти цифрової трансформації публічного адміністрування

Забезпечення цифрової трансформації публічного адміністрування являє собою складний багатoelementний механізм, окреме та дуже вагоме місце в якому займає блок інструментів адміністративно-правового характеру. У науковій та навчальній літературі приділено досить багато уваги проблематиці адміністративних інструментів (або інструментів публічного адміністрування), зокрема визначенню їх поняття та кола. Так, для прикладу Е.О. Казміришин вважає, що під категорією «адміністративно-правовий інструмент» пропонує розуміти юридичні засоби (прийоми), які використовуються публічною адміністрацією для здійснення регулюючого впливу на учасників суспільних відносин, що склалися у сфері публічного

адміністрування [65, с.79]. В. В. Галуцько та ін. висвітлюючи питання публічного управління, зазначають, що установлення норм права для публічного адміністрування так би і залишилися не реалізованими благими намірами, якби в арсеналі суб'єктів публічної адміністрації не було належних правових інструментів. Інструменти публічного адміністрування – це комплекс заходів, які використовують суб'єкти публічного адміністрування з метою забезпечення (охорони) прав, свобод і законних інтересів приватних осіб публічного інтересу держави й суспільства загалом [7, с.164]. На підставі зазначеного, дослідники запропонували розуміти інструмент публічного адміністрування як зовнішній вираз однорідних за своїм характером і правовою природою груп адміністративних дій суб'єктів публічної адміністрації, реалізований у межах відповідності визначеної законом компетенції з метою досягнення бажаного публічного результату [7, с.164].

М. В. Лимар з приводу інструментів публічного адміністрування зазначає, що вони являють собою зовнішній вираз однорідних за своїм характером і правовою природою груп публічних дій адміністративних органів, реалізованих у межах визначеної законом компетенції з метою досягнення бажаного публічного інтересу. Розуміння інструментів публічного адміністрування, наголошує правник, полягає в тому, що вони є комплексом адміністративно-правових заходів, які безпосередньо використовують адміністративні органи з метою забезпечення (охорони) прав, свобод і законних інтересів приватних осіб та публічного інтересу держави й суспільства загалом, зокрема звільнення тимчасово окупованих територій від російських терористів [97, с.46]. Аналізуючи інструментами публічного адміністрування професійного навчання в Національній поліції України, М. В. Лимар визначив їх як зовнішній вираз однорідних за своїм характером і правовою природою адміністративних дій МОН та МВС України, керівництва, наукових та педагогічних працівників закладів освіти

МВС України, реалізованих у межах визначених законами України «Про освіту», «Про Національну поліцію», «Про вищу освіту» компетенції, з метою відбору, навчання та атестування поліцейських, які будуть спроможні законно та ефективно виконувати на них адміністративні та правоохоронні функції [97, с.47].

Відповідно до точки зору К.Ю. Примакова, інструменти діяльності публічної адміністрації становлять собою зовнішнє виявлення однорідних за сутністю та змістом груп адміністративно-правових дій, що здійснюються у визначених законодавством формах, у межах наданих повноважень відповідних суб'єктів і згідно з установленими процедурами. Вони спрямовані на реалізацію завдань і функцій публічної адміністрації, а також на забезпечення прав, свобод та інтересів учасників публічно-правових відносин. Як підкреслює дослідник, ці інструменти є формою прояву діяльності публічної адміністрації, обумовлені її правовими повноваженнями, закріплені у законодавчих актах і реалізуються через адміністративні процедури [133, с. 192]. В. О. Хоменко, у контексті вивчення адміністративних інструментів діяльності органів місцевого самоврядування, доходить висновку, що ними є комплекс заходів, які використовують органи місцевого самоврядування в межах своєї компетенції на підставі норм адміністративного права, застосування яких здатне регулювати суспільні відносини у сфері діяльності цих органів або зумовлювати виникнення фактичних результатів [189, с.51].

Досить змістовну позицію з приводу сутності інструментів публічного адміністрування висловлює О. В. Фелик, а саме: по-перше, інструменти публічного адміністрування мають правову природу, що забезпечує їхню легітимність та законність. Вони використовуються в межах компетенції адміністративних органів відповідно до чинного законодавства і слугують засобом правового врегулювання суспільних відносин; по-друге, ці інструменти є зовнішнім виразом адміністративної діяльності

адміністративних органів. Вони використовуються виключно для досягнення публічних інтересів, забезпечення правопорядку та реалізації державної політики. Інструменти публічного адміністрування безпосередньо впливають на суспільні процеси, сприяючи забезпечення публічного адміністрування; по-третє, інструменти публічного адміністрування відзначаються здатністю до адаптації та гнучкості до викликів у сфері суспільних відносин. Вони можуть змінюватися залежно від потреб суспільства та держави, що дозволяє адміністративним органам оперативно реагувати на виклики часу, такі як кризи, війни або інші надзвичайні ситуації; по-четверте, інструменти публічного адміністрування забезпечують прозорість та підзвітність адміністративних органів. Вони сприяють відкритості процесу прийняття управлінських рішень та контролю з боку громадськості, що підвищує рівень довіри до державних інституцій; по-п'яте, інструменти публічного адміністрування мають багатофункціональний характер, оскільки їх застосування дозволяє вирішувати різноманітні питання публічного адміністрування. Вони спрямовані на забезпечення ефективності публічного адміністрування, виконання правових норм та захист прав і свобод громадян [184, с.48-49].

О. С. Нижник вважає, що адміністративно-правові інструменти реалізації державної регіональної політики у сфері вищої освіти – це зовнішньо виражена дія суб'єктів реалізації державної регіональної політики у сфері вищої освіти, яка представлена чітко визначеною законом сукупністю прийомів і засобів, застосування яких призводить до юридичних наслідків, що здійснюються у межах компетенції з метою виконання поставлених перед ними мети та завдань [116, с.8]. А. О. Орел, висвітлюючи проблематику адміністративних інструментів запобігання та протидії дискримінації за ознакою гендерної ідентичності в Україні, визначає ці інструменти як юридично-гарантовані та організаційно-визначені форми, методи та засоби публічного впливу, які застосовуються уповноваженими суб'єктами

публічної адміністрації у визначеній адміністративній процедурі або адміністративно-юрисдикційному порядку для запобігання та усунення проявів дискримінації, забезпечення рівності прав, свобод та можливостей осіб незалежно від гендерної ідентичності. Зазначені інструменти, відмічає А. О. Орел, здатні забезпечувати практичну реалізацію прав людини в умовах сучасних суспільно-правових трансформацій, що включає як правові заходи (заборона дискримінації у нормативно-правових актах, нагляд за їх виконанням, створення спеціалізованих органів тощо), так і організаційно-правові механізми (проведення моніторингу, тренінгів для посадовців, інформаційно-просвітницькі кампанії тощо), ефективність яких залежить від якості законодавчої бази, узгодженості дій публічної адміністрації та рівня обізнаності суспільства [122, с.602]. Є. Жадан вважає, що інструменти адміністративно-правового механізму реалізації цілей сучасної державної та регіональної екологічної політики в Україні можна визначити як сукупність різноманітних засобів, прийомів, методів правового та не правового (політичного, економічного, фінансового, інформаційного) спрямування, що застосовуються в процесі адміністративних дій суб'єктів публічної адміністрації, завдяки яким реалізується державна та регіональна екологічна політика [53, с.51].

З викладеного видно, що наразі існує досить багато науково-дослідницьких позицій щодо визначення поняття адміністративних інструментів або інструментів публічного адміністрування. Однак в цілому можемо говорити про те, що більшість позицій зводяться або до ототожнення інструменту із формою публічного адміністрування, або до тлумачення цього інструменту як категорії, у межах якої поєднуються форми та методи зазначеного адміністрування. На наше переконання більш справедливим і змістовним є саме другий підхід, адже адміністративний інструмент не можна зводити лише до зовнішнього вияву певних однорідних дій (рішень, заходів) суб'єктів публічної адміністрації, вони (ці інструменти) мають

певний спосіб існування та реалізації, певний алгоритм здійснення (втілення) їх призначення. Звідси можемо визначити адміністративні інструменти цифрової трансформації публічного адміністрування як комплекс засобів за допомогою яких повноважні суб'єкти здійснюють регулятивний вплив на відносини публічного адміністрування з метою максимально повного та ефективного впровадження цифрових технологій у механізм зазначеного адміністрування задля зміцнення забезпечення його оптимізації, високо рівня якості, прозорості, дієвості та доступності.

Для більш змістовного розуміння сутнісного змісту адміністративних інструментів цифрової трансформації публічного адміністрування доцільно виокремити їх ключові властивості, до кола яких дослідники відносять наступне:

- вони (інструменти публічного адміністрування) мають публічно-правову природу;
- суб'єкти публічного адміністрування застосовують їх у процесі свого функціонування;
- порядок їх застосування регулюється нормами адміністративного права;
- застосування того чи іншого інструменту зумовлено компетенцією, сферою і метою діяльності суб'єкта публічного адміністрування;
- у разі їх застосування настають юридичні наслідки і/або фактичні результати;
- вони є зовнішнім виразом форми адміністративної діяльності публічної адміністрації;
- відображають правову динаміку публічного адміністрування;
- зумовлені реалізацією адміністративних [110, с.187; 6, с.143; 65, с.79].

Наведене коло ознак досить повно описують найбільш суттєві властивості досліджуваних інструментів, зокрема їх природу та призначення. Кожне із адміністративних інструментів має відповідати певним загальним вимогам, а

саме: застосовуватися на підставі, порядку та межах визначених чинними законодавством, тобто не виходити за межі поля законності; відповідати компетенції суб'єкта публічної адміністрації; відповідати змісту його адміністративних зобов'язань; відповідати змісту і характеру вирішуваних питань; сприяти дотриманню публічного інтересу; враховувати особливості конкретного об'єкта владного впливу [99, с.6].

Далі розглянемо більш детально окремі різновиди адміністративних інструментів та їх роль у забезпеченні цифрової трансформації публічного адміністрування. Однак спершу слід відмітити, що незважаючи на те, що практично кожен правник висвітлюючи проблематику інструментів публічного адміністрування наводить перелік інструментів останнього, в цілому дослідницьких позицій, як справедливо відмічають В. В. Галуцько та ін., можна розділити на два загальні підходи, а саме: вузький, який відстоюють Р. Мельник, С. Мосьондз та ін., до їх складу відносячи інструменти, використання яких суб'єктами владних повноважень може бути прямо оскаржено в системі адміністративних судів згідно із КАСУ. Зміст цього підходу становлять наступні інструменти: видання нормативно-правових актів, видання індивідуальних актів, укладення адміністративних договорів, використання актів-планів та актів-дій [7, с.165]. Другий – широкий, прихильниками якого є власне вище згадані В. Галуцько та О. Правоторова та передбачає, що до складу інструментів публічного адміністрування відносять широке коло елементарних і комплексних заходів (способів) адміністративної діяльності публічної адміністрації. Прибічники цього підходу стверджують, що суб'єкти публічної адміністрації в процесі надання адміністративних послуг і здійснення виконавчо-розпорядчої діяльності з метою забезпечення публічного інтересу відповідно до своєї компетенції можуть застосовувати такий арсенал інструментів публічного адміністрування:

1. Форми публічного адміністрування:

- видання нормативно-правових актів;
 - видання індивідуальних адміністративних актів;
 - укладення адміністративних договорів;
 - учинення інших юридично значущих дій;
 - здійснення матеріально-технічних операцій.
2. План як інструмент публічного адміністрування;
 3. Фактична дія як інструмент публічного адміністрування;
 4. Методи публічного адміністрування:
 - методи заохочення;
 - методи переконання;
 - методи адміністративного примусу: а) адміністративно-запобіжні
 6. Контроль (нагляд).
 7. Електронне врядування [7, с.166].

Науковці слушно акцентують увагу на тому, що завжди треба пам'ятати, що види інструментів публічного адміністрування не є сталою конструкцією. Спеціальними законами та підзаконними нормативними актами можуть бути визначені й інші види інструментів публічного адміністрування. У процесі розвитку публічного адміністрування можуть виникати нові й скасовуватися застарілі інструменти публічного адміністрування [7, с.166].

На нашу думку до найбільш суттєвих адміністративних інструментів цифрової трансформації публічного адміністрування слід віднести наступні:

1. Нормативно-правовий акт є одним і ключових інструментів публічного адміністрування, за допомогою якого суб'єкт управління проводить свою владну волю у життя. Слід погодитися з Є. І. Білокур, що саме завдяки а виданню таких актів досягаються упорядкованість адміністративно-правових відносин і їх активний розвиток. Нормативні акти органів публічної адміністрації є найвагомим за обсягом різновидом юридичних актів, що не зумовлено величезною кількістю і різноманітністю

суспільних відносин, у яких обов'язковим учасником є суб'єкт публічної адміністрації [17, с.187].

У правовій літературі можна знайти цілу низку визначень поняття «нормативно-правовий акт». Так, для прикладу, К. Г. Волинка вважає, що Нормативно-правові акти — комплекс загальнообов'язкових актів правотворчості, виданих органами законодавчої і виконавчої влади у спеціально визначеному порядку за певними процедурами, що містять правила поведінки загального характеру. Нормативно-правові акти, підкреслює правознавець, видаються органами державної влади лише у певній формі й у рамках компетенції певного правотворчого органу. Звідси юридична чинність нормативно-правового акта визначається місцем у системі органів держави того органу, який його видав. Нормативно-правовими ці акти називаються тому, що містять норми права загальнообов'язкового характеру. К. Г. Волинка зауважує, що це поняття (тобто нормативно-правовий акт) є синонімом поняття «законодавство» у широкому розумінні слова. Це основне джерело права у країнах романо-германської правової системи, але неабияку роль відіграють нормативно-правові акти й у країнах англо-американського права. Офіційна письмова форма нормативно-правових актів дозволяє чітко формулювати правові норми, забезпечувати їхній загальнообов'язковий характер, систематизувати їх [35, с.122].

Є. В. Білозьоров, В. П. Власенко, О. Б. Горова та ін. зазначають, що основним регулятором суспільних відносин є право, воно формулюється, існує та розвивається в певній формі, що безпосередньо відповідає фундаментальній його ознаці — формальній визначеності. Нормативно-правовий акт, відмічають науковці, є особливим різновидом правового акта, який видається тільки правотворчим державним органом. Він належить до офіційних актів компетентних органів, що виражають волю держави. Звідси його верховенство та офіційність [171, с.156-157]. Він, тобто нормативно-

правовий акт встановлює загальний, але достатньо визначений критерій поведінки. Є. В. Білозьорв та ін. цілком слушно звертають увагу на те, що Якщо в правилах того, чи іншого акта містяться загальні вказівки, які не встановлюють певного, об'єктивного критерію поведінки осіб, то навряд чи можна вважати виконанням завдання правового регулювання окремого виду відносин [171, с.157]. Отже, підсумовують правознавці, нормативно-правовий акт – це офіційний письмовий документ певної форми виразу, прийнятий уповноваженим на це суб'єктом нормотворення у визначеній законодавством формі та за встановленою законодавством процедурою, спрямований на регулювання суспільних відносин визначеної сфери, що містить норми права, має неперсоніфікований характер, розрахований на неодноразове застосування невизначеним колом суб'єктів і забезпечується державою [171, с.157]. М. В. Цвік, О. В. Петришин, Л. В. Авраменко визначили нормативно-правовий акт як офіційний документ, прийнятий компетентними суб'єктами нормотворчості, який встановлює, змінює або скасовує норми права. Правознавці наголошують, що нормативний акт відносять до первинних джерел права практично в усіх сучасних державах. З огляду на його юридичну форму і зміст це найбільш досконале джерело права. На відміну від інших форм права нормативно-правовий акт характеризується такими рисами: приймається тільки уповноваженими суб'єктами нормотворчості; має визначену структуру, чітко формулює зміст правових норм, має письмову форму і оприлюднюється в офіційних виданнях, що дає змогу оперативно доводити його до відома адресатів; розробляється і ухвалюється з додержанням встановленої законом процедури; може бути оперативно змінений і доповнений відповідно до потреб соціальної практики; є обов'язковим до виконання і містить гарантії на випадок його можливого порушення; підлягає систематизації, яка дає можливість легко відшукати його в нормативно-правовому масиві [58, с.191-192]. Наведені специфічні риси, справедливо відмічають правники

зумовлюють домінуючу роль нормативного акта в системі форм права в країнах романо-германської правової сім'ї та його поширеність в країнах англо-американського права. Нормативно-правовий акт є основною формою права і в Україні. Нормативні акти забезпечують ефективне правове регулювання у відповідних сферах суспільних відносин. Вони: диференційовані за видами органів, які їх видають. Апарат держави складається з розгалуженої системи органів, наділених певним обсягом нормотворчих повноважень, який реалізується шляхом прийняття нормативних актів різних видів та різної сфери дії; конкретизовані за предметом правового регулювання, що відображається в назві (преамбулі) нормативного акта; існують у вигляді ієрархічної системи, в основі якої лежить юридична сила актів — властивість нормативних актів, що визначає їх співвідношення за змістом з іншими нормативними актами і залежить від компетенції нормотворчого органу та його місця в механізмі держави [58, с.192]. Л. М. Легін, провівши аналіз науково-дослідних позицій, щодо природи нормативно-правового-акту, зазначає, що поняття «нормативно-правовий акт» є одним із ключових понять у правовій системі, що пов'язано з його функціональною роллю як джерела правових норм. Регулювання суспільних відносин, зокрема ефективне вирішення конкретних життєвих ситуацій, забезпечується нормативно-правовим актом. Це поняття входить в понятійно-категоріальний апарат не тільки кожного правознавця, науковця у галузі права, а й у повсякденний вжиток в усіх сферах суспільного життя [94, с.21-22]. До кола основних ознак ознаки (риси) нормативно-правових актів Л. М. Легін відніс: 1) нормативність; 2) загальність; 3) спрямованість на регулювання суспільних відносин; 4) прийняття уповноваженими на те органами, посадовими особами чи народом у суворо визначеному порядку (процедурі); 5) відповідність вимогам юридичної техніки щодо змісту та форми нормативно-правового акта та вимогам до юридичного документа; 6) часові, просторові та суб'єктні межі дії. Звідси, резюмує юрист, Нормативно-

правовий акт – юридичний документ (акт) уповноваженого суб'єкта правотворчості, прийнятий у встановленому порядку, який встановлює, змінює або скасовує норми права [94, с.25].

Наведені науково-дослідні позиції досить переконливо свідчать про те, що нормативно-правовий акт є одним із базових та найбільш важливих інструментів публічного управління. У розрізі досліджуваної проблематики, можемо говорити про нормативно-правовий акт, як про владне волевиявлення, оформлене у вигляді відповідного офіційного документа, що містить певні правові принципи та норми щодо врегулювання суспільних відносин спрямованих на всебічне впровадження, вкорінення, удосконалення та розвиток цифрових технологій у механізмі публічного адміністрування. Слід відмітити, що поняття нормативно-правового акту має як широке, так і більш вузьке тлумачення. У першому випадку йдеться про увесь спектр офіційних, документів, що були прийняті компетентними суб'єктами згідно встановленої процедури і містять відповідні правові норми. Згідно другого підходу нормативно-правовий акт – це результат підзаконної номотворчості, тобто офіційний документ повноважного суб'єкта, що видається на підставі закону, у відповідності до нього та у розвиток і конкретизацію закріплених у ньому ідей та положень. У межах представленого дослідження, коли ми ведемо мову про нормативно-правовий акт як інструмент публічного адміністрування, то маємо на увазі саме підзаконний нормативно-правовий акт. Першочергова роль цього адміністративного інструмента полягає у тому, що за його допомогою: деталізується та конкретизується питання правового статусу суб'єктів публічного управління; організаційні та процедурні аспекти реалізації цифрової трансформації публічного правління; уточнюються та адаптуються до потреб сьогодення завдання та пріоритети цієї трансформації, її форми та напрямки тощо. Яскравими прикладами зазначеного адміністративного інструмента є: Постанова КМУ від 01.12.2023 № 1317 «Деякі питання цифровізації діяльності державних органів».

Встановлений цією постановою порядок визначає механізм використання функціональних можливостей, призначених для задоволення потреб в автоматизації та цифровізації процесів, пов'язаних із виконанням посадових обов'язків, та обміну інформацією між посадовими особами та працівниками державних органів, як розділу «Дія.Офіс» Єдиного державного вебпорталу електронних послуг, зокрема мобільного додатка Порталу Дія (Дія) [47]; Розпорядження КМУ від 02.08.2024 р. № 735-р «Деякі питання цифрової трансформації», яким затверджені основні пріоритетні напрями та завдання (проекти) цифрової трансформації на 2024-2026 роки [48].

2. Адміністративний акт. Індивідуальний акт є основним інструментом діяльності публічної адміністрації, коли вона спрямована на конкретних суб'єктів адміністративного права, оскільки саме на підставі адміністративних актів у переважній більшості випадків виникають, змінюються та припиняються адміністративно-правові відносини [7, с.175]. Індивідуальний акт публічного адміністрування, зазначає О. П. Махмурова-Дишлюк, – це рішення, що означає, по-перше, наявність волевиявлення суб'єкта публічної адміністрації, по-друге, таке волевиявлення стосується конкретної особи, об'єкта матеріального світу, ситуації, по-третє, містить обґрунтування надання (відмову в наданні) прав і обов'язків особи, установлення правового режиму матеріального об'єкта, ситуації, застосування чи використання повноваження. Суб'єкт публічної адміністрації ухвалює рішення відносно прав і обов'язків особи, об'єкта матеріального світу, ситуації після вивчення обставин справи на підставі чинного законодавства. Він визначає можливість надання права або необхідність покладання обов'язку, реалізації власні компетенції; на основі та з метою виконання закону й виражаючи свою волю надає та використовує відповідні права, покладає та здійснює обов'язки [109, с.39]. В. О. Резніченко вважає, що індивідуальний акт – це інструмент публічного адміністрування, який видається суб'єктом публічного адміністрування з метою врегулювання

конкретної життєвої ситуації. Тож можна зауважити, що видання індивідуальних актів є близьким до нормативного, але не тотожне йому. Відмінність між ними, зазначає В. О. Резніченко, полягає в тому, що індивідуальні акти встановлюють, змінюють або припиняють конкретні правовідносини. Вони відрізняються від нормативних тим, що звернені до конкретних суб'єктів управлінських відносин і їх дія припиняється після здійснення встановлених у них прав і обов'язків, тобто після одноразового їх застосування [153, с.38]. В. Біла досить влучно зауважує на тому, що індивідуальний акт публічного адміністрування є абстракцією вищого рівня з категоріальним статусом, що об'єднує усі владні індивідуально-конкретні волевиявлення публічної адміністрації. Галузевою особливістю індивідуальних актів публічної адміністрації є їх цільове призначення – реалізація компетенції органу публічної адміністрації та дія, що вичерпується їх виконанням. Фактична реалізація приписів індивідуальних актів публічної адміністрації зумовлює втрату ними юридичного значення для адресата, що необхідно враховувати під час формування їх нормативної конструкції, шляхом встановлення конкретних строків оскарження та набуття чинності [15, с. 58].

Слід відзначити, що визначення адміністративного акту закріплене й на офіційному рівні, а саме у Законі України «Про адміністративну процедуру: Закон України» від 17.02.2022 р. № 2073-IX, де встановлено, що «адміністративний акт – рішення або юридично значуща дія індивідуального характеру, прийняте (вчинена) адміністративним органом для вирішення конкретної справи та спрямоване (спрямована) на набуття, зміну, припинення чи реалізацію прав та/або обов'язків окремої особи (осіб)» [135].

Отже, як адміністративний інструмент цифрової трансформації публічного адміністрування адміністративний акт – це владне рішення повноваженого суб'єкта публічної влади, що спрямоване на вирішення конкретної справи адміністративного характеру. Цей адміністративний

інструмент не встановлює загальнообов'язкових правил поведінки, він стосується конкретної особи і вичерпується в момент його застосування, однак це не робить його менш важливим і дієвим у питаннях розвитку публічного адміністрування на цифрових засадах. Адже відносини, які супроводжують процес публічного управління та його цифровізацію, пов'язані із діяльністю конкретних осіб та вирішенням цілком конкретних справ, що мають чіткі юридично значущі наслідки. Індивідуальні акти дозволяють впливати на процес цифрової трансформації публічного адміністрування через: організаційно-установчі рішення (тобто призначення на посаду чи звільнення із неї, створення, реорганізація чи ліквідація певних органів тощо); сприяння реалізації та усунення перешкод у реалізації суб'єктами своїх прав і обов'язків у сфері цифровізації публічної влади та ін.; створення необхідних умов для ефективної та продуктивної взаємодії (наприклад, коли адміністративний акт стає підставою для укладання адміністративного договору).

3. Адміністративний договір. Згідно чинного Кодексу адміністративного судочинства України адміністративний договір – це спільний правовий акт суб'єктів владних повноважень або правовий акт за участю суб'єкта владних повноважень та іншої особи, що ґрунтується на їх волеузгодженні, має форму договору, угоди, протоколу, меморандуму тощо, визначає взаємні права та обов'язки його учасників у публічно-правовій сфері і укладається на підставі закону:

а) для розмежування компетенції чи визначення порядку взаємодії між суб'єктами владних повноважень;

б) для делегування публічно-владних управлінських функцій;

в) для перерозподілу або об'єднання бюджетних коштів у випадках, визначених законом;

г) замість видання індивідуального акта;

ґ) для врегулювання питань надання адміністративних послуг [72].

До кола основних ознак адміністративного договору дослідники відносять наступне: 1) одним з учасників адміністративного договору обов'язково є суб'єкт владних повноважень; 2) змістом адміністративного договору є права та обов'язки його учасників у публічній правовій сфері; 3) укладається на підставі закону, тобто право суб'єкта владних повноважень укласти адміністративний договір має бути передбачене саме законом, а не підзаконними актами; 4) реалізується на нормах адміністративного права; 5) викликає безпосереднє настання юридичних наслідків у вигляді виникнення, зміни й припинення правовідносин (меморандум про співпрацю), виникнення зміни, припинення прав і обов'язків його учасників (договори про розстрочення та відстрочення грошових зобов'язань або податкового боргу платника податків) у публічній сфері; 6) метою адміністративного договору є задоволення публічних інтересів; 7) адміністративний договір оформлює ті суспільні відносини, які входять до предмета адміністративного права [7, с.164; 1, с.413-414; 2, с.153-157].

А. М. Токар та Р. О. Гаврік, аналізуючи адміністративний договір як інструмент публічного управління, відмічають що він (цей договір) є дуже важливим, оскільки дозволяє забезпечити гнучкість, прозорість та ефективність у взаємодії між державою та іншими суб'єктами права. Його застосування сприяє реалізації функцій публічного управління, враховуючи принципи демократичності, співпраці та рівноправності. В умовах реформування системи публічного адміністрування в Україні актуальність дослідження адміністративних договорів значно зростає. Зокрема, це стосується укладення договорів у сфері надання адміністративних послуг, державного-приватного партнерства та здійснення публічних закупівель [177]. При цьому правники акцентують увагу на тому, що наразі у адміністративно-правовій доктрині відсутня єдність у підходах до розуміння сутності адміністративного договору – адміністративний договір може визначатися як у формальному сенсі (як договір, як правовий акт), так і у

функціональному (як регулятор адміністративно-правових відносин, інструмент або форма діяльності органів публічного адміністрування) [177]. В законодавстві, зауважують науковці, визначені лише два критерії для розмежування адміністративного договору від приватно-правового договору та адміністративного акту: а) двосторонній характер, коли суб'єктами видання є або кілька суб'єктів владних повноважень, або суб'єкт владних повноважень та фізична та/або юридична особа; б) чіткий перелік випадків укладання адміністративного договору, який визначено законом. Перший критерій дозволяє відмежувати адміністративний договір від адміністративного акту як одностороннього волевиявлення органу публічної адміністрації, другий – адміністративний договір від договорів приватно-правового характеру, які можуть бути укладені як у випадках, передбачених законом, так і у випадках, коли законом не заборонено (хоч і не визначено) можливість укладання договору у певній сфері [177].

Отже, адміністративний договір як інструмент цифрової трансформації публічного адміністрування цінний, перш за все тим, що дає змогу суб'єктам публічної влади взаємодіяти, як між собою, так і з представниками приватного сектору налагоджувати відповідні партнерські взаємовідносини, тобто засновані не на владі і підпорядкування, суворій субординації, а на паритетних засадах, обмінюватися один з одним відповідними ресурсами (зокрема інформацією та технологіями) на взаємовигідних умовах на підставі взаємних домовленостей і погоджень. Можливість укладання адміністративних договорів надає процесу впровадження цифрових технологій в управління відповідної гнучкості та динаміки, створює сприятливе підґрунтя для широкого залучення до процесу цифрової трансформації інститутів громадянського суспільства та бізнесу

4. Планування. Аналізуючи планування у розрізі публічного управління, дослідники відмічають, що воно (тобто планування) завжди виходить з узагальнення сучасного стану та спрямоване на майбутній

розвиток. Тому спрямованість на майбутнє вирішення питання через встановлення загальних цілей та рамок, надання рис визначеності майбутній адміністративній діяльності є ключовою ознакою планування. Плани містять майбутні заходи та окреслюють результат цих заходів, деколи навіть містять виконавців і строки. Акт планування не є незмінним - він час від часу оновлюється, до нього вносяться зміни та уточнення у зв'язку зі зміною потреб і суспільних вимог. Юридичне значення плану як інструмента адміністративного права, наголошують П. В. Діхтієвський та ін., полягає в тому, що він є додатковим спеціальним засобом досягнення бажаного в майбутньому позитивного публічного результату через затвердження відповідними адміністративними актами цілеспрямованих напрямків адміністративної діяльності суб'єктів публічної адміністрації. План як інструмент адміністративного права характеризується такими ознаками: це різновид адміністративної діяльності суб'єктів публічної адміністрації; реалізується через затвердження суб'єктом публічної адміністрації офіційного документа, в якому сформовано уявний бажаний у майбутньому публічний результат; затвердження плану здійснюється через ухвалення відповідного адміністративного акта; матеріальною основою плану є документи планування в певних сферах адміністративно-правових відносин, виходячи з узагальнення сучасного стану та його спрямованості на майбутній розвиток; у ньому найбільш яскраво відбивається цілевстановлення публічного адміністрування; він забезпечує прозорість адміністративної діяльності публічної адміністрації; у планах суб'єкти публічної адміністрації беруть на себе адміністративні зобов'язання здійснити щось користе для приватних осіб та публічного інтересу держави [6]. З огляду на зазначене, дослідники визначають план як інструмент адміністративного права наступним чином: «це похідна (від адміністративного акта) форма адміністративної діяльності публічної адміністрації на основі узагальнення сучасного стану суспільних відносин, що спрямовані на розвиток, через

затвердження відповідними адміністративними актами цілеспрямованих напрямків публічного адміністрування на майбутнє» [6]. Тож, планування як адміністративний інструмент цифрової трансформації є засобом формулювання та фіксації намірів і прагнень суб'єктів реалізації цієї трансформації в частині здійснення відповідних змін і перетворень, удосконалень і поліпшень. Важливо розуміти, що оскільки йдеться про державне управління, тобто цілком реальну сферу раціональної суспільної діяльності, то планування і план, як оформлений вираз завершення процесу планування, не слід розуміти як якісь ефемерні явища, без сенсові заяви про наміри чи мрії. Вони орієнтовані на формування конкретних завдань, напрямків і форму діяльності, створення моделей і прогнозування реалізації їх застосування. Однак, разом і з тим, не можна й заперечувати того, що інколи плани можуть містити завищені чи навіть нереалістичний цілі та очікування.

5) Фактичні дії. Усі інші заходи органів публічної влади із цифрової трансформації публічного адміністрування, які не належать до вище наведених різновидів, можна віднести до категорії фактичних дій. Ці адміністративні інструменти мають допоміжний, втім не менш вагомий характер. Їх застосування прямо не впливає на права чи обов'язки суб'єктів, не стосується формування і постановлення завдань та пріоритетів цифрової трансформації, однак вони мають на меті сприяти належній реалізації вище наведених різновидів адміністративних інструментів, та забезпечити правильний розвиток наслідків їх використання. Такі дії можуть виражатися у вигляді інформування, перевірок, реєстрації, надання довідок тощо.

Резюмуючи вище викладене, можемо говорити про те, що на сьогодні наявні ключові інструменти управління цифровою трансформацією публічного адміністрування. Однак слід розуміти, що якість цієї трансформації залежить і визначається не лише набором зазначених адміністративних інструментів, але й ефективністю та доцільністю їх

поєднання та застосування відповідними суб'єктами публічної влади. По справжньому дієвими досліджувани інструменти стануть лише у тому випадку, якщо буду задіяні на засадах законності та науковості, реалізовуватимуться із максимальним рівнем професіоналізму, відповідальності та сумлінності.

Висновки до розділу 2

Доведено, що під адміністративно-правовим механізмом цифрової трансформації публічного адміністрування найбільш доцільно розуміти сукупність взаємопов'язаних, взаємодоповнюючих та, водночас, незалежних один від одного елементів, які в своїй єдності спрямовані на забезпечення належного регулювання, організації, управління та реалізації процесів та процедур, пов'язаних із цифровізацією системи публічного управління. Ключовими елементами даного механізму є: адміністративно-правові норми; адміністративні правовідносини; юридичні факти; суб'єкти реалізації заходів цифрової трансформації; реалізація норм права; адміністративні процедури.

Обґрунтовано, що до ключових ознак адміністративно-правового механізму цифрової трансформації публічного адміністрування слід віднести: по-перше, особлива сфера функціонування такого механізму, яка передбачає використання спеціального набору інструментів та засобів; по-друге, наявність чіткого вектору функціонування; по-третє, гнучкість та адаптивність до сучасних умов та викликів, а також сфери, на яку заходи цифрової трансформації спрямовані; по-четверте, інноваційність; по-п'яте, наявність чіткого кола суб'єктів, які забезпечують функціонування досліджуваного механізму.

Відмічено, що адміністративно-правові норми є тим елементом адміністративно-правового механізму, за допомогою якого забезпечується

регулювання та практичне втілення у життя заходів у досліджуваній сфері суспільного життя. Окрім того, їх роль полягає у тому, щоб уніфікувати процедури запровадження заходів цифрової трансформації, з урахування сфери та сучасних викликів. Особливістю адміністративно-правових норм полягає у тому, що вони мають бути гнучкими та здатними адаптуватись до динаміки цифрового середовища, однак при цьому не порушувати принципів правової визначеності й стабільності.

Наголошено, що адміністративно-правові відносини є практичною (функціональною) складовою досліджуваного адміністративно-правового механізму. Саме через них забезпечується практична дія норм прав, визначаючи при цьому яким саме чином цифрові технології інтегруються у сферу публічного управління. А відтак, адміністративно-правові відносини не лише відображають волевиявлення публічної влади, а й структурно поєднують її із технологічними інструментами, через які здійснюється управління та регламентація цифрового середовища. Саме через досліджувані правовідносини конкретизується юридичний статус суб'єктів, визначаються їхні повноваження, обов'язки, відповідальність, а також порядок реалізації прав.

Підкреслено, що юридичний факт, як елемент адміністративно-правового механізму цифрової трансформації публічного адміністрування, виконує функцію своєрідного «пускового» механізму, який ініціює виникнення, зміну або припинення адміністративно-правових відносин у досліджуваній сфері суспільного життя. В рамках цифрової трансформації юридичні факти зазнають змістовного переосмислення, оскільки значна частина дій, має електронного вираження. Вказане вище передбачає необхідність нормативного визнання цифрових слідів, транзакцій, електронної ідентифікації, автоматизованого прийняття рішень здатних викликати правові наслідки, тощо.

Встановлено, що адміністративні процедури, як елемент адміністративно-правового механізму цифрової трансформації публічного адміністрування, визначають порядок реалізації владних повноважень спеціально уповноважених суб'єктів у досліджуваній сфері суспільного життя. Вони забезпечують формалізовану взаємодію між органами влади та громадянами та/або юридичними особами, встановлюючи чіткі правила прийняття рішень, обробки запитів та надання адміністративних послуг із використанням інформаційно-комунікаційних технологій. Такі процедури сприяють прозорості, доступності та оперативності прийняття управлінських дій, а також гарантують дотримання прав і законних інтересів суб'єктів, які є учасниками адміністративно-правових відносин у досліджуваній сфері суспільного життя.

Під адміністративно-правовим статусом Міністерства цифрової трансформації найбільш доцільно розуміти сукупність визначних нормами чинного законодавства елементів, які в своїй єдності: по-перше, характеризують практичне призначення та вектори діяльності Мінцифри в контексті здійснення цифрової трансформації; по-друге, визначають місце даного міністерства в системі органів державної влади, які відповідають за формування та реалізацію державної політики у цій сфері, а також реалізацію практичних заходів; по-третє, встановлюють порядок взаємодії з іншими органами влади, тощо. До елементів відповідного статусу віднесено: 1) завдання та функції; 2) повноваження (сукупність прав та обов'язків); 3) організаційно-штатна структура.

Здійснено систематизацію функцій Міністерства цифрової трансформації, до яких віднесено: правотворчу; організаційно-управлінську; освітню функція; захисну; інформаційно-аналітичну функція; просвітницьку; координаційну; та науково-методичну функції.

Акцентовано увагу на тому, що адміністративно-правовий статус Міністерства цифрової трансформації України досить змістовно

характеризує його як ключовий суб'єкт у сфері цифровізації, електронного урядування, розвитку цифрових послуг, кібербезпеки, електронних комунікацій та захисту персональних даних. Констатовано, що Мінцифри об'єднав у собі всі найбільш важливі повноваження, які дозволили йому централізувати державну політику у сфері цифрової трансформації, що дає змогу уникати дублювання функцій між органами державної влади різних рівнів, а також іншими державними та недержавними інституціями, що пришвидшує розроблення та ухвалення рішень, необхідним для досягнення кінцевої мети у відповідній сфері суспільного життя. А відтак, Мінцифри стало рушійною силою запровадження низки інноваційних проєктів, які зробили державні послуги доступнішими та прозорішими для громадян. Водночас недоліком адміністративно-правового статусу даного міністерства є певна розмитість меж повноважень, зокрема у співпраці з іншими міністерствами та відсутність чітких механізмів впливу на сфери, які формально не підпадають під юрисдикцію Мінцифри.

З'ясовано, що адміністративні інструменти цифрової трансформації публічного адміністрування - це комплекс засобів, за допомогою яких повноважні суб'єкти здійснюють регулятивний вплив на відносини публічного адміністрування з метою максимально повного та ефективного впровадження цифрових технологій у механізм зазначеного адміністрування задля зміцнення забезпечення його оптимізації, високо рівня якості, прозорості, дієвості та доступності. До переліку відповідних інструментів віднесено наступні: нормативно-правовий акт; адміністративний акт; адміністративний договір; планування та фактичні дії.

Відмічено, що адміністративний договір як інструмент цифрової трансформації публічного адміністрування цінний, перш за все тим, що дає змогу суб'єктам публічної влади взаємодіяти, як між собою, так і з представниками приватного сектору налагоджувати відповідні партнерські взаємовідносини, тобто засновані не на владі і підпорядкування, суворій

субординації, а на паритетних засадах, обмінюватися один з одним відповідними ресурсами (зокрема інформацією та технологіями) на взаємовигідних умовах на підставі взаємних домовленостей і погоджень. Можливість укладання адміністративних договорів надає процесу впровадження цифрових технологій в управління відповідної гнучкості та динаміки, створює сприятливе підґрунтя для широкого залучення до процесу цифрової трансформації інститутів громадянського суспільства та бізнесу.

Зазначено, що планування як адміністративний інструмент цифрової трансформації є засобом формулювання та фіксації намірів і прагнень суб'єктів реалізації цієї трансформації в частині здійснення відповідних змін і перетворень, удосконалень і поліпшень. Важливо розуміти, що оскільки йдеться про державне управління, тобто цілком реальну сферу раціональної суспільної діяльності, то планування і план, як оформлений вираз завершення процесу планування, не слід розуміти як якісь ефемерні явища, без сенсові заяви про наміри чи мрії. Вони орієнтовані на формування конкретних завдань, напрямків і форму діяльності, створення моделей і прогнозування реалізації їх застосування. Однак, разом і з тим, не можна й заперечувати того, що інколи плани можуть містити завищені чи навіть нереалістичний цілі та очікування.

РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВНІ ТЕНДЕНЦІЇ ВПРОВАДЖЕННЯ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ В ПУБЛІЧНЕ АДМІНІСТРУВАННЯ

3.1. Окремі питання правового захисту інформації у сферах електронних комунікацій та радіочастотного спектра в публічному адмініструванні

Поряд із всіма позитивними моментами, цифрова трансформація публічного адміністрування тягне за собою низку ризиків, зокрема щодо правового захисту інформації у сферах електронних комунікацій та радіочастотного спектра. У словниковій літературі захист інформації – це сукупність організаційно-технічних заходів і правових норм для запобігання завдання шкоди інтересам власника інформації чи автоматизованої системи та осіб, які користуються інформацією, а також заходи, спрямовані на забезпечення інформації від небажаних наслідків дій, що навмисно або випадково приводять до кодифікації, розкриття чи руйнування даних. Безпека інформації – це захищеність інформації від несанкціонованих дій (випадкових чи навмисних), що призводять до модифікації, розкриття чи зруйнування даних [162, с. 29]. Термін «захист інформації» (або англ. Data protection), на переконання А.І. Семенченка та В.М. Дрешпака визначає сукупність методів і засобів, що забезпечують цілісність, конфіденційність і доступність інформації за умов впливу на неї загроз природного або штучного характеру, реалізація яких може призвести до завдання шкоди власникам і користувачам інформації. У широкому розумінні, відзначають автори, захист інформації являє собою протистояння користувачів, володільців інформації і зловмисників [51, с.12].

Тож, з огляду на зазначене вище, захист інформації у сферах електронних комунікацій та радіочастотного спектра в публічному адмініструванні представляє собою комплекс правових, організаційних і

технічних заходів, спрямованих на забезпечення безпеки даних, що передаються або зберігаються за допомогою цих електронних засобів. З огляду на специфіку піднятої у роботі проблематики ми не будемо акцентувати увагу на технічних аспектах даного питання, а розглянемо саме правовий захист.

Ю.Ф. Кравченко доводить, що «правовий захист» – це діяльність держави в особі її органів представницької, виконавчої та судової влади, організацій, установ та посадових осіб по забезпеченню процесу реалізації особою своїх прав на користування матеріальними, політичними, соціальними та духовними благами» [84, с.13]. Правовий захист, відмічає О.Ю. Синявська, - це сукупність правовідносин, які виникають між державою та її органами, організаціями і посадовими особами та людьми з приводу створення особі стану повного правового захисту. Правовий захист як процес регулювання правових відносин є сукупність процедур виконання, використання та додержання суб'єктами правовідносин правових норм, які спрямовані на реалізацію політичних, особистих та інших прав людини [160].

Таким чином, правовий захист інформації у сферах електронних комунікацій та радіочастотного спектра в публічному адмініструванні представляє собою сукупність правових норм, інструментів, засобів та процедур, які спрямовані на забезпечення безпеки, цілісності, конфіденційності та доступності інформації, яка передається або зберігається за допомогою вказаних електронних засобів. З огляду на зазначене вище, правовий захист є багатокомпонентним явищем, яке включає в себе низку елементів, серед яких варто виділити: 1) наявність системи нормативно-правового регулювання суспільних відносин у досліджуваній сфері суспільного життя; 2) кібербезпека державних систем; 3) захист персональних даних; 4) ліцензування і контроль за використанням радіочастотного спектра; 5) визначення механізмів юридичної відповідальності.

Так, система нормативно-правових актів була розглянута нами у підрозділі 1.4 дисертаційного дослідження. А тому, приділимо увагу іншим визначеним аспектам. Наприклад, О.А. Баранов вказує, що кібербезпека представляє собою стан систем, за якого нейтралізуються загрози доступності, цілісності або конфіденційності даних, що циркулюють в інформаційних системах. Крім того, завдяки включенню до переліку об'єктів, на які можуть діяти якісь загрози з кіберпростору, послуг інформаційних систем це визначення терміна дозволяє мати на увазі наявність якихось загроз функціональності систем більш високого порядку, до яких в якості складових елементів входять інформаційні системи. Це положення має важливий методологічний зміст у розумінні місця і ролі проблеми кібербезпеки в контексті інших видів безпеки [12, с.55]. І.В. Діордіца вказує, що кібербезпека - стан захищеності життєво важливих інтересів людини і громадянина, суспільства та держави в кіберпросторі, що досягається комплексним застосуванням сукупності правових, організаційних, інформаційних заходів [50, с.110]. Розгорнутою видається позиція Є.Ю. Колосовського, який вказує, що кібербезпека може бути охарактеризована наступними аспектами: 1) як система спеціальних суб'єктів, які забезпечують комп'ютерну безпеку, разом із методами та засобами, які вони використовують, а також як система взаємопов'язаних організаційних, технічних та правових заходів, що впроваджуються цими суб'єктами; 2) як рівень захищеності електронних інформаційних ресурсів держави у кіберпросторі від ризиків зовнішнього впливу, а також як система виявлення та протистояння різним формам зовнішнього втручання через інформаційні системи; 3) як система елементів комп'ютерної безпеки, які взаємодіють між собою, комплектуються та розгортаються відповідно до єдиного плану з метою забезпечення безпеки інформаційно-телекомунікаційних систем; 4) як рівень захищеності важливих і життєвих інтересів людини, громадянина, а також суспільства та держави загалом, за

якого можливе безперешкодне збирання, використання та зберігання інформації; 5) як здатність держави запобігати та уникати спрямованого негативного впливу [77]. Таким чином, узагальнює вказаний вище автор, кібербезпека являє собою основу національної безпеки України, яка складає стан захищеності країни, суспільства, системи публічного управління в кібернетичному просторі шляхом утворення легітимних механізмів забезпечення кібербезпеки публічного управління [77].

У Законі України «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України» зазначається, що національна система кібербезпеки є сукупністю суб'єктів забезпечення кібербезпеки та взаємопов'язаних заходів політичного, науково-технічного, інформаційного, освітнього характеру, організаційних, правових, оперативно-розшукових, розвідувальних, контррозвідувальних, оборонних, інженерно-технічних заходів, а також заходів криптографічного і технічного захисту національних інформаційних ресурсів, кіберзахисту об'єктів критичної інформаційної інфраструктури [142].

Впровадження організаційно-технічної моделі кіберзахисту як складової національної системи кібербезпеки здійснюється Державним центром кіберзахисту, який забезпечує створення, функціонування та розвиток: 1) системи захищеного доступу державних органів до мережі Інтернет; 2) Національного центру резервування державних інформаційних ресурсів; 3) Центру антивірусного захисту інформації; 4) системи виявлення вразливостей, а також здійснення для органів державної влади, державних органів, органів місцевого самоврядування, власників або розпорядників критичної інформаційної інфраструктури, операторів критичної інфраструктури моніторингу мереж, сканування мережевих, інформаційних, електронних комунікаційних та інформаційно-комунікаційних систем з метою виявлення вразливостей, які можуть мати значний вплив; 5) системи реагування на кіберінциденти, кібератаки, кіберзагрози щодо об'єктів

кіберзахисту [142]. Державний центр кіберзахисту проводить систематичні навчання з питань кіберзахисту, а також у взаємодії з іншими суб'єктами забезпечення кібербезпеки розробляє сценарії реагування на кіберзагрози, заходи щодо протидії таким загрозам, програми та методики проведення кібернавчань; проводить оцінювання стану кіберзахисту інформаційних, електронних комунікаційних та інформаційно-комунікаційних систем органів державної влади, державних органів, органів місцевого самоврядування, об'єктів критичної інфраструктури, об'єктів критичної інформаційної інфраструктури [142].

Як зазначається у Стратегії кібербезпеки України, викликами для нашої держави у сфері кібербезпеки є: активне використання кіберзасобів у міжнародній конкуренції; змагальний характер розвитку засобів кібербезпеки в умовах швидких прогресуючих змін інформаційно-комунікаційних технологій, зокрема хмарних та квантових обчислень, 5G-мереж, великих даних, Інтернету речей, штучного інтелекту тощо; мілітаризація кіберпростору та розвиток кіберзброї, що дає можливість приховано проводити кібератаки для підтримки бойових дій і розвідувально-підривної діяльності у кіберпросторі; вплив пандемії COVID-19 на економічну діяльність та соціальну поведінку, що спричинив стрімку трансформацію і організацію значного сегмента суспільних відносин у дистанційному режимі з широким використанням електронних сервісів та інформаційно-комунікаційних систем; упровадження нових технологій, цифрових послуг та механізмів електронної взаємодії громадян з державою, що здійснюється безсистемно в частині заходів з кібербезпеки та без належної оцінки ризиків [144].

Варто відмітити, що з метою посилення кібербезпеки в Україні було створено проєкт «Кібер Брама», який спрямовано на надання користувачам інтернету інструментів та знань, необхідних для безпечного перебування в цифровому просторі. Його завданнями є: знищення російських осередків в

інтернеті; зменшення рівня онлайн-булінгу, протидія шахрайствам та розповсюдженню наркотичних речовин; надання легкого доступу до інформації з кібергігієни та методик попередження кіберзагроз; забезпечення користувачів інтернету практичними рекомендаціями та інструментами для захисту їхньої особистої та робочої інформації в мережі; популяризація цифрової гігієни серед різних категорій користувачів, включаючи студентів, освітян та підприємців [149]. Проект створено Консультативною місією Європейського Союзу в Україні за ініціативи Департаменту кіберполіції Національної поліції України, у партнерстві з громадською організацією МІНЗМІН та компанією Yedynka. Він реалізується завдяки підтримці Міжнародного Фонду «Відродження» та Представництва Європейського Союзу в Україні [149].

Таким чином, в розрізі представленого проблемного питання основне призначення системи кіберзахисту полягає у запобіганні несанкціонованому доступу, кібератакам, порушенням цілісності чи доступності інформації, яка циркулює в електронних мережах або передається за допомогою радіочастотного спектра. Кіберзахист охоплює встановлення стандартів безпеки для інформаційно-комунікаційних систем, обов'язкову сертифікацію критичної інфраструктури, створення спеціалізованих органів реагування на кіберінциденти, а також визначення юридичної відповідальності за порушення кібербезпеки. Він є невід'ємною складовою сучасного публічного адміністрування, оскільки гарантує стійкість і надійність електронного врядування, безпеку обробки персональних даних громадян та захист стратегічної інформації держави в умовах зростання кіберзагроз. Варто погодитись із позицією, яку висловили О.Г. Трофіменко, Ю.В. Прокоп, Н.І. Логінова та О.В. Задерейко. Автори зазначають, що проблема ефективного забезпечення кібербезпеки потребує комплексного вирішення і вимагає скоординованих дій на національному, регіональному та міжнародному рівнях для запобігання, підготовки, реагування та відновлення

інцидентів з боку органів влади, приватного сектора і громадянського суспільства. З огляду на сучасні суспільно-політичні та інформаційні виклики визначення політичних, науково-технічних, організаційних та просвітницьких напрямів конструювання ефективної системи кіберзахисту у рамках комплексної протидії кіберзагрозам сприятиме формуванню ефективного механізму протидії загрозам у кібернетичній сфері, випереджальному реагування на динамічні зміни, що відбуваються у кіберпросторі, розробленню та впровадженню ефективних засобів та інструментів можливої відповіді на агресію у кіберпросторі, яка може застосовуватись як засіб стримування військових конфліктів та загроз у кіберпросторі [178].

Наступним елементом правового захисту інформації у сферах електронних комунікацій та радіочастотного спектра в публічному адмініструванні є захист персональних даних. Персональні дані - це дані про людину та її життя, які обробляють за допомогою різних автоматизованих засобів чи підготовлені за спеціальною формою для такої обробки [28, с.223-235]. Персональні дані можуть бути віднесені до конфіденційної інформації про особу законом або відповідною особою. Не є конфіденційною інформацією персональні дані, що стосуються здійснення особою, уповноваженою на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, посадових або службових повноважень [139]. Не належить до інформації з обмеженим доступом інформація про отримання у будь-якій формі фізичною особою бюджетних коштів, державного чи комунального майна, структуру, принципи формування та розмір оплати праці, винагороди, додаткового блага керівника, заступника керівника юридичної особи публічного права, керівника, заступника керівника, члена наглядової ради державного чи комунального підприємства або державної чи комунальної організації, що має на меті одержання прибутку, особи, яка постійно або тимчасово обіймає посаду члена виконавчого органу чи входить до складу

наглядової ради господарського товариства, у статутному капіталі якого більше 50 відсотків акцій (часток, паїв) прямо чи опосередковано належать державі та/або територіальній громаді, крім випадків, передбачених статтею 6 Закону України "Про доступ до публічної інформації" [139].

Метою обробки персональних даних в інформаційних системах, на прикладі порталу «Дія», є наступні: створення та забезпечення функціонування електронного кабінету суб'єкта персональних даних на Порталі Дія; надання з використанням Порталу Дія (у тому числі мобільного додатку Порталу Дія (Дія)) електронних послуг, за отриманням яких звертається суб'єкт персональних даних; забезпечення доступу суб'єкта персональних даних через його електронний кабінет на Порталі Дія до інформації з інших національних електронних інформаційних ресурсів, зокрема доступу до даних про себе; забезпечення сплати суб'єктом персональних даних адміністративного збору за надання адміністративних послуг, штрафів за адміністративні правопорушення, державного мита, інших платежів, а також здійснення розрахунків за інші публічні послуги (зокрема житлово-комунальні) з використанням Порталу Дія (у тому числі мобільного додатку Порталу Дія (Дія)); забезпечення реалізації права суб'єкта персональних даних на оскарження з використанням Порталу Дія (у тому числі мобільного додатку Порталу Дія (Дія)); забезпечення участі суб'єкта персональних даних в опитуваннях щодо ініціатив і проєктів у різних сферах суспільного життя, які проводяться з використанням Порталу Дія (у тому числі мобільного додатку Порталу Дія (Дія)); забезпечення подання суб'єктом персональних даних електронних звернень через Портал Дія; забезпечення запису до списку очікування на проведення вакцинації від COVID-19; забезпечення подання заяви суб'єктами господарювання в електронній формі для отримання допомоги в рамках програми міжнародної технічної допомоги "EU4Business: конкурентоспроможність та інтернаціоналізація МСП" [127].

Слід вказати, що Міністерство цифрової трансформації України повідомляє про володільця, розпорядника, місцезнаходження, склад і мету збору персональних даних, що обробляються за допомогою програмних засобів Єдиного державного веб-порталу електронних послуг «Портал Дія» (далі – Портал Дія), у тому числі з використанням мобільного додатку Порталу Дія (Дія), третіх осіб, яким передаються такі персональні дані, та права суб'єкта персональних даних. Єдиний державний веб-портал електронних послуг «Портал Дія» створено та впроваджено в експлуатацію Міністерством цифрової трансформації України на виконання постанови Кабінету Міністрів України від 04 грудня 2019 року № 1137 [127]. До складу персональних даних включаються: прізвище, ім'я та по батькові особи; серія та номер паспорта громадянина України, іншого документа, що посвідчує особу, підтверджує громадянство України чи спеціальний статус особи; дата народження; реєстраційний номер облікової картки платника податків з Державного реєстру фізичних осіб - платників податків; зареєстроване або фактичне місце проживання; адреса електронної пошти, номери контактних телефонів; код Класифікатора об'єктів адміністративно-територіального устрою України (КОАТУУ) бажаного місця щеплення [127].

Володільці, розпорядники персональних даних та треті особи зобов'язані забезпечити захист цих даних від випадкових втрати або знищення, від незаконної обробки, у тому числі незаконного знищення чи доступу до персональних даних. В органах державної влади, органах місцевого самоврядування, а також у володільцях чи розпорядниках персональних даних, що здійснюють обробку персональних даних, яка підлягає повідомленню відповідно до цього Закону, створюється (визначається) структурний підрозділ або відповідальна особа, що організовує роботу, пов'язану із захистом персональних даних при їх обробці [139].

Тож, захист персональних даних передбачає чітке регулювання порядку збору, обробки, зберігання, передачі та знищення персональних даних, що здійснюється через електронні комунікаційні системи або із використанням радіочастотного спектра. Основою такого захисту є принципи законності, цільової спрямованості обробки даних, мінімізації обсягу зібраної інформації, забезпечення її достовірності та безпечного зберігання. Захист персональних даних також включає право громадян на доступ до своїх даних, їх виправлення або видалення, а також захист від несанкціонованого розкриття чи зловживання. У публічному адмініструванні ефективний захист персональних даних є критично важливим для забезпечення довіри громадян до електронних послуг, недопущення порушень їхніх конституційних прав і дотримання міжнародних стандартів у сфері забезпечення та захисту прав людини.

Ще одним важливим елементом правового захисту є ліцензування і контроль за використанням радіочастотного спектра. Л.В. Шестак відзначає, що взагалі, ліцензування – це порядок надання дозволів на здійснення окремих видів діяльності спеціально уповноваженими на те державою органами. Тобто, відмічає автор, ліцензія виступає документом, який вказує на легітимацію вказаних господарських відносин, вона зазначає, що той чи інший суб'єкт господарювання працює на ринку добровільно і законно. Ліцензування застосовується в Україні з метою підвищення надійності економіки держави та недопущення на ринок товарів і послуг, які не відповідають встановленим на рівні держави стандартам і вимогам [199].

Порядок видачі ліцензії на використання радіочастотного спектра регулюється Законом України «Про електронні комунікації», відповідно якого користувачі радіочастотного спектра зобов'язані дотримуватися таких умов загальної авторизації щодо користування радіочастотним спектром: 1) вимог до надання електронних комунікаційних послуг щодо території покриття та якості електронних комунікаційних послуг; 2) вимог щодо

застосування певних радіотехнологій, визначених у плані розподілу і користування радіочастотним спектром в Україні; 3) вимог щодо ефективного використання радіочастотного спектра; 4) технічних та експлуатаційних умов відповідно до присвоєння радіочастот, необхідних для уникнення радіозавад та дотримання вимог законодавства щодо захисту населення від впливу електромагнітних випромінювань радіообладнання; 5) встановленого максимального строку надання прав користування радіочастотним спектром відповідно до плану розподілу і користування радіочастотним спектром в Україні (з урахуванням змін до нього); 6) умов передачі або надання в користування індивідуальних прав користування радіочастотним спектром за ініціативою користувача радіочастот відповідно до статті 52 цього Закону; 7) вимог щодо своєчасної та в повному обсязі сплати рентної плати за користування радіочастотами відповідно до Податкового кодексу України, а також у встановленому регуляторним органом порядку плати за радіочастотний моніторинг у смугах радіочастот загального користування; 8) зобов'язань, взятих під час отримання ліцензії на користування радіочастотним спектром чи продовження строку її дії, що визначаються в умовах ліцензії; 9) вимог щодо здійснення у передбачених цим Законом випадках та порядку спільного користування чи обміну радіочастотним спектром або надання доступу до радіочастотного спектра для інших користувачів радіочастотного спектра на певних територіях або на території всієї країни; [136] тощо.

При прийнятті рішення про видачу ліцензії або продовження строку дії ліцензії на користування радіочастотним спектром регуляторний орган визначає умови такої ліцензії відповідно до цього Закону, плану розподілу і користування радіочастотним спектром в Україні та міжнародних договорів України, укладених від імені України. Умови ліцензії на користування радіочастотним спектром повинні визначати: 1) початок користування та повного освоєння радіочастотного спектра, вимоги до покриття території,

можливості передачі чи надання в користування радіочастотного спектра; 2) параметри користування радіочастотним спектром відповідно до законодавства, а також граничні строки та план задіяння радіочастотного спектра на території, зазначеній у ліцензії, невиконання яких є підставою для припинення дії ліцензії чи застосування інших санкцій відповідно до закону [136].

Здійснення державного регулювання у сферах електронних комунікацій, радіочастотного спектра та надання послуг поштового зв'язку здійснюється Національною комісією, яка є центральним органом виконавчої влади із спеціальним статусом, який утворюється Кабінетом Міністрів України. На останню покладаються обов'язки щодо здійснення регулювання користування радіочастотним спектром у смугах загального користування, у тому числі: а) визначення параметрів радіообладнання, у разі дотримання яких не потрібно проводити розрахунки електромагнітної сумісності; б) визначення переліку радіообладнання, експлуатація якого здійснюється на підставі присвоєння радіочастоти; в) визначення технічних характеристик та умов експлуатації радіообладнання, випромінювальних пристроїв за принципом загальної авторизації; г) прийняття нормативно-правових актів, передбачених цим Законом, законами України "Про електронні комунікації" та "Про поштовий зв'язок"; г) ліцензування користування радіочастотним спектром загальними користувачами відповідно до Закону України "Про електронні комунікації"; д) визначення умов ліцензій на користування радіочастотним спектром та здійснення контролю за їх дотриманням; е) здійснення заходів для забезпечення електромагнітної сумісності; є) забезпечення здійснення радіочастотного моніторингу, виявлення джерел радіозавад у смугах радіочастот загального користування, а також здійснення заходів з їх усунення; ж) забезпечення проведення присвоєння радіочастот у смугах загального користування; з) організація та здійснення заходів для врегулювання питань, пов'язаних із транскордонними радіозавадами у

смугах радіочастот загального користування; и) погодження спільного користування, передачі, надання в користування радіочастотного спектра в порядку, встановленому Законом України "Про електронні комунікації"; і) встановлення критеріїв для віднесення радіообладнання до такого, що заборонено до ввезення та застосування в Україні, прийняття рішень про віднесення певних видів або типів радіообладнання до такого, що заборонено до ввезення та застосування в Україні; ї) участь у визначенні необхідності проведення вивільнення або обмеження користування радіочастотним спектром; й) подання до центрального органу виконавчої влади у сферах електронних комунікацій та радіочастотного спектра пропозицій щодо встановлення критеріїв ефективності користування радіочастотним спектром для певних радіотехнологій у відповідних смугах радіочастот; к) виконання функцій органу державного ринкового нагляду у сфері обігу радіообладнання відповідно до Закону України "Про державний ринковий нагляд і контроль нехарчової продукції" [140]; тощо.

І останній аспект, якому ми приділимо увагу, є визначення механізмів юридичної відповідальності за порушення вимог інформаційного законодавства. Так, до прикладу, Ст. 41-3 КУпАП передбачає адміністративну відповідальність за порушення порядку доступу до інформації, що є необхідною для ведення колективних переговорів та здійснення контролю за виконанням колективних договорів та угод. Згідно ст. 10 і 15 Закону України «Про колективні договори і угоди» від 01.07.1993 сторони колективних переговорів зобов'язані надавати учасникам переговорів всю необхідну інформацію щодо змісту колективного договору, угоди, а у разі здійснення контролю сторони зобов'язані надавати необхідну для цього наявну інформацію. Учасники не мають права розголошувати дані, що є державною або комерційною таємницею і підписують відповідні зобов'язання. Порушення права, що передбачено цією статтею тягне

відповідальність у вигляді накладення штрафу від одного до п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян [73; 196].

У Статті 114-2 Кримінального кодексу зазначається, що кримінальна відповідальність настає за несанкціоноване поширення інформації про направлення, переміщення зброї, озброєння та бойових припасів в Україну, рух, переміщення або розміщення Збройних Сил України чи інших утворених відповідно до законів України військових формувань, вчинене в умовах воєнного або надзвичайного стану [85]. Стаття 182 закріплює, що незаконне збирання, зберігання, використання, знищення, поширення конфіденційної інформації про особу або незаконна зміна такої інформації, крім випадків, передбачених іншими статтями цього Кодексу, - караються штрафом від п'ятисот до однієї тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправними роботами на строк до двох років, або пробаційним наглядом на строк до трьох років, або обмеженням волі на той самий строк [85]

Істотною шкодою у цій статті, якщо вона полягає у заподіянні матеріальних збитків, вважається така шкода, яка в сто і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян. Публічне, у тому числі через засоби масової інформації, журналістів, громадські об'єднання, професійні спілки, повідомлення особою інформації про вчинення кримінального або іншого правопорушення, здійснене з дотриманням вимог закону, не є діями, передбаченими цією статтею, і не тягне за собою кримінальну відповідальність [85].

Отже, юридична відповідальність як елемент правового захисту інформації у сферах електронних комунікацій та радіочастотного спектра в публічному адмініструванні є механізмом примусового забезпечення дотримання встановлених норм і правил у сфері обігу інформації та користування комунікаційними ресурсами. Вона полягає у закріпленні правових наслідків за порушення вимог безпеки інформації, захисту

персональних даних, правил користування електронними мережами та радіочастотним спектром.

Підбиваючи підсумок представленою підрозділу дисертаційного дослідження слід узагальнити, що на сьогоднішній день питання правового захисту інформації у сферах електронних комунікацій та радіочастотного спектра в публічному адмініструванні потребує більшої уваги з боку законодавця, що забезпечить не тільки ефективний захист, а й стане передумовою для підвищення рівня довіри громадян до цифрових технологій, а відтак, сприятиме пришвидшенню цифрової трансформації в Україні.

3.2. Основні напрями подальшого впровадження адміністративно-правового регулювання цифрової трансформації публічного адміністрування з урахуванням кращих міжнародних стандартів і практик

Наразі в нашій державі відбувається активний процес цифрової трансформації публічного адміністрування, покликаний суттєво підвищити якість та ефективність вітчизняного механізму управління з урахуванням провідних міжнародних стандартів і практик. Слід відзначити, що на цьому шляху вже були зроблені суттєві позитивні кроки, однак не позбавлений досліджуваний процес трансформації й певних проблем і недоліків, на яких у своїх працях акцентують увагу дослідники. Так, наприклад, С. Квітка, Н. Новіченко, О. Бардах та ін. досліджуючи проблематику цифрової трансформації публічного управління в Україні, відмічають, що вплив цифровізації на органи публічного управління відбивається в зміні способу дій і спілкування з громадянами з метою досягнення інтеграції інститутів громадянського суспільства і влади. В Україні, наголошують правники, як і в

уському світі, робляться важливі кроки в напрямку цифрової трансформації публічного управління. Разом з тим, очевидно, ще належить пройти довгий шлях впровадження цифрових технологій, оскільки багато організацій державного сектора використовують широкий спектр успадкованих застарілих систем і технологій, які потребують заміни [66]. На думку правознавців цифрова трансформація в публічному управлінні складається з комплексу дій, спрямованих на поліпшення та модернізацію процесів, який містить процедури реінжинірингу кожного з них. Вони ґрунтуються на цифрових технологіях і комунікаціях формування та передачі даних з метою взаємодії з громадянами в процесі задоволення їх потреб і очікувань. У новому цифровому світі публічні службовці беруть на себе нові ролі і обов'язки, і, отже, повинні бути навчені інновацій та відповідним цифровим компетенціям [66]. Проаналізувавши науково-дослідницькі позиції та чинне нормативно-правове підґрунтя, С. Квітка та ін. дійшли висновків, що процес цифрової трансформації публічного управління в Україні має певні особливості та відмінності від світової практики [66]. Окрему увагу фахівці приділили співвідношенню процесів трансформації в Україні та в ЄС, що ж цілком зрозумілим, враховуючи курс нашої держави на європейську інтеграцію. Проведений дослідниками аналіз документів ЄС та України засвідчив суттєву відмінність у підходах до досліджуваної трансформації. Зокрема в ЄС це процес спрямований на те, щоб уніфікувати підходи до цифрової трансформації, зокрема до публічного управління та компетентностей публічних службовців. Відповідно передбачається, що розробка національних програм робиться з їх урахуванням [66]. Ці підходи, зауважують С. Квітка та ін., мали б бути більш змістовно відображені і в національній програмі цифрового розвитку і в Україні. Також, зазначають Н. Новіченко, О. Бардах, перенесення світових стандартів на національний ґрунт, має бути опосередковане місцевими особливостями [66].

М. Г. Хаустова висвітлюючи вигоди, ризики та проблеми цифровізації суспільства, зазначає, що на протязі тривалого часу у світі відбувається цифрова трансформація, яка обумовлена потребами сучасного розвитку людства та масовим проникненням комп'ютерних технологій у всі сфери життєдіяльності та у побуті. Використання цифровізації в усіх сферах життєдіяльності суспільства є актуальним вже тривалий час і на сучасному етапі і для України [187]. Дослідниця стверджує, що цифровізація зараз в цілому стає невідворотним явищем [187]. Але, наголошує М. Г. Хустова, щоб процеси цифровізації стали корисними для суспільства, необхідно вирішити такі проблеми: низький рівень цифрової грамотності населення; недостатньо розгалужена ІТ-інфраструктура; недостатня кількість ІТ-фахівців; «традиційна» свідомість, орієнтована працювати з матеріальними, а чи не цифровими об'єктами; жорсткість корпоративних структур; необхідність радикальної перебудови бізнес-моделей та управлінських парадигм. Процес подолання викликів та негативного впливу цифровізації суспільства, з точки зору юристки, повинен бути вирішеним декількома заходами, як то, сприяння створення єдиної політики цифрової комунікації у світовому просторі та вироблення єдиних вимог та регуляторів з урахуванням політичних, економічних, національних, культурних рис різних держав; цифрові інструменти повинні впроваджуватися для всіх учасників суспільних відносин незалежно від їх статусу, соціальної групи та роду занять з урахуванням їх інтересів та потреб [187]. Отже, підсумовує М. Г. Хустова, цифровізація є об'єктивною реальністю, в якій існує та буде розвиватися суспільство, особливо у період відновлення. Цифровізація здійснює вплив на всі сфери суспільного життя, що особливо проявляється в корінних перетвореннях. В той же час, вплив цифровізації на подальший розвиток суспільства є неоднозначним та суперечливим, про що свідчить велика кількість загроз, що вона несе. Тому, для отримання позитивних рис від поширення цифровізації необхідними є особливий підхід до впровадження

цифрових технологій в усіх сферах, з врахуванням особливостей процесів, що відбуваються та реального стану і особливостей розвитку (освітніх, економічних, політичних, соціальних, національних, культурних та ін.) всіх країн світу, а також взаємовигідна співпраця країн у поширенні та єдиному запровадженню цифрових технологій та здійснення контролю за цими процесами [187].

К. Маркевич, проводячи дослідження небезпек, які криє цифрова трансформація, зазначає, що сьогодні світ формується в принципово нових умовах, де все більшої значущості у якості важливих активів набувають цифрові технології. Завдяки ним можливо підвищити рівень продуктивності праці та добробуту населення, подолати виклики у сферах охорони здоров'я, освіти та державного управління, знизити вуглецеву інтенсивність та підвищити рівень інноваційності економіки. Поєднання цифрових технологій та фізичної інфраструктури дало розвиток smart-інфраструктурі. Її переваги значні, вона не просто вирішує питання створення менш забруднених чи більш ефективних територій, а генерує значний політичний капітал та великі можливості для бізнесу. Разом з тим, smart-інфраструктура не є «панацеєю» від усіх проблем. Поєднання технологій та інфраструктури змінює спосіб функціонування міст, регіонів та країн, що може спричинити ряд викликів, на які не завжди можна швидко зреагувати [107]. Зокрема експерта звертає увагу на наступне: попри те, що цифрові технології сьогодні є доволі розповсюдженими, бракує досліджень стосовно їх «безпечності». Загроза полягає в можливому зломі цифрових систем з несанкціонованим доступом до персональних даних; поширення новітніх методів маніпулювання свідомістю. Хоча завдяки цифровізації збільшуються можливості для свободи слова, поширення інформації та обміну нею, проте з'являються ризики поширення неточної інформації та нестача прозорості, через яку населення не є повноправними учасниками інформаційних потоків, відбувається відмова від власної думки на користь групового мислення та

загострення поляризації поглядів; можливість зростання цифрової поляризації простору у світі існує велика частка населення, що перебуває за межею бідності. Звертає увагу К. Маркевич й на соціальні ризики, обумовлені цифровізацією. Прогресивна автоматизація праці та використання робототехніки, підкреслює дослідниця, може мати результатом заміну фізичної/ручної праці. Через запровадження цифрових технологій більшість існуючих робочих місць можуть зникнути і люди будуть змушені перекваліфіковуватися, щоб залишитися працездатним. Можливим є «зрив» ринку праці, наслідками якого є: загроза структурного безробіття за неможливості адаптації потрібних навичок; «розрив» у рівнях заробітної плати: цифрові технології вимагатимуть більш високого рівня вмінь до їх використання. Менший доступ до соціальних гарантій (відсутність пакета соціального та медичного страхування) під час online-зайнятості. Небезпідставно К. Маркевич зауважує й на такій обставині як зниження культурного розвитку: «стирання» історичних традицій та культурного спілкування в центрах високої культури — театрах, виставках, музеях (їх ніколи повністю не замінить т.зв. цифрова культура). Низький рівень довіри до електронних сервісів, небажання жити у світі цифрових технологій, а також відсутність розуміння переваг процесу цифровізації породжують психологічні проблеми [107]. З огляду на зазначене фахівець доходить висновку, що зупинити технологічний прогрес не можна, але вплив цифрової трансформації сьогодні є неоднозначним. Цифровізація сприяє виникненню нових викликів, пов'язаних нерівномірним розподілом цифрових благ, поляризацією ринку праці, кібербезпекою тощо. Невирішеність цих питань може призвести до економічної неефективності та уповільнення темпів розвитку, проведення «реакційної», а не стратегічної політики. На її думку сьогодні все ще немає належних концептуальних засад (на міжнародному рівні), які б могли повною мірою розкрити всю величину цифрової трансформації. Важливим кроком і на міжнародному, і на національному

рівнях могло б стати вирішення питання збору статистичних даних про використання цифрових технологій та розбудову smart-інфраструктури, що дало чіткіше розуміння її впливів [107].

Н. Хлібороб, аналізуючи цифрову трансформацію публічних послуг, зазначає, що у 2020 році Урядом одним із ключових напрямів програми діяльності було задекларовано цифровізацію окремих сфер суспільного та політичного життя. Значною мірою цифрова трансформація є відповіддю на динамічний розвиток цифрових технологій, формування інформаційного суспільства, дедалі ширше охоплення сфер соціального та економічного життя інформаційними технологіями. Також цифрова трансформація стала надзвичайно актуальною у світлі викликів пандемії. В умовах глобальної цифровізації уряди теж змушені змінювати підходи та форми взаємодії із суспільством, щоб залишатися ефективними, діяльними та бути готовими реагувати на виклики сьогодення [188, с.29]. Європейське співтовариство, зауважує дослідниця, приділяє надзвичайно багато уваги розробці програм, концепцій, стратегій щодо розвитку цифрових публічних сервісів. Європа йде шляхом зміцнення свого цифрового суверенітету і встановлення власних стандартів, із чітким акцентом на даних, технологіях та інфраструктурі. Цифрова трансформація та запровадження електронних публічних послуг визнається одним із ключових напрямів, адже є способом надавати швидші, дешевші та якісніші публічні послуги [188, с.30]. Н. Хлібороб констатує, що українська цифровізація публічних послуг доволі далека від стандартів ЄС. Оцифрування публічної послуги – не просто залучення в цю сферу цифрових технологій, а насамперед переосмислення «змісту» публічної послуги, з акцентом на цінності для людини, що має наслідком спрощення процедури, усунення бюрократичних перешкод. На жаль, цей підхід, з точки зору дослідниці, неповною мірою вдається реалізувати в Україні. Низка бюрократичних процедур у сфері публічних послуг залишається на такому ж рівні правового регулювання [188, с.38]. Адміністративістка наголошує, що в

умовах глобальної цифровізації, яка значною мірою спровокована пандемією, публічні сервіси мають трансформуватися не тільки за формою, а й за змістом. В основу формування системи електронних публічних послуг має бути покладено принципи прозорості та відкритості, можливість повторного використання інформації та даних, технологічну нейтральність, орієнтацію на користувача, інклюзивність та доступність, безпеку та конфіденційність [188, с.38]. Одним із найважливіших аспектів у напрямі цифровізації публічних послуг, стверджує Н. Хлібороб, має стати адміністративне спрощення. Як наслідок, електронні публічні послуги – це не про технології, а, навпаки, про зміну підходів та методів роботи, зміну парадигми взаємодії публічної адміністрації із суспільством та людиною, остаточне утвердження концепції «людиноцентризму» в діяльності публічної влади [188, с.38]. А. Жуковська та Т. Желюк також приділяють значну увагу проблематиці цифровізації публічних послуг як інструмент стратегічного управління, однак у же з позиції не правової науки, а теорії публічного управління. Дослідниці зазначають, що не дивлячись на воєнний стан стратегічне управління економікою в цілому та розвитком громад залишається важливою складовою, яка дозволяє виокремити пріоритети та побудувати цілереалізуючі системи для їх досягнення з урахуванням потреби підтримки цілісності управління та безпеки, формування потенціалу для повоєнного відновлення та подальшого розвитку України. Важливою складовою таких цілереалізуючих систем є забезпечення доступності та високої якості надання публічних послуг, які є ознакою сервісної держави, що обслуговує громадські інтереси і орієнтується на потреби суспільства. А. Жуковська та Т. Желюк акцентують увагу на тому, що незважаючи на багато позитивних досягнень, набутих у процесі реформування сфери публічного управління, до цих пір невирішеними залишаються проблеми, пов'язані із організацією надання якісних та доступних публічних послуг населенню [55, с.50]. Управлінці цілком справедливо наголошують на тому, що цифровізація

публічних послуг є найбільш ефективним і перспективним інструментом стратегічного управління інклюзивним розвитком національної економіки, її регіонів та громад. Вона створює умови, в яких всі члени суспільства, навіть найбільш вразливі (люди з інвалідністю, ветерани війни, люди похилого віку, вагітні жінки, батьки з малолітніми дітьми, багатодітні родини, малозабезпечені, жителі віддалених місцевостей та прифронтових територій, внутрішньо-переміщені особи, мігранти) мають доступ до якісних публічних послуг. Для подальшого розвитку системи електронних публічних послуг важливо вчасно ідентифікувати актуальні проблеми та розробляти шляхи їх вирішення [55, с.60-61].

Наведені вище дослідницькі позиції досить переконливо свідчать про те, що цифровізація на сучасному етапі розвитку українського суспільства і держави є невідворотним та необхідним явищем, як дуже суттєвим чином впливає на усі основні сфери суспільного життя, і в першу чергу на публічне адміністрування як таке. Однак, механізм впровадження і реалізації цифрових технологій та інструментів в Україні не ідеальний та має певні проблемні моменти, які перешкоджають ефективній трансформації публічного адміністрування зокрема у відповідності до провідних європейських стандартів і практик. Очевидно, що така ситуація передбачає вжиття відповідних заходів, зокрема визначення перспективних напрямків подальшого впровадження та поліпшення адміністративно-правового регулювання цифрової трансформації публічного адміністрування. Слід відмітити, що певні важливі кроки щодо подальшого розвитку засад і механізмів цифрової трансформації закріплені у Чинному законодавстві. Так, для прикладу, у Стратегії цифрового розвитку інноваційної діяльності України на період до 2030 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації у 2025-2027 роках від 31.12.2024 р. № 1351-р йдеться про необхідність покращення цілого спектру аспектів управління. Зокрема Реалізація Стратегії буде здійснюватися для досягнення таких стратегічних

цілей: 1. Пріоритезація розвитку інноваційної екосистеми в закладах освіти, створення умов для поглибленого вивчення навчальних предметів та інтегрованих курсів математичної та природничої освітніх галузей. 2. Поліпшення координації та взаємодії щодо формування та реалізації політики у сфері інноваційної діяльності. 3. Унормування нормативно-правової бази щодо інноваційних, наукових, індустріальних та технологічних парків, центрів індустрії 4.0, а також функціонування та підтримки бізнес-акселераторів, бізнес-інкубаторів та стартапів. 4. Створення законодавчих та інфраструктурних можливостей для ефективного управління процесами трансферу технологій. 5. Розбудова спроможності для створення наукоємних інновацій. 6. Забезпечення охорони, комерціалізації та захисту інтелектуальної власності. 7. Забезпечення наскрізної дерегуляції у сфері інноваційної діяльності. 8. Стимулювання дослідження та розробки в умовах обмежених матеріальних ресурсів, уможливлення реалізації інноваційних проектів у пріоритетних галузях. 9. Забезпечення розвитку та впровадження цифрових інновацій у сфері оборони. 10. Стимулювання досліджень та розробки шляхом підтримки процесів перетворення інноваційних ідей у вимірювану користь для пацієнтів і медичних працівників. 11. Розвиток інноваційної інфраструктури, а також створення сприятливого регуляторного режиму для розвитку біологічних технологій. 12. Розвиток спроможностей держави шляхом впровадження технологій у сфері урядування (govtech). 13. Підвищення ефективності сектору сільського господарства та управління земельними ресурсами за рахунок інноваційних рішень. 14. Створення умов для розвитку галузі напівпровідникових технологій. 15. Створення умов для розробки та застосування продуктів у сфері кібербезпеки. 16. Забезпечення створення умов розвитку внутрішньої інфраструктури для досліджень, інновацій та впровадження рішень у сфері штучного інтелекту. 17. Створення умов для розвитку інновацій у сфері імерсивних технологій. 18. Створення сприятливих умов для розвитку космічних технологій [147]. Також доцільно

відзначити Розпорядження КМУ «Деякі питання цифрової трансформації» від 02.08.2024 р. № 735-р, яким затверджено пріоритетні напрями та завдання (проекти) цифрової трансформації на 2024-2026 роки [48], в якому закріплені першочергові та найпринциповіші на даному етапі проекти щодо впровадження цифрових технологій у окремих сферах і галузях публічного управління, наприклад, розвиток системи електронної взаємодії органів виконавчої влади, системи електронної взаємодії державних електронних інформаційних ресурсів «Трембіта», Єдиного державного веб-порталу відкритих даних, зокрема порталу «Центр компетенцій «Дія. Відкриті дані», інтегрованої системи електронної ідентифікації, Порталу Дія, Національної веб-платформи центрів надання адміністративних послуг, веб-платформи взаємодії органів виконавчої влади з громадянами та інститутами громадянського суспільства, державної платформи стану розвитку широкосмугового доступу до Інтернету, державного веб-порталу спеціального правового режиму для ІТ-індустрії Дія Сіті, реєстру резидентів Дія Сіті, веб-порталу «Дія. Цифрова громада», Єдиного державного вебпорталу для збору пожертв на підтримку України «United24», Єдиної інформаційної системи обліку Національної програми інформатизації; Єдиного державного веб-порталу освіти «Дія. Освіта», утворення Центру цифрових компетенцій [48].

Враховуючи вище викладене, вважаємо, що з метою удосконалення адміністративно-правового регулювання цифрової трансформації публічного адміністрування із врахуванням кращих міжнародних стандартів та практик слід здійснити такі кроки:

По-перше, необхідно сформулювати чіткі концептуальні засади цифрової трансформації публічного адміністрування. Йдеться про конкретизацію та офіційне оформлення ключових ідей, принципів та пріоритетів цифрової трансформації зазначеного адміністрування; визначення найбільш важливих завдань та очікуваних результатів

трансформації. Ця концепція має стати концентрованим виразом прагнень і намірів публічної влади в частині цифровізації управління.

По-друге, забезпечення належного впровадження на національному рівні положень міжнародного законодавства, зокрема в частині забезпечення інформаційної безпеки, що є одним із стовпів якісного публічного адміністрування. У цьому контексті слушною видається точка зору, що її пропонує Я. Г. Худолей. Науковець відмічає, що міжнародні принципи та норми глобальним чинником впливають на розвиток ІТ в Україні, зокрема, наголошує Я. Г. Худолей, потрібним є підписання Угоди про Асоціацію з ЄС. У межах цієї Угоди необхідно забезпечити реалізацію низки правових кроків, які стосуються правових норм, що регулюють ІТ-сферу, зокрема: імплементація Конвенції про кіберзлочини; визнання європейських цифрових підписів; визначення комп'ютерних послуг на основі Кодексу ООН; розробка законопроєкту, спрямованого на адаптацію до норм європейського права у сфері ІР (Internet Protocol); покращення трудового законодавства; залучення України до програми COSME (Competitiveness of enterprises and SMEs); запровадження е-уряду та окремих елементів; законодавче стимулювання науково-дослідних центрів і нових підприємств ІТ-сфери; скорочення кількості регулювальних та контролюючих органів, усунення дублювання їх функцій [190, с.42].

По-третє, врегулювання умов та меж застосування суб'єктами публічної влади штучного інтелекту (ШІ). З одного боку широке впровадження та використання інструментів ШІ надає надзвичайно просторі можливості для оптимізації та підвищення ефективності публічного адміністрування, однак з іншого – бездумне та безконтрольне використання технології, яка вже хоча і досягла надзвичайного розвитку, втім все ще перебуває на етапі становлення, створює суттєві загрози, як функціонального, так і безпекового характеру. Адже надійність і стабільність

програмного забезпечення, яке використовує ІІІ ще потребує більш ретельної та глибокої перевірки.

По-четверте, необхідно поглибити взаємодію інститутів публічної влади з бізнес-середовищем для формування чіткого та всебічного врегулювання матеріально-правових і процедурних засад цифровізації надання послуг малому та середньому бізнесу. З цього приводу слід погодися із позицією, яку висловлює Г. О. Кубрак, що одним із головних викликів є відсутність чіткої та всеосяжної законодавчої бази, що регулює використання цифрових інструментів у МСБ. Це призводить до зростання кіберзагроз та проблем належного захисту даних з дотриманням вимог безпеки. Дослідження показують, що відсутність стандартів кібербезпеки ускладнює інтеграцію МСБ у ширші мережі створення цінності. Наприклад, існують норми щодо обмеження потужності випромінювання бездротового мережевого обладнання. Але юридичні аспекти розміщення юридичними особами та підприємцями та використання публічних Wi-Fi точок доступу без ідентифікації клієнта на цей час не є регульованим в Україні, що без дотримання належної системи безпеки може призвести до несанкціонованого доступу до конфіденційних даних клієнтів. Відсутність ясності щодо відповідальності за витік даних погіршують ситуацію, що призводить до того, що багато компаній не можуть ефективно захистити свої дані та втрачають довіру клієнтів. Г. О. Кубрак слушно пропонує створити комплексну законодавчу базу, яка регулюватиме використання цифрових інструментів МСБ. Це включає розробку нормативно-правових актів щодо захисту даних, відповідальності за кіберзагрози та стандартів безпеки. Розробка та впровадження чітких стандартів кібербезпеки сприятиме захисту даних МСБ та підвищенню довіри клієнтів. Встановлення чітких правил сприятиме зменшенню невизначеності та підвищенню 2024 р., № 2 245 довіри між суб'єктами господарювання. Регулярні аудити безпеки та

навчання співробітників також є важливими заходами для покращення захисту даних [87, с.244].

По-п'яте, важливо створити умови та гарантії подолання можливих проявів цифрової нерівності, що виникатимуть під час впровадження заходів цифрової трансформації. Необхідно розуміти, що процес цифровізації не має бути знеособленим, тобто зорієнтованим виключно на втілення комп'ютерних та цифрових технологій, адже його мета не проста демонстрація прогресу, а постановлення досягнень останнього на службу широкому загалу, задля покращення якості відповідних сторін суспільного життя. З огляду на це держава повинна сприяти рівномірному розподілу цифрових благ, забезпечувати набуття цифрової освіченості і цифрових можливостей як суб'єктами публічного адміністрування, так і тими, щодо кого реалізуються заходи зазначеного адміністрування. Окремо слід звернути увагу на обов'язок держави належним чином забезпечити, зокрема законодавчими гарантіями, інклюзивність публічних послуг у цифровому просторі. Н. Хлібороб у своїй праці, присвяченій цифровізації публічних послуг, відмічає, що саме доступність та інклюзивність таких послуг є одним із базисних принципів відповідних документів Європейської комісії. Доступність та інклюзивність – це надання змоги кожному повною мірою скористатися перевагами, які відкривають цифрові технології для доступу до публічних послуг. Люди з обмеженими фізичними можливостями, люди похилого віку та інші вразливі групи громадян можуть користуватися електронними публічними послугами нарівні з іншими громадянами. Цей принцип правової політики у сфері електронних публічних послуг є надзвичайно важливим, адже дозволяє долати бар'єри особам з особливими потребами та гарантувати можливості їх залученості та реалізації прав [188, с.32].

Підсумовуючи вище викладене, можемо стверджувати, що незважаючи на суттєві позитивні зрушення і досягнення, які відбулися в нашій державі у

сфері цифровізації публічного управління, все ще лишається цілий ряд питань, які потребують подальшого доопрацювання. Зокрема такі важливі моменти як стабільність і безпека інформаційних технологій, доступність та інклюзивність цифрового простору (середовища), оптимальність поєднання провідних міжнародних стандартів і практик із вітчизняним рівнем розвитку цифрової культури потребують подальшого організаційно-правового упорядкування.

Висновки до розділу 3

Аргументовано, що правовий захист інформації у сферах електронних комунікацій та радіочастотного спектра в публічному адмініструванні представляє собою сукупність правових норм, інструментів, засобів та процедур, які спрямовані на забезпечення безпеки, цілісності, конфіденційності та доступності інформації, яка передається або зберігається за допомогою вказаних електронних засобів. Відмічено, що правовий захист є багатокомпонентним явищем, яке включає в себе низку елементів, серед яких варто виділити: 1) наявність системи нормативно-правового регулювання суспільних відносин у досліджуваній сфері суспільного життя; 2) кібербезпеки державних систем; 3) захист персональних даних; 4) ліцензування і контроль за використанням радіочастотного спектра; 5) визначення механізмів юридичної відповідальності за порушення законодавства у цій сфері.

Зазначено, що основне призначення системи кіберзахисту полягає у запобіганні несанкціонованому доступу, кібератакам, порушенням цілісності чи доступності інформації, яка циркулює в електронних мережах або передається за допомогою радіочастотного спектра. Кіберзахист охоплює встановлення стандартів безпеки для інформаційно-комунікаційних систем,

обов'язкову сертифікацію критичної інфраструктури, створення спеціалізованих органів реагування на кіберінциденти, а також визначення юридичної відповідальності за порушення кібербезпеки. Він є невід'ємною складовою сучасного публічного адміністрування, оскільки гарантує стійкість і надійність електронного врядування, безпеку обробки персональних даних громадян та захист стратегічної інформації держави в умовах зростання кіберзагроз.

Акцентовано увагу на тому, що захист персональних даних передбачає чітке регулювання порядку збору, обробки, зберігання, передачі та знищення персональних даних, що здійснюється через електронні комунікаційні системи або із використанням радіочастотного спектра. Основою такого захисту є принципи законності, цільової спрямованості обробки даних, мінімізації обсягу зібраної інформації, забезпечення її достовірності та безпечного зберігання. Захист персональних даних також включає право громадян на доступ до своїх даних, їх виправлення або видалення, а також захист від несанкціонованого розкриття чи зловживання. У публічному адмініструванні ефективний захист персональних даних є критично важливим для забезпечення довіри громадян до електронних послуг, недопущення порушень їхніх конституційних прав і дотримання міжнародних стандартів у сфері забезпечення та захисту прав людини.

Відмічено, що цифровізація на сучасному етапі розвитку українського суспільства і держави є невідворотним та необхідним явищем, яке суттєво впливає на усі основні сфери суспільного життя, і в першу чергу на публічне адміністрування як таке. Однак, механізм впровадження і реалізації цифрових технологій та інструментів в Україні не ідеальний та має певні проблемні моменти, які перешкоджають ефективній трансформації публічного адміністрування зокрема у відповідності до провідних європейських стандартів і практик. Очевидно, що така ситуація передбачає вжиття відповідних заходів, зокрема визначення перспективних напрямків

подальшого впровадження та поліпшення адміністративно-правового регулювання цифрової трансформації публічного адміністрування.

Зазначено, що сьогодні вкрай необхідно сформулювати чіткі концептуальні засади цифрової трансформації публічного адміністрування. Йдеться про конкретизацію та офіційне оформлення ключових ідей, принципів та пріоритетів цифрової трансформації зазначеного адміністрування; визначення найбільш важливих завдань та очікуваних результатів трансформації. Ця концепція має стати концентрованим виразом прагнень і намірів публічної влади в частині цифровізації управління.

Доведена необхідність врегулювання умов та меж застосування суб'єктами публічної влади штучного інтелекту (ШІ). З одного боку широке впровадження та використання інструментів ШІ надає надзвичайно просторі можливості для оптимізації та підвищення ефективності публічного адміністрування, однак з іншого – бездумне та безконтрольне використання технології, яка вже хоча і досягла надзвичайного розвитку, втім все ще перебуває на етапі становлення, створює суттєві загрози, як функціонального, так і безпекового характеру. Адже надійність і стабільність програмного забезпечення, яке використовує ШІ, ще потребує більш ретельної та глибокої перевірки.

Обґрунтовано, що важливо створити умови та гарантії подолання можливих проявів цифрової нерівності, що виникатимуть під час впровадження заходів цифрової трансформації. Необхідно розуміти, що процес цифровізації не має бути знеособленим, тобто зорієнтованим виключно на втілення комп'ютерних та цифрових технологій, адже його мета не проста демонстрація прогресу, а постановлення досягнень останнього на службу широкому загалу, задля покращення якості відповідних сторін суспільного життя. З огляду на це держава повинна сприяти рівномірному розподілу цифрових благ, забезпечувати набуття цифрової освіченості і цифрових можливостей як суб'єктами публічного адміністрування, так і

тими, щодо кого реалізуються заходи зазначеного адміністрування. Окремо слід звернути увагу на обов'язок держави належним чином забезпечити, зокрема законодавчими гарантіями, інклюзивність публічних послуг у цифровому просторі.

ВИСНОВКИ

У дисертації наведено теоретичне узагальнення та нове вирішення наукового завдання, яке полягає в тому, щоб з'ясувати сутність і розкрити особливості адміністративно-правового механізму цифрової трансформації публічного адміністрування, на основі чого надати науково обґрунтовані пропозиції та рекомендації, спрямовані на вдосконалення адміністративного законодавства, норми якого регулюють суспільні відносини в досліджуваній сфері суспільного життя. У результаті дослідження сформульовано низку нових наукових висновків, основні з них такі:

1. З'ясовано, що державна політика у сфері цифрової трансформації становить організований, систематизований і визначений нормами чинного законодавства напрям (вектор) діяльності органів державної влади всіх рівнів (в особі їх посадових осіб) щодо забезпечення реалізації заходів цифрової трансформації, яка полягає у формуванні культури й тотальній імплементації цифрових технологій і рішень у всі можливі сфери суспільно-правових відносин, зокрема шляхом використання державного примусу.

2. Аргументовано положення про те, що широке коло напрямів провадження державної політики у сфері цифрової трансформації є яскравим свідченням прагнення українського законодавця до подальшої європейської інтеграції, модернізації системи державного управління, посилення інноваційного потенціалу, а також якісного покращення економічної, соціальної, безпекової сфер тощо. Зазначене сприяє досягненню єдиної мети, яка полягає в побудові України як сучасної цифрової держави, орієнтованої на потреби громадян і бізнесу. Наголошено, що жоден з окреслених напрямів державної політики не є формальним, оскільки вони фактично визначають стратегічний вектор подальшого розвитку української держави, формують нові стандарти якості державних послуг, стимулюють економічне зростання та створюють передумови для залучення інвестицій і розвитку людського

капіталу. Зауважено, що цифрову трансформацію доцільно розглядати як комплексний напрям державної політики, що охоплює всі сфери суспільного життя та потребує узгоджених дій на рівні законодавства, державного управління, економіки, освіти, безпеки тощо. Саме завдяки послідовній реалізації цих напрямів Україна здатна посилити свою стійкість, підвищити конкурентоспроможність і забезпечити гідне майбутнє в цифрову епоху.

3. Встановлено, що принципи цифрової трансформації публічного адміністрування – це базові, фундаментальні ідеї, з огляду та в межах яких правом врегульовано суспільно-правові відносини, які виникають у процесі імплементації та забезпечення використання цифрових технологій і рішень у діяльності суб'єктів публічної влади під час виконання ними своїх повноважень. Крім того, саме відповідні принципи визначають напрями розвитку відповідного інституту, а отже, важливим і необхідним є їх законодавче закріплення. До переліку відповідних найважливіших засад зараховано: принцип інформаційної безпеки; принцип людиноцентризму; принцип захисту персональних даних; принцип законності та правомірності трансформації; принцип сертифікованості й допустимості цифрових технологій і рішень; принцип інклюзивності.

Доведено, що мета цифрової трансформації публічного адміністрування полягає в тому, щоб удосконалити процес функціонування суб'єктів сектору публічного адміністрування шляхом імплементації в їх діяльність цифрових технологій та інноваційних цифрових рішень, які підвищують оперативність, ефективність і результативність виконання публічних повноважень. Виокремлено такі завдання цифрової трансформації: удосконалення діяльності наявних інформаційних реєстрів і баз (банків) даних у діяльності органів державної та муніципальної влади; розвиток і забезпечення роботи загального інформаційного середовища у сфері функціонування органів публічного адміністрування, а також створення та впровадження нових моделей їх співробітництва і співпраці, що ґрунтуються

на використанні інформаційних технологій; переведення якомога більшої кількості адміністративних процедур і послуг в онлайн формат з метою мінімізації особистого контакту представників влади та громадськості; пошук нових технологічних рішень, які полегшують роботу органів державної влади й місцевого самоврядування та нівелюють надлишковий формалізм і бюрократію, скорочують час виконання базових робочих функцій; упровадження технологічних рішень у механізми внутрішнього контролю публічно-владних установ, що підвищує рівень законності, правомірності, прозорості їх діяльності загалом та кожної окремої посадової особи; створення нових механізмів контролю за роботою суб'єктів публічного управління з боку громадськості за допомогою використання новітніх інформаційних технологій, які дозволяють проводити моніторинг статистичних та інших даних щодо діяльності владних установ безперервно.

4. Констатовано, що на сьогодні система нормативно-правових актів, які регулюють питання впровадження цифрової трансформації в публічне адміністрування, представлена значною кількістю нормативно-правових актів різної юридичної сили, кожен з яких регулює певні аспекти здійснення цифрової трансформації, зокрема в галузі публічного адміністрування. Проте така розгалуженість як законодавчого, так і підзаконного нормативно-правового матеріалу суттєво ускладнює відповідні процеси, оскільки: по-перше, призводить до дублювання повноважень окремих органів державної влади, а також розподілу їх ролей у відповідних процесах; по-друге, ускладнює правозастосовну практику та правотворчу діяльність; по-третє, перешкоджає проведенню ефективної інформаційної політики, адже деякі аспекти процесу цифрової трансформації стають незрозумілими для звичайних громадян, що знижує рівень правової свідомості та правової культури; по-четверте, зазначене вище гальмує процеси цифрової трансформації. Доведено, що важливим подальшим кроком українського

законодавця має бути уніфікація законодавства у сфері здійснення цифрової трансформації, зокрема за напрямом публічного адміністрування.

5. Адміністративно-правовим механізмом цифрової трансформації публічного адміністрування запропоновано вважати сукупність взаємопов'язаних, взаємодоповнюючих та водночас не залежних один від одного елементів, які в єдності спрямовані на забезпечення належного регулювання, організації, управління та реалізації процесів і процедур, пов'язаних із цифровізацією системи публічного управління. Аргументовано, що ключовими елементами цього механізму є: адміністративно-правові норми; адміністративні правовідносини; юридичні факти; суб'єкти реалізації заходів цифрової трансформації; реалізація норм права; адміністративні процедури.

6. Акцентовано увагу на тому, що Міністерство цифрової трансформації України є ключовим суб'єктом у сфері цифровізації, електронного урядування, розвитку цифрових послуг, кібербезпеки, електронних комунікацій і захисту персональних даних. Констатовано, що Мінцифри об'єднало в собі всі найбільш важливі повноваження, які дозволили йому централізувати державну політику у сфері цифрової трансформації, що дає змогу уникати дублювання функцій між органами державної влади різних рівнів, а також іншими державними й недержавними інституціями, що пришвидшує розроблення та ухвалення рішень, які є необхідними для досягнення кінцевої мети у відповідній сфері суспільного життя. Таким чином, Мінцифри стало рушійною силою запровадження низки інноваційних проєктів, які зробили державні послуги доступнішими та прозорішими для громадян. Водночас недоліками адміністративно-правового статусу цього міністерства є певна розмитість меж повноважень, зокрема в співпраці з іншими міністерствами, а також відсутність чітких механізмів впливу на сфери, які формально не підпадають під юрисдикцію Мінцифри.

7. Адміністративні інструменти цифрової трансформації публічного адміністрування схарактеризовано як комплекс засобів, за допомогою яких уповноважені суб'єкти здійснюють регулятивний вплив на відносини публічного адміністрування з метою максимально повного й ефективного впровадження цифрових технологій у механізм вказаного адміністрування задля зміцнення забезпечення його оптимізації, високого рівня якості, прозорості, дієвості та доступності. До переліку відповідних інструментів віднесено такі: нормативно-правовий акт; адміністративний акт; адміністративний договір; планування та фактичні дії. Наголошено, що якість зазначеної трансформації визначається не лише набором зазначених адміністративних інструментів, а й ефективністю та доцільністю їх поєднання і застосування відповідними суб'єктами публічної влади. Передумовою ефективності досліджуваних інструментів визнано їх реалізацію на засадах законності й науковості, з максимальним рівнем професіоналізму, відповідальності та сумлінності.

8. Зазначено, що правовий захист інформації у сферах електронних комунікацій та радіочастотного спектра в публічному адмініструванні становить сукупність правових норм, інструментів, засобів і процедур, які спрямовані на забезпечення безпеки, цілісності, конфіденційності й доступності інформації, яка передається або зберігається за допомогою вказаних електронних засобів. Зауважено, що правовий захист є багатокомпонентним явищем, яке охоплює низку елементів, а саме: 1) наявність системи нормативно-правового регулювання суспільних відносин у досліджуваній сфері суспільного життя; 2) кібербезпека державних систем; 3) захист персональних даних; 4) ліцензування та контроль за використанням радіочастотного спектра; 5) визначення механізмів юридичної відповідальності за порушення законодавства в цій сфері.

9.3 метою вдосконалення адміністративно-правового регулювання цифрової трансформації публічного адміністрування з урахуванням кращих міжнародних стандартів і практик запропоновано здійснити такі кроки:

- по-перше, сформулювати чіткі концептуальні засади цифрової трансформації публічного адміністрування. Ідеться про конкретизацію та офіційне оформлення ключових ідей, принципів і пріоритетів цифрової трансформації зазначеного адміністрування; визначення найбільш важливих завдань та очікуваних результатів трансформації;

- по-друге, забезпечити належне впровадження на національному рівні положень міжнародного законодавства, зокрема в частині забезпечення інформаційної безпеки, що є однією з передумов якісного публічного адміністрування;

- по-третє, врегулювати умови та межі застосування суб'єктами публічної влади штучного інтелекту. З одного боку, активне впровадження та використання інструментів ШІ надає широкі можливості для оптимізації й підвищення ефективності публічного адміністрування, а з іншого – легковажне та безконтрольне використання технології, яка вже хоча і досягла надзвичайного розвитку, проте все ще перебуває на етапі становлення, створює суттєві загрози як функціонального, так і безпекового характеру, адже надійність і стабільність програмного забезпечення, яке використовує ШІ, ще потребує більш ретельної перевірки;

- по-четверте, посилити взаємодію інститутів публічної влади з бізнес-середовищем для формування чіткого та всебічного врегулювання матеріально-правових і процедурних засад цифровізації надання послуг малому та середньому бізнесу;

- по-п'яте, створити умови та гарантії подолання можливих виявів цифрової нерівності, що виникатимуть під час впровадження заходів цифрової трансформації.

СПИСОК ВИКОРИСАННИХ ДЖЕРЕЛ

1. Адміністративне право України (загальна частина) : навч. посіб. / О. І. Остапенко, М. В. Ковалів, С. С. Єсімов та ін. 2-ге вид, допов. Львів : СПОЛОМ, 2021. 616 с.
2. Адміністративне право України : підручник / Ю. П. Битяк, В. М. Гаращук, О. В. Дьяченко та ін. ; за ред. Ю. П. Битяка. Київ : Юрінком Інтер, 2007. 544 с.
3. Адміністративне право України : підручник для юрид. вузів і фак. / Ю. П. Битяк, В. В. Богуцький, В. М. Гаращук та ін. ; за ред. Ю. П. Битяка. Харків : Право, 2000. 520 с.
4. Адміністративне право України в сучасних умовах (виклики початку ХХІ століття) : монографія / за заг. ред. В. В. Галуцька. Херсон : Херсонська міська друкарня, 2010. 206 с.
5. Адміністративне право України. Загальна частина. Академічний курс : підручник / за заг. ред. академіка НАПрН України О. М. Бандурки. Харків : Золота миля, 2011. 584 с.
6. Адміністративне право України. Повний курс : підручник / В. Галуцько, П. Діхтієвський, О. Кузьменко, С. Стеценко та ін. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2018. 446 с.
7. Адміністративне право України. Повний курс : підручник / за ред. В. Галуцька, О. Правоторової. 3-тє вид. Київ : Академія адміністративно-правових наук, 2020. 466 с.
8. Акімов О. О. Основні принципи державно-управлінської діяльності у системогенезній динаміці. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2019. № 12. URL: http://www.dy.nayka.com.ua/pdf/12_2019/51.pdf.
9. Актуальні проблеми адміністративно-правового регулювання діяльності Національної поліції України : монографія / С. М. Гусарова, О. Ю.

Салманова, А. Т. Комзюк, О. М. Музичук, І. Д. Казанчук ; Міністерство внутрішніх справ України ; Харк. нац. ун-т внутр. справ. Харків : Факт, 2022. 452 с.

10. Анатійчук В. Механізм правового регулювання трудових відносин як система правових засобів. *Юридичний вісник*. 2023. № 3. С. 96–105. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/urid_2023_3_14.

11. Баранов О. А. Інформаційне право України: стан, проблеми, перспективи. Київ : СофтПрес, 2005. 316 с.

12. Баранов О. А. Про тлумачення та визначення поняття «кібербезпека». *Правова інформатика*. 2014. № 2 (42). С. 54–62.

13. Баскакова Ю. В. Зміна істотних умов трудового договору з державними службовцями : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.05. Луганськ, 2010. 187 с.

14. Батраченко О. В. Адміністративно-правові засади діяльності Національної поліції України щодо забезпечення публічної безпеки і порядку : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Суми, 2017. 218 с.

15. Біла В. Індивідуальні акти публічної адміністрації: поняття та ознаки. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2017. Вип. 1 (16), т. 4. С. 56–59.

16. Біленчук П. Д. Процесуальні та криміналістичні проблеми дослідження обвинуваченого. Київ : Атіка, 1999. 351 с.

17. Білокур Є. І. Нормативні акти публічної адміністрації в системі джерел адміністративного права України: загально-теоретичний аспект. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. № 9. С. 187–190.

18. Бірюков І. А., Заїка Ю. О., Підопригора О. О. Цивільне право : курс лекцій. Київ : Нац. акад. внутр. справ України, 2001. Ч. 1. 196 с.

19. Близнюк С. В. Адміністративно-правовий статус міністерства цифрової трансформації. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. № 12. С. 551–554.

20. Близнюк С. В. До проблеми визначення поняття державної політики у сфері цифрової трансформації. *KELM. (Knowledge, Education, Law, Management)*. 2024. № 7 (67). С. 237–240.

21. Близнюк С. В. До характеристики цифрової трансформації економіки, як важливого напрямку державної політики. *Науково-практичні засади розвитку юридичної науки на сучасному етапі державотворення* : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 15–16 лют. 2023 р. / Науково-дослідний інститут публічного права. Київ, 2023. С. 57–60.

22. Близнюк С. В. Електронне урядування як важливий напрямок державної політики у сфері цифрової трансформації. *Проблемні питання юридичної науки в контексті реформування правової системи України* : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 19–20 жовт. 2022 р. / Науково-дослідний інститут публічного права. Київ, 2022. С. 71–73.

23. Близнюк С. В. Місце норм адміністративного права в системі нормативно-правових засад впровадження цифрової трансформації в публічне адміністрування. *Право і суспільство*. 2023. № 3. С. 575–579.

24. Близнюк С. В. Норми адміністративного права, як важливий елемент адміністративно-правового механізму цифрової трансформації публічного адміністрування. *Виклики сучасності та наукові підходи до їх вирішення* : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 12–13 серп. 2020 р. / Науково-дослідний інститут публічного права. Київ, 2020. С. 32–34.

25. Близнюк С. В. Поняття та елементи адміністративно-правового механізму цифрової трансформації публічного адміністрування. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2025. Вип. 1. С. 78–82.

26. Близнюк С. В. Поняття та значення принципів цифрової трансформації публічного адміністрування. *Юридична наука*. 2020. № 3, т. 2. С. 107–111.

27. Браун М. Пол. Посібник з аналізу / пер. з англ. Київ : Основи, 2000. 243 с.

28. Брижко В. М. Захист персональних даних як чинник боротьби з комп'ютерною злочинністю. *Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика)*. 2010. № 22. С. 223–235.
29. Валевський О. Л. Державна політика в Україні: методологія аналізу, стратегія, механізми впровадження. Київ : НІСД, 2001. 242 с.
30. Валевський О. Л. Концептуальні засади впровадження державної політики в умовах трансформації українського суспільства : дис. ... д-ра наук з держ. упр. : 25.00.01. Київ, 2010. 413 с.
31. Варжакова Ю. П., Хлебінська О. І. Сутність цифрової трансформації з різних позицій підприємців та науковців. *Економіка та держава*. 2021. № 9. С. 107–111.
32. Верховна Рада ухвалила законопроект щодо імплементації норм законодавства ЄС з питань електронних комунікацій. *Європейська інтеграція*. URL: <https://eu-ua.kmu.gov.ua/news/verhovna-rada-uhvalyla-zakonoprojekt-shhodo-implementatsiyi-norm-zakonodavstva-yes-z-pytan-elektronnyh-komunikatsij/>.
33. Віротченко С. А. Цифрова трансформація в освіті: теоретичні концепції та порівняльний аналіз досвіду України та країн Балтії. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2024. № 93. С. 9–13.
34. Віхров О. П., Віхрова І. О. Теорія держави і права : курс лекцій : навч. посіб. / Чернігів. нац. пед. ун-т ім. Т. Г. Шевченка. Чернігів : Десна Поліграф, 2015. 303 с.
35. Волинка К. Г. Теорія держави і права : навч. посіб. Київ : МАУП, 2003. 240 с.
36. Галуцько В. В. Адміністративно-правові основи організації та діяльності державної служби охорони при Міністерстві внутрішніх справ України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2003. 19 с.

37. Галунько В. В. Адміністративно-правові основи організації та діяльності державної служби охорони при Міністерстві внутрішніх справ України : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2003. 207 с.

38. Дедечко Н. Прогнозні оцінки динаміки впровадження електронного урядування в Україні. *Державне управління та місцеве самоуправування* : зб. наук. праць. 2013. № 2 (17). С. 134–142.

39. Демський Е. Ф. Адміністративне процесуальне право України : навч. посіб. для вузів. Київ : Юрінком Інтер, 2008. 495 с.

40. Дергачова Г. М., Колешня Я. О. Цифрова трансформація бізнесу: сутність, ознаки, вимоги та технології. *Економічний вісник НТУУ «КПІ»*. 2020. № 17. С. 280–290.

41. Державна політика : аналіз та механізми її впровадження в Україні / О. І. Валецький, В. А. Ребкало, М. М. Логунова та ін. Київ : НАДУ, 2000. 232 с.

42. Державне управління : навч. посіб. / А. Ф. Мельник, Ю. О. Оболенський, А. Ю. Васіна, Л. Ю. Гордієнко ; за ред. А. Мельник. Київ : Знання-Прес, 2003. 343 с.

43. Державне управління: проблеми адміністративно-правової теорії та практики / за заг. ред. В. Б. Авер'янова. Київ : Факт, 2003. 384 с.

44. Державне управління: філософські, світоглядні та методологічні проблеми : монографія / В. М. Князєв, І. Ф. Надольний, М. І. Мельник та ін. ; за ред. В. М. Князєва. Київ : НАДУ; Міленіум, 2003. 320 с.

45. Децик О. Державний механізм координації діяльності суб'єктів публічної дипломатії в Україні. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського*. Серія : Державне управління. 2019. Т. 30 (69), № 3. С. 59–67.

46. Деякі питання Національної програми інформатизації : Постанова Кабінету Міністрів України від 02.02.2024 р. № 119. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/119-2024-п/conv#Text>.

47. Деякі питання цифровізації діяльності державних органів : Постанова Кабінету Міністрів України від 01.12.2023 р. № 1317. *Верховна Рада України* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1317-2023-%D0%BF#Text>.

48. Деякі питання цифрової трансформації : розпорядження Кабінету Міністрів України від 02.08.2024 р. № 735-р. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/735-2024-p/conv#Text>.

49. Дикань Н. В., Борисенко І. І. Менеджмент : навч. посіб. Київ : Знання, 2008. 389 с.

50. Діордіца І. В. Система забезпечення кібербезпеки : сутність та призначення. *Інформаційне право*. 2017. № 7. С. 109–110.

51. Електронне урядування та електронна демократія : навч. посіб. : у 15 ч. / за заг. ред. А. І. Семенченка, В. М. Дрешпака. Київ : Москаленко О. М., 2017. Частина 13: Захист інформації в системах електронного урядування / [О. М. Хошаба]. 72 с.

52. Енциклопедичний словник з державного управління / уклад.: Ю. П. Сурмін, В. Д. Бакуменко, А. М. Михненко та ін. ; за ред. Ю. В. Ковбасюка, В. П. Трощинського, Ю. П. Сурміна. Київ : НАДУ, 2010. 820 с.

53. Жадан Є. Інструменти адміністративно-правового механізму реалізації цілей сучасної державної та регіональної екологічної політики в Україні: термінологічно-понятійний аспект. *Law. State. Technology*. 2023. № 4. Р. 47–54. DOI: 10.32782/LST/2023-4-8.

54. Жекало Г. І., Заяць М. Я., Вакун О. В. Сутність та зміст електронного урядування: концептуальний вимір. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2020. № 8. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Duur_2020_8_7.

55. Жуковська А., Желюк Т. Цифровізація публічних послуг як інструмент стратегічного управління інклюзивним розвитком

національної економіки та її громад. *Економічний дискурс*. 2024. Вип. 3–4. С. 49–65. DOI: <https://doi.org/10.36742/2410-0919-2024-2-5>.

56. Загальна теорія держави і права : навч. посіб. / за ред. В. В. Копейчикова. Київ : Юрінком, 1997. 320 с.

57. Загальна теорія держави і права : підручник / М. В. Цвік, В. Д. Ткаченко, Л. Л. Богачова та ін. ; за ред. М. В. Цвіка, В. Д. Ткаченка, О. В. Петришина. Харків : Право, 2002. 432 с.

58. Загальна теорія держави і права : підручник для студ. юрид. вищих навч. закл. / М. В. Цвік, О. В. Петришин, Л. В. Авраменко та ін. ; за ред. д-ра юрид. наук, проф., акад. АПрН України М. В. Цвіка, д-ра юрид. наук, проф., акад. АПрН України О. В. Петришина. Харків : Право, 2009. 584 с.

59. Засуха М. В. Сутність цифрової трансформації публічного управління. *Проблеми сучасних трансформацій*. 2024. № 12. URL: <https://reicst.com.ua/pmtl/article/view/2024-12-02-04/2024-12-02-04>.

60. Іванова Н. Ю., Манелюк Ю. М., Смолянук В. Ф. Політологія : навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисц. Київ : КНЕУ, 2013. 165 с.

61. Івасюк І. Г. Загальна характеристика державної політики у сфері національної безпеки України. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2024. № 1. С. 169–174.

62. Ігонін Р. В., Вікторчук М. В. Поняття та особливості адміністративних процедур. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка*. 2019. Вип. 2. С. 182–190.

63. Інклюзія як засіб протидії дискримінації. *Східне міжрегіональне управління Міністерства юстиції*. URL: <https://www.sumyjust.gov.ua/novini/inklyuziya-yak-zasib-protydyi-dyskryminatsiyi/#:~:text=Простими%20словами%2C%20інклюзивність%20—%20це%20прагнення,або%20має%20обмежені%20фізіологічні%20можливості.>

64. Кабанець В. О. Теоретичні аспекти удосконалення інституту трудових спорів в Україні : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.05. Харків, 2009. 189 с.
65. Казміришин Е. О. Адміністративно-правові інструменти забезпечення реалізації державної політики у сфері європейської інтеграції України. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2019. № 5. С. 78–83. URL: http://apnl.dnu.in.ua/5_2019/19.pdf.
66. Квітка С., Новіченко Н., Гусаревич Н., Піскоха Н., Бардах О., Демошенко Г. Перспективні напрямки цифрової трансформації публічного управління. *Аспекти публічного управління*. 2020. № 8 (4). С. 129–146. DOI: <https://doi.org/10.15421/152087>
67. Кириченко В. М., Куракін О. М. Теорія держави і права : модульний курс : навч. посіб. для ВНЗ. Київ : Центр учбової літератури, 2010. 264 с.
68. Климентьев О. П. Інформаційна функція Української держави : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2014. 220 с.
69. Климов В. О. Організаційно-правові засади діяльності спеціального органу з питань банкрутства : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2010. 205 с.
70. Коваленко Ю. О. Адміністративно-правовий механізм інформаційного забезпечення протидії корупції в правоохоронних органах України : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2018. 239 с.
71. Коваль О. А. Принципи процесуального права та їх втілення в законодавчій регламентації діяльності міліції України : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Київ, 2005. 198 с.
72. Кодекс адміністративного судочинства України : Закон України від 06.07.2005 р № 2747-IV. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text>.

73. Кодекс України про адміністративні правопорушення : прийнятий від 07.12.1984 р. № 8073-X ; станом на 17 квіт. 2025 р. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>.

74. Колодій А. М. Принципи права України : монографія. Київ : Юрінком Інтер, 1998. 208 с.

75. Коломоєць Т. О. Адміністративне право України : підручник. 2-ге вид., змін. і допов. Київ : Істина, 2012. 528 с.

76. Коломоєць Т. О. Адміністративне право України. Академічний курс : підручник. Київ : Юрінком Інтер, 2011. 576 с.

77. Колосовський Є. Ю., Круць Е. М. Сучасний стан кібербезпеки України в умовах воєнного періоду. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 12. С. 402–405. URL: http://lsej.org.ua/12_2023/100.pdf.

78. Конституційне право України : посіб. для підгот. до іспитів / Ю. Г. Барабаш, Т. М. Слінько, Л. І. Летнянчин та ін. 4-те вид., переробл. та допов. Харків : Право, 2017. 370 с.

79. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр/conv#Text>.

80. Кормич Б. А. Організаційно-правові основи політики інформаційної безпеки : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.07. Одеса, 2004. 427 с.

81. Косюта М. В. Проблеми та шляхи розвитку прокуратури України в умовах побудови демократичної правової держави : дис. ... д-ра. юрид. наук : 12.00.10. Одеса, 2002. 467 с.

82. Котюк В. О. Поняття і види нормативних актів. *Соціологія права*. 2015. № 3/4 (14/15). С. 158–162.

83. Котюк В. О. Теорія права : курс лекцій. Київ : Вентури, 1996. 208 с.

84. Кравченко Ю. Ф. Актуальні проблеми реформування ОВС України (організаційно-правові питання) : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Харків, 1998. 19 с.

85. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05.04.2001 р. № 2341-III ; станом на 01 лют. 2025 р. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14/conv#Text>.

86. Круглов О. М. Доказування і докази у справах про адміністративні правопорушення посадових осіб : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Харків, 2003. 222 с.

87. Кубрак Г. О. Проблеми правового забезпечення інструментів цифровізації як об'єктів державної підтримки малого та середнього бізнесу / *Право та державне управління*. 2024. № 2. С. 241–250. DOI: <https://doi.org/10.32782/pdu.2024.2.31>

88. Кузніченко С. О., Яровий С. А. Принцип діяльності внутрішніх військ МВС України (адміністративно-правові аспекти). *Адміністративне право і процес*. 2013. № 3 (5). С. 70–77.

89. Курило В. І. Адміністративні правовідносини у сільському господарстві України : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2007. 378 с.

90. Курило В., Городецька І. Місце та роль адміністративних правовідносин у механізмі адміністративно-правового регулювання у галузі охорони, використання і відтворення тваринного світу в Україні. *Інтернаука*. Серія : Юридичні науки. 2017. № 4. С. 30–35.

91. Куркова К. М. Поняття та сутність адміністративно-правового механізму забезпечення науково-технологічного розвитку. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Серія : Юриспруденція. 2020. № 48. С. 37–40. URL: <https://www.vestnik-pravo.mgu.od.ua/archive/juspradenc48/10.pdf>.

92. Кучеренко О. О. Методологічні засади аналізу державної політики. *Збірник наукових праць УАДУ*. 2001. № 1. С. 471–482.

93. Лаврук О. В. Сутність поняття державної політики. *Університетські наукові записки*. 2018. № 67–68. С. 254–263.
94. Легін Л. М. Нормативно-правовий акт: поняття та система ознак. *Право і суспільство*. 2016. № 2. С. 21–26. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pis_2016_2_6.
95. Легка О. В. Реалізація норм права: теоретико-правові аспекти. *Право і суспільство*. 2012. № 1. С. 30–33.
96. Лиманюк А. А. Адміністративно-правовий механізм реалізації державної політики у сфері забезпечення економічної безпеки держави під час воєнного стану : дис. ... д-ра філос. : 081. Харків, 2025. 258 с.
97. Лимар М. В. Поняття та класифікація інструментів публічного адміністрування професійного навчання в Національній поліції України. *Ампаро*. 2024. № 2. С. 44–48. DOI: <https://doi.org/10.26661/2786-5649-2024-2-07>.
98. Литвинов О. М. Соціально-правовий механізм протидії злочинності в Україні (теоретичні та практичні засади) : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.08. Дніпропетровськ, 2010. 432 с.
99. Ліжєвський А. Л. Публічне адміністрування у сфері соціального захисту: теорія та практика : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Запоріжжя, 2021. 22 с.
100. Логвиненко Б. О. Адміністративно-правові засади медичного забезпечення органів внутрішніх справ України : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.07. Дніпро, 2008. 211 с.
101. Лук'янова Г. Ю., Венглінська А. С. Особливості впровадження електронного урядування в органах виконавчої влади України. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2021. № 4. С. 175–179. URL: <https://app-journal.in.ua/wp-content/uploads/2022/03/32.pdf>.

102. Любчич А. М. Цифрова трансформація сьогодення: особливості та реалії. *НДІ ПЗІР НАПрН України*. URL: https://ndipzir.org.ua/wp-content/uploads/2020/12/Tezy_18_09_2020_18.pdf.

103. Максименко Н., Новіцька І. Поняття та сутність державної політики у сфері освіти. *Актуальні проблеми правознавства*. 2024. № 2 (38). С. 27–32.

104. Макух О. Поняття і значення юридичних фактів у динаміці фінансових правовідносин. *Теорія і практика правознавства*. 2015. Вип. 2 (8). URL: http://apnl.dnu.in.ua/6_1_2016/27.pdf.

105. Малиновський В. Я. Державне управління : навч. посіб. 2-ге вид., допов. та перероб. Київ : Атіка, 2003. 576 с.

106. Мамницький В. Ю. Принцип змагальності у цивільному судочинстві : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03. Харків, 1995. 20 с.

107. Маркевич К. Не позитивами єдиними. Які небезпеки криються за цифровізацією. *Центр Разумкова*. URL: <https://razumkov.org.ua/statti/ne-pozytyvamy-iedynymy-yaki-nebezpeky-kryiutsia-za-tsyfrovizatsiieiu>.

108. Марченко В. Б. Поняття та правове забезпечення цифрової трансформації в Україні. *Юридичний електронний журнал*. 2019. № 6. С. 279–282.

109. Махмурова-Дишлюк О. П. Поняття інструментів публічного адміністрування у сфері адміністративно-правового забезпечення прав і свобод людини і громадянина в умовах збройних конфліктів в Україні. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2020. Вип. 3. С. 35–41.

110. Мельник Р. С. Загальне адміністративне право в питаннях і відповідях : навч. посіб. Київ : Юрінком Інтер, 2018. 308 с.

111. Миколенко О. І. Місце адміністративного процедурного права в системі юридичних знань та системі права України : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.07. Запоріжжя, 2011. 44 с.

112. Міжнародне право : навч. посіб. / за ред. М. В. Буроменського. Київ : Юрінком Інтер, 2006. 336 с.
113. Могілевський Л. В. Сутність поняття «норма права». *Прикарпатський юридичний вісник*. 2016. Вип. 1 (10). С. 14–18.
114. Назарова Г. В., Руденко В. О. Цифрова економіка: етимологія та інституційна структура. *Конкурентоспроможність та інновації: проблеми науки та практики* : матеріали Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф., 19 листоп. 2021 р. Харків, 2021. С. 92.
115. Наумов А. О. Адміністративно-правові засади діяльності Служби безпеки України із захисту державного суверенітету та територіальної цілісності : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Харків, 2021. 215 с.
116. Нижник О. С. Адміністративно-правові засади реалізації державної регіональної політики у сфері вищої освіти в Україні : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Харків, 2017. 20 с.
117. Нікітін Ю. О., Кульчицький О. І. Цифрова парадигма як основа визначень: цифровий бізнес, цифрове підприємство, цифрова трансформація. *Маркетинг і цифрові технології*. 2019. Т. 3, № 4. С. 77–87.
118. Ніколіна І. І. Аналіз тренду цифрової трансформації публічного управління та адміністрування в Україні *Публічне управління і адміністрування в Україні*. 2020. Вип. 19. С. 53–59.
119. Новий тлумачний словник української мови : у 4 т. / уклад. В. В. Яременко, О. М. Сліпо. Київ : Аконіт, 1998. Т. 4. 944 с.
120. Овчаренко О. М. Доступність правосуддя та гарантії його реалізації : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.10. Харків, 2007. 249 с.
121. Оніщук М. Верховенство Конституції України як засадничий принцип правової держави. *Віче*. 2010. № 18. С. 6–7. **23 сто удалить URL:** <http://www.viche.info/journal/2190>.
122. Орел А. О. Адміністративні інструменти запобігання та протидії дискримінації за ознакою гендерної ідентичності в Україні. *Юридичний*

науковий електронний журнал. 2023. № 9. С. 601–603. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-9/148>.

123. Пал Л. Аналіз державної політики. / пер. з англ. І. Дзюби. Київ : Основи, 1999. 422 с.

124. Петренко І. Сутність державної політики та державних цільових програм. *Віче*. 2011. № 10. С. 23–25.

125. Петько С. М. Теоретичні основи цифрової трансформації суб'єктів господарювання. *Економіка та суспільство*. 2023. Вип. 47. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2129>.

126. Плішкін В. М. Теорія управління органами внутрішніх справ : підручник / за ред. канд. юрид. наук Ю. Ф. Кравченка. Київ : Нац. акад. внутр. справ України, 1999. 978 с.

127. Повідомлення про обробку персональних даних. *Дія*. URL: <https://diia.gov.ua/policy>.

128. Погорілко В. Ф., Федоренко В. Л. Конституційне право України. Академічний курс : підручник : у 2 т. / за ред. В. Ф. Погорілка. Київ : Юрид. думка, 2006. Т. 1. 544 с.

129. Політологія : навч.-метод. посіб. (у схемах і таблицях) / за наук. ред. проф. В. С. Бліхара. Львів : Арал, 2018. 540 с.

130. Положення про Міністерство цифрової трансформації України : Постанова Кабінету Міністрів України від 18.09. 2019 р. № 856. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/856-2019-п/conv#Text>.

131. Попов С. В. Правовий механізм реалізації конституційного права на працю в сучасних умовах : дис. ... д-ра юрид. наук :12.00.05. Луганськ, 2010. 416 с.

132. Пояснювальна записка до проекту Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо імплементації норм законодавства Європейського Союзу з питань електронних комунікацій» реєстр. № 12150

від 25.10.2024. *Верховна Рада України.* URL:
<https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/Card/45101>.

133. Примаков К. Сучасні підходи до розуміння інструментів діяльності публічної адміністрації. *Науковий вісник Дніпровського державного університету внутрішніх справ.* 2024. № 4. С. 188–193. DOI:
<https://doi.org/10.31733/2078-3566-2022-4-188-193>.

134. Про адміністративні послуги : Закон України від 06.09.2012 р. № 5203-VI. *Верховна Рада України.* URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5203-17/conv#Text>.

135. Про адміністративну процедуру : Закон України від 17.02.2022 р. № 2073-IX. *Верховна Рада України.* URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2073-20/conv#Text>.

136. Про електронні комунікації : Закон України від 16.12.2020 р. № 1089-IX. *Верховна Рада України.* URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1089-20/conv#Text>.

137. Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги : Закон України від 05.10.2017 р. № 2155-VIII. *Верховна Рада України.* URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2155-19/conv#Text>.

138. Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на 2021–2027 роки : Постанова Кабінету Міністрів України; Стратегія від 05.08.2020 р. № 695. *Верховна Рада України.* URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020-п/conv#Text>.

139. Про захист персональних даних : Закон України від 01.06.2010 р. № 2297-VI. *Верховна Рада України.* URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2297-17/conv#Text>

140. Про Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сферах електронних комунікацій, радіочастотного спектра та надання послуг поштового зв'язку : Закон України від 16.12.2021 р. № 1971-IX. *Офіційний вісник України.* 2022. № 16. Ст. 838.

141. Про Національну програму інформатизації : Закон України від 01.12.2022 р. № 2807-IX. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2807-20/conv#Text>.

142. Про основні засади забезпечення кібербезпеки України : Закон України від 05.10.2017 р. № 2163-VIII. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2163-19/conv#Text>.

143. Про публічні електронні реєстри : Закон України від 18.11.2021 р. № 1907-IX. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1907-20#Text>.

144. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 травня 2021 року "Про Стратегію кібербезпеки України" : Указ Президента України від 26.08.2021 р. № 447/2021. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/447/2021/conv#Text>.

145. Про схвалення Концепції розвитку електронного урядування в Україні : розпорядження Кабінету Міністрів України від 20.09.2017 р. № 649-р. *Офіційний вісник України*. 2017. № 78. Ст. 2402.

146. Про схвалення Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018–2020 роки та затвердження плану заходів щодо її реалізації : розпорядження Кабінету Міністрів України від 17.01.2018 р. № 67-р. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/67-2018-p/conv#Text>.

147. Про схвалення Стратегії цифрового розвитку інноваційної діяльності України на період до 2030 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації у 2025–2027 роках : схв. розпорядженням Кабінету Міністрів України від 31.12.2024 р. № 1351-р. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1351-2024-%D1%80#Text>.

148. Про схвалення Стратегії цифрової трансформації соціальної сфери : розпорядження Кабінету Міністрів України від 28.10.2020 р. № 1353-

р. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1353-2020-p/conv#Text>.

149. Про схеми онлайн-шахраїв та що є фейками в інтернеті — новий проєкт кіберполіції «Кібер Брама». *Департамент Кіберполіції*. URL: <https://cyberpolice.gov.ua/news/kiberpolicziya-rozpovila-pro-novuj-proyekt-kiber-brama-654/>.

150. Прокопенко Л. Л. Державне управління освітою в Україні: становлення та розвиток (IX – початок II ст.) : дис. ... д-ра наук з держ. упр. : 25.00.01. Дніпропетровськ, 2010. 442 с.

151. Рабинович П. М. Основи загальної теорії права та держави : навч. посіб. Київ : Атака, 2001. 176 с.

152. Радиш Я., Курило Т., Долот В. Державна політика України в галузі охорони здоров'я: вступ до проблеми. *Вісник Української академії державного управління при президентіві України*. 2005. № 1. С. 231–235.

153. Резніченко В. О. Видання індивідуальних актів як інструмент публічного адміністрування забезпечення вищої юридичної освіти в Україні. *Herald of Lviv University of Trade and Economics Law sciences*. 2021. № 10 (November 18). Р. 36–41. DOI: <http://dx.doi.org/10.36477/2616-7611-2021-10-05>.

154. Реформування державного управління в Україні: проблеми і перспективи : монографія / за ред. В. В. Цвєткова. Київ : Оріяни, 1998. 364 с.

155. Романова І. Д. Розуміння поняття правовідносин. *Новітні кримінально-правові дослідження – 2017* : зб. наук. пр. / відп. ред. д-р юрид. наук, проф. О. В. Козаченко. Миколаїв, 2017. С. 316–319.

156. Руднєва О. М. Гендерна рівність у праві України : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Харків, 2002. 178 с.

157. Рябов С. Метафізика інтересів як засадове бачення політики. *Політологічні читання*. 1992. № 1. С. 110–126.

158. Свірідова О. В. Принципи управління взаємодією продуцента та реципієнтів ринкової привабливості. *Маркетинг і менеджмент інновацій*. 2013. № 3. С. 45–52.

159. Сердюк І. А. Правоохоронні відносини: поняття, їх особливості та види : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Дніпро, 2008. 200 с.

160. Синявська О. Ю. Засоби забезпечення службової дисципліни в органах внутрішніх справ України (організаційно-правові питання) : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Харків, 2001. 210 с.

161. Словник іншомовних слів / за ред. О. С. Мельничука. Київ : Голов. ред. УРЕ, 1974. 776 с.

162. Словник термінів і понять, що вживаються у чинних нормативно-правових актах України / уклад. О. В. Богачова та ін. Київ : Оріяни, 1999. 502 с.

163. Стаценко-Сургучова І. С. Організаційно-правові засади інформаційно-аналітичної роботи в органах державної податкової служби України : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Ірпінь, 2008. 210 с.

164. Стеценко С. Г. Адміністративне право України : навч. посіб. Київ : Атіка, 2007 624 с.

165. Струкевич О. К. Політична культура старшини Української козацької держави: провідні інтегральні орієнтації : дис. ... д-ра іст. наук : 07.00.01. Київ, 2005. 454 с.

166. Струтинська І. В. Дефініції поняття «цифрова трансформація». *Причорноморські економічні студії*. 2019. Вип. 48–2. С. 91–96.

167. Субіна Т. В. Адміністративно-правове забезпечення інформаційної безпеки в органах державної податкової служби України : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Ірпінь, 2010. 219 с.

168. Тацишин І. Б. Адміністративно-правове забезпечення інформаційних відносин в галузі реклами : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Львів, 2009. 198 с.

169. Твердохліб В. С. Забезпечення національної безпеки України в умовах воєнного стану. Об'єднані наукою : перспективи міждисциплінарних досліджень. Київ, 2022. 324 с.

170. Теорія держави і права. Академічний курс : підручник / О. В. Зайчук та ін. ; за ред. О. В. Зайчука, Н. М. Оніщенко. Київ : Юрінком Інтер, 2006. 685 с. URL: http://www.ebk.net.ua/Book/law/zaychuk_tdp/part3/1203.htm.

171. Теорія держави та права : навч. посіб. / Є. В. Білозьоров, В. П. Власенко, О. Б. Горова, А. М. Завальний, Н. В. Заяць та ін. ; за заг. ред. С. Д. Гусарева, О. Д. Тихомирова. Київ : НАВС ; Освіта України, 2017. 320 с.

172. Теорія держави та права : підручник [за вимогами кредитно-модульної системи навч.] / Є. О. Гіда, Є. В. Білозьоров, А. М. Завальний та ін. ; за заг. ред. Є. О. Гіди. Київ : О. С. Ліпкан, 2011. 576 с.

173. Терлецький Д. С. Конституційно-правове регулювання лії міжнародних договорів в Україні : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.02. Одеса, 2007. 234 с.

174. Тимошенко Н., Шабанова М. Розвиток інноваційної діяльності в умовах цифровізації. *Економіка та суспільство*. 2021. № 29. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-29-30>.

175. Тихомирова Т. О. Реалізація державної політики охорони здоров'я в системі МВС України: адміністративно-правовий аспект : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2010. 217 с.

176. Тищенко Д. Цифрова трансформація як драйвер розвитку економіки. *Цифрова економіка та економічна безпека*. 2023. № 4 (04). С. 38–45. DOI: <https://doi.org/10.32782/dees.4-7>.

177. Токар А. М., Гаврік Р. О. Адміністративний договір у публічному адмініструванні. *Проблеми сучасних трансформацій*. Серія: право, публічне управління та адміністрування. 2024. № 14. DOI: <https://doi.org/10.54929/2786-5746-2024-14-01-12>.

178. Трофіменко О. Г., Прокоп Ю. В., Логінова Н. І., Задерейко О. В. Кібербезпека України: аналіз сучасного стану. *Захист інформації*. 2019. Т. 21, № 3. С. 150–157.

179. Угода між Україною та Європейським Союзом про участь України у програмі Європейського Союзу «Цифрова Європа» (2021–2027) : підписана 05.09.2022 р. *Верховна Рада України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_005-22/conv#Text.

180. Угода про цифрову торгівлю між Україною та Великою Британією: що це означає і як працюватиме. *Міністерство економіки України*. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/ugoda-pro-cifrovu-torgivlyu-mizh-ukrayinoyu-ta-velikoyu-britaniyeyu-shcho-ce-oznachaye-i-yak-pracyuvatime>.

181. Українська радянська енциклопедія. 2-ге вид. Київ : Голов. ред. УРЕ, 1983. Т. 9 : Поплужне–Салуїн. 558 с.

182. Усик О. О. Адміністративно-правове забезпечення міжнародного співробітництва у сфері фізичної культури та спорту : дис. ... д-ра філос.: 081. Харків, 2025. 206 с.

183. Федорова К. І. Адміністративно-правове регулювання приватної нотаріальної діяльності в Україні : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2008. 209 с.

184. Фелик О. В. Сутність інструментів публічного адміністрування в Україні. *Право і суспільство*. 2024. № 4. С. 44–50

185. Філософський словник / за ред. В. І. Шинкарука. Київ : Голов. ред. УРЕ, 1973. 560 с.

186. Фулей Т. І. Сучасні загальнолюдські принципи права та проблеми їх впровадження в Україні : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Київ, 2003. 24 с.

187. Хаустова М. Г. Вигоди, ризики та проблеми цифровізації суспільства: загальнотеоретичний аспект. *Аналітично-порівняльне*

правознавство. 2023. № 5. С. 753–759. DOI: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2023.05.135>

188. Хлібороб Н. Цифрова трансформація публічних послуг: правове регулювання в контексті європейських принципів. *Адміністративне право і процес*. 2021. № 1 (32). С. 28–40. DOI: <https://doi.org/10.17721/2227-796X.2021.1.03>.

189. Хоменко В. О. Інструменти діяльності органів місцевого самоврядування в Україні : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2016. 220 с.

190. Худолей Я. Г. Напрями вдосконалення законодавчого регулювання в контексті легалізації та цифровізації ІТ-бізнесу в мережі Інтернет. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2023. № 2. С. 38–42. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/anpor_2023_2_8.

191. Цимбалюк В. Інформаційна безпека підприємницької діяльності: визначення сутності та змісту поняття за умов входження України до інформаційного суспільства (глобальної кіберцивілізації). *Підприємництво, господарство, право*. 2004. № 3. С. 88–91.

192. Цифрова стратегія ЄС. *Eufordigital.eu*. URL: <https://eufordigital.eu/uk/discover-eu/eu-digital-strategy/>.

193. Цифрова трансформація економіки України у воєнний час. Січень 2025 року. *Національний інститут стратегічних досліджень*. URL: <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/tsyfrova-transformatsiya-ekonomiky-ukrayiny-u-voyennyy-chas-sichen-2025>.

194. Чернега В. Поняття та ознаки механізму правового регулювання сімейних відносин. *KELM. (Knowledge, Education, Law, Management)*. 2020. № 4 (32), vol. 2. URL: <chrome-extension://mhjfbmdgcfjbbpaeojfohofegiehjai/index.html>.

195. Чіков І. А. Цифрова трансформація економіки: сутність, проблеми, особливості. *Підприємництво та інновації*. 2022. № 25. С. 97–102. DOI: 10.32782/2415-3583/25.16.

196. Шапіро В. С. Адміністративна відповідальність за порушення законодавства України про інформацію. *Науково-теоретична конференція викладачів, аспірантів, співробітників та студентів юридичного факультету, м. Суми, 20 квітня 2011 р. : тези доп. : у 3 ч. / відп. за вип. : С. І. Дегтярьов, В. І. Горевий ; СумДУ. Суми, 2011. Ч. 2. С. 171–176.*

197. Шапошнікова М. Організація Об'єднаних Націй ухвалила новаторський Пакт майбутнього з метою трансформації глобального управління. *ООН. Україна*. URL: <https://ukraine.un.org/uk/279430>.

198. Шаптала Н. К., Задорожня Г. В. Конституційне право України : навч. посіб. Дніпропетровськ : ЛізуновПрес, 2012. 472 с. URL: http://pidruchniki.com/1566021246876/pravo/osnovi_pravovogo_statusu_osobi_gromadyanina.

199. Шестак Л. В. Ліцензування як адміністративно-правовий інститут : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Ірпінь, 2005. 188 с.

200. Шляхтун П. П. Політологія історія та теорія : підручник. Київ : Центр учбової літератури, 2010. 471 с.

201. Шопіна І. М. Принципи цифрової трансформації України крізь призму досвіду Європейського союзу. *Проблеми становлення демократичної держави*. 2022. № 4, ч. 3. С. 29–34.

202. Шумейко Т. А. Поняття та ознаки адміністративно-правового механізму формування та реалізації державної політики у сфері обігу зброї в Україні. *Юридична наука*. 2020. № 8. С. 143–147.

203. Юридична енциклопедія : в 6 т. / редкол.: Ю. С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. Київ : Укр. енцикл., 2002. Т. 4 : Н–П. 720 с.

204. Юридичний словник / за ред. В. М. Корецького, В. М. Бабія, В. В. Цветкова. Київ : Голов. ред. УРЕ Академії наук Української РСР, 1974. 844 с.
205. Якушко І. Сутність та особливості цифрової трансформації. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2021. № 4 (28). С. 75–82.
206. Ярошенко О. М. Правовий статус сторін трудових правовідносин : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.05. Харків, 1999. 18 с.
207. James E. Anderson, Public Policy Making: An Introduction, 3rd ed. Boston : Houghton Mifflin Company, 1984.
208. Kinza Yasar What is the digital economy? URL: <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/tsyfrova-transformatsiya-ekonomiky-ukrayiny-u-voyennyu-chas-sichen-2025>
209. What is e-Government and why it is important? URL: <https://www.aotc.de/what-is-e-government-and-why-it-is-important/>
210. WINWIN: Україна затвердила Стратегію цифрового розвитку інновацій до 2030 року. *Міністерство освіти і науки України*. URL: <https://mon.gov.ua/news/winwin-ukraina-zatverdyla-stratehiiu-tsifrovoho-rozvytku-innovatsii-do-2030-roku>.
211. Yiran Cheng, Xiaorui Zhou, Yongjian Li. The effect of digital transformation on real economy enterprises' total factor productivity Author links open overlay panel. URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S105905602300045X>.

ДОДАТКИ

Додаток А

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Близнюк С.В. Поняття та значення принципів цифрової трансформації публічного адміністрування. *Юридична наука*. 2020. №3. Том 2. С. 107-111.
2. Близнюк С.В. Адміністративно-правовий статус міністерства цифрової трансформації. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. № 12. С. 551-554.
3. Близнюк С.В. Місце норм адміністративного права в системі нормативно-правових засад впровадження цифрової трансформації в публічне адміністрування. *Право і суспільство*. 2023. № 3. С. 575-579.
4. Близнюк С.В. До проблеми визначення поняття державної політики у сфері цифрової трансформації. *KELM (Knowledge, Education, Law, Management)*. 2024. № 7(67). С. 237-240.
5. Близнюк С.В. Поняття та елементи адміністративно-правового механізму цифрової трансформації публічного адміністрування. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2025. Випуск 1. С. 78-82.

які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

6. Близнюк С.В. Норми адміністративного права, як важливий елемент адміністративно-правового механізму цифрової трансформації публічного адміністрування. Виклики сучасності та наукові підходи до їх вирішення: матеріали міжнародної науково-практичної конференції, м. Київ,

12–13 серпня 2020 р. – Київ: Науково-дослідний інститут публічного права, 2020. С. 32–34.

7. Близнюк С.В. До характеристики цифрової трансформації економіки, як важливого напрямку державної політики. Науково-практичні засади розвитку юридичної науки на сучасному етапі державотворення: матеріали міжнародної науково-практичної конференції, м. Київ, 15–16 лютого 2023 р. – Київ: Науково-дослідний інститут публічного права, 2023. С. 57–60.

8. Близнюк С.В. Електронне урядування як важливий напрямок державної політики у сфері цифрової трансформації. Проблемні питання юридичної науки в контексті реформування правової системи України: матеріали міжнародної науково-практичної конференції, м. Київ, 19–20 жовтня 2022 р. – Київ: Науково-дослідний інститут публічного права, 2022. С. 71–73.

Додаток Б**АКТ**

впровадження результатів дисертації здобувача наукового ступеня кандидата юридичних наук Близнюка Сергія Віталійовича на тему: «Адміністративно-правовий механізм цифрової трансформації публічного адміністрування», у науково-дослідну роботу Науково-дослідного інституту публічного права

Комісія у складі: в.о. президента Науково-дослідного інституту публічного права, доктора юридичних наук, професора Короєда Сергія Олексійовича (голова комісії); завідувача аспірантури, доктора юридичних наук, доцента Сороки Лариси Володимирівни; завідувача відділу науково-правових експертиз та законопроектних робіт, доктора юридичних наук, старшого дослідника Куркової Ксенії Миколаївни склала цей акт про те, що матеріали дисертації здобувача наукового ступеня кандидата юридичних наук Близнюка Сергія Віталійовича на тему: «Адміністративно-правовий механізм цифрової трансформації публічного адміністрування» мають теоретичний та методологічний рівень, практичну значущість і використовуються в науково-дослідній роботі наукових відділів Науково-дослідного інституту публічного права, зокрема для подальшого розроблення наукових робіт щодо вдосконалення нормативно-правового забезпечення цифрового врядування, створення ефективних механізмів електронної взаємодії органів публічної влади, а також підвищення прозорості та підзвітності в системі публічного адміністрування, а також у межах реалізації Інститутом теми науково-дослідної роботи Науково-дослідного інституту публічного права «Правове забезпечення прав, свобод та законних інтересів суб'єктів публічно-правових відносин» (номер державної реєстрації №0115U005495).

Використання результатів дисертації сприятиме активізації та підвищенню ефективності наукової роботи працівників відділів та аспірантів Науково-

дослідного інституту публічного права.

ВИСНОВОК

Результати дисертації Близнюка Сергія Віталійовича на тему: «Адміністративно-правовий механізм цифрової трансформації публічного адміністрування» на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук вважати впровадженими в науково-дослідну роботу Науково-дослідного інституту публічного права під час проведення загальнотеоретичних і галузевих досліджень, спрямованих на вирішення теоретико-методологічних проблем науки права інтелектуальної власності.

Голова комісії:

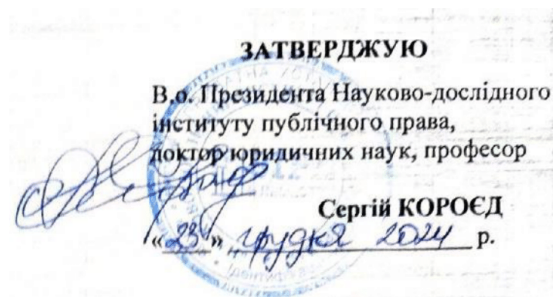
Члени комісії:

Сергій КОРОЄД

Лариса СОРОКА

Ксенія КУРКОВА

Додаток В**АКТ**

впровадження результатів дисертації здобувача наукового ступеня кандидата юридичних наук Близнюка Сергія Віталійовича на тему: «Адміністративно-правовий механізм цифрової трансформації публічного адміністрування», в освітній процес Науково-дослідного інституту публічного права

Комісією Інституту було розглянуто результати використання матеріалів дисертаційного дослідження на тему «Адміністративно-правовий механізм цифрової трансформації публічного адміністрування» Близнюка Сергія Віталійовича. Під час обговорення наданих матеріалів комісією було констатовано, що окремі положення дослідження було використано при розробленні лекційних курсів з дисциплін, які викладаються у Науково-дослідному інституті публічного права, а саме «Адміністративне право: доктринальні та практичні проблеми», «Актуальні проблеми конституційного та муніципального права», при підготовці відповідних підручників, навчальних посібників, а також у контексті інших дисциплін, які викладаються в Інституті. Лекційний курс окремих тем навчальних дисциплін увібрав положення цього дисертаційного дослідження.

ВИСНОВОК: результати дисертаційного дослідження на тему «Адміністративно-правовий механізм цифрової трансформації публічного

адміністрування» Близнюка Сергія Віталійовича вважати впровадженими в освітній процес Науково-дослідного інституту публічного права з дисциплін «Адміністративне право: доктринальні та практичні проблеми», «Актуальні проблеми конституційного та муніципального права».

Члени комісії:

Завідувач аспірантури

Науково-дослідного інституту

публічного права,

доктор юридичних наук, професор

Л. В. Сорока

завідувач відділу

науково-правових експертиз

та законопроектних робіт,

доктор юридичних наук, професор

К. М. Куркова